

International
Labour
Organization

► Oportunități și constrângeri în consolidarea îngrijirii copiilor în Moldova prin eforturi publice și private

O analiză a sistemelor de piață a sectorului de îngrijire a copiilor

► **Oportunități și constrângeri
în consolidarea îngrijirii
copiilor în Moldova prin
eforturi publice și private**

O analiză a sistemelor de piață a sectorului
de îngrijire a copiilor

Drepturi de autor © Organizația Internațională a Muncii 2023
Prima ediție 2023

Această lucrare este cu acces liber distribuită sub licența Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Utilizatorii pot reutiliza, partaja, adapta și dezvolta lucrarea originală, așa cum este specificat în Licență. OIM trebuie să fie recunoscut în mod clar ca fiind proprietarul lucrării originale. Nu este permisă utilizarea siglei OIM în legătură cu lucrările utilizatorilor.

Atribuire – Lucrarea trebuie citată după cum urmează: Loes van der Graaf and Hanna Siarova, *Oportunității și constrângeri în consolidarea îngrijirii copiilor în Moldova prin eforturi publice și private. O analiza a sistemelor de piața a sectorului de îngrijire a copiilor. Geneva: Oficiul Internațional al Muncii, 2023*

Traduceri – În cazul unei traduceri a acestei lucrări, trebuie adăugată următoarea clauză de renunțare la răspundere împreună cu atribuirea: *Această traducere nu a fost realizată de Organizația Internațională a Muncii (OIM) și nu trebuie considerată ca fiind o traducere oficială a OIM. OIM nu este responsabilă pentru conținutul sau acuratețea acestei traduceri.*

Adaptări – În cazul unei adaptări a acestei lucrări, trebuie adăugată următoarea clauză de renunțare, împreună cu atribuirea: *Aceasta este o adaptare a unei lucrări originale a Organizației Internaționale a Muncii (OIM). Responsabilitatea pentru punctele de vedere și opiniile exprimate în această adaptare revine exclusiv autorului sau autorilor adaptării și nu sunt aprobate de OIM.*

Această licență nu se aplică materialelor care nu sunt protejate de drepturile de autor ale OIM incluse în această publicație. În cazul în care materialul este atribuit unei părți terțe, utilizatorul unui astfel de material este singurul responsabil de clarificarea condițiilor de utilizare cu deținătorul drepturilor.

Orice litigiu care apare în temeiul prezentei licențe și care nu poate fi soluționat pe cale amiabilă va fi supus arbitrajului în conformitate cu Regulile de arbitraj ale Comisiei Națiunilor Unite pentru Dreptul Comercial Internațional (UNCITRAL). Părțile vor fi obligate să respecte orice hotărâre de arbitraj pronunțată în urma unui astfel de arbitraj, ca hotărâre finală a unui astfel de litigiu.

Toate întrebările privind drepturile și licențele trebuie adresate Biroului de Publicații (Drepturi și licențe), 1211 Geneva 22, Elveția, sau prin e-mail la adresa rights@ilo.org.

ISBN: 9789220394748 (web PDF)

Disponibil de asemenea în limba engleză: ILO. 2023. Strengthening childcare provision in Moldova through public and private efforts – opportunities and constraints. Market system analysis of the childcare sector in Moldova.

ISBN: 9789220394731 (web PDF)

Denumirile utilizate în publicațiile OIM, care sunt în conformitate cu practica Organizației Națiunilor Unite, precum și prezentarea materialelor din acestea nu implică exprimarea vreunei opinii din partea OIM cu privire la statutul juridic al unei țări, al unei zone sau al unui teritoriu sau al autorităților sale sau cu privire la delimitarea frontierelor sale.

Responsabilitatea pentru opiniile exprimate în articolele, studiile și alte contribuții le revine exclusiv autorilor acestora, iar publicarea lor nu constituie o aprobare din partea OIM a opiniilor exprimate în acestea.

Referirea la denumirea firmelor și a produselor și proceselor comerciale nu implică aprobarea acestora de către OIM, iar faptul că nu se menționează o anumită companie, produs sau proces comercial nu reprezintă un semn de dezaprobare.

Informații despre publicațiile și produsele digitale ale OIM pot fi găsite la adresa: www.ilo.org/publns

▶ Cuprins

Lista figurilor și tabelor	v
Abrevieri	vi
Mulțumiri	vii
▶ Rezumat	1
▶ Partea 1. Introducere	5
1.1. Introducere despre proiect	6
1.2. Metodologia studiului	7
1.2.1. Scop și domeniu de aplicare	7
1.2.2. Instrumente de colectare a datelor	7
1.2.3. Structura raportului	8
▶ Partea 2. Structura sectorului	9
2.1. Analiza pieței	10
2.1.1. Date generale	10
2.2. Îngrijirea copiilor în Moldova: Aspecte generale despre sector	11
2.2.1. Sectorul tradițional al ECEC din Moldova	11
2.2.2. Forme noi de îngrijire a copiilor cu vârsta de 0–3 ani	13
2.2.3. Intervențiile Guvernului și din partea partenerilor internaționali	14
2.3. Rolul grupului țintă	17
▶ Partea 3. Sistemul de piață	21
3.1. Piața de bază	23
3.1.1. Partea de ofertă	23
3.1.2. Partea de cerere	25
3.2. Funcții de suport	28
3.2.1. Infrastructură	28
3.2.1.1. Clădiri și încăperi	28
3.2.1.2. Distanța și transportul	29
3.2.2. Accesul la informație	30

3.2.2.1	Informații pentru prestatori de servicii de îngrijire a copiilor	30
3.2.2.2	Informație pentru părinți	31
3.2.3.	Finanțări și subvenții	31
3.2.3.1	Aranjamente financiare actuale	31
3.2.3.2	Aranjamente financiare pentru formele noi alternative de îngrijire a copiilor	33
3.2.4.	Abilități și formare	34
3.2.4.1	Disponibilitatea personalului calificat	34
3.2.4.2	Disponibilitatea oportunităților de formare	36
3.2.5.	Sindicate, ONG-uri și alte organizații de suport	37
3.3.	Reguli și reglementări	38
3.3.1.	Contextul legal și de politici	39
3.3.2.	Norme sociale și de gen	41
3.3.3.	Standarde de calificare pentru specialiștii din domeniul ECEC	41
3.3.4.	Licențiere și formalizare	43
3.4.	Rezumatul constrângerilor	44
►	Partea 4. Oportunități	49
4.1.	Domeniul 1. Îmbunătățirea disponibilității și accesibilității serviciilor	51
4.2.	Domeniul 2. Prioritizarea în egală măsură a calității serviciilor de ECEC pentru copii cu vârsta de 0–3 ani	61
4.3.	Domeniul 3. Susținerea îngrijirii copiilor la locul de muncă (îndeosebi în spațiul rural)	68
►	Partea 5. Concluzii	75
►	Bibliografie	77
►	Lista interviurilor de cercetare	80

▶ Lista figurilor și tabelelor

Figuri

Figura 1.	Creșterea PIB-ului în Moldova și în țările din regiune	10
Figura 2.	Numărul de instituții non-publice de educație timpurie	12
Figura 3.	Numărul mediu de ore alocate diferitor activități	17
Figura 4.	Rata de participare la forța de muncă (%)	18
Figura 5.	Cadrul analitic al Organizației Internaționale a Muncii pentru analiza sistemelor de piață – ajustat și aplicat sectorului de îngrijire a copiilor	22
Figura 6.	Personal didactic în instituțiile de educație timpurie după nivelul de studii	35

Tabele

Tabelul 1.	Instituții de educație timpurie, pe tipuri	11
Tabelul 2.	Ponderea copiilor înregistrați în servicii de îngrijire a copiilor	13
Tabelul 3.	Cadrul legal și de îngrijire a copiilor	14
Tabelul 4.	Rata de angajare a persoanelor cu vârsta între 25–49 ani, %	18
Tabelul 5.	Cota costurilor achitate de stat și de părinți pentru servicii de ECEC	32
Tabelul 6.	Rezumatul constrângerilor	45
Tabelul 7.	Lista instituțiilor intervievate	79

► Abrevieri

ALE Autorități locale de educație

APL-uri Autorități Publice Locale

ANACEC Agenția Națională pentru Asigurarea Calității în Educație și Cercetare

ECEC Educație și îngrijire a copiilor preșcolari

ELDS Standarde de învățare și dezvoltare timpurie

FNDRL Fondul Național pentru Dezvoltare Regională și Locală

ISCED Clasificarea Internațională Standard a Educației

MSA Analiza sistemelor de piață

OCDE Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică

OIM Organizația Internațională a Muncii

ONG Organizație non-guvernamentală

PIB Produsul intern brut

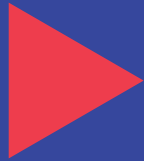
UNICEF Fondul Internațional de Urgență pentru Copii al Națiunilor Unite

► Mulțumiri

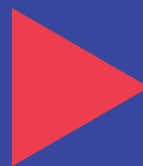
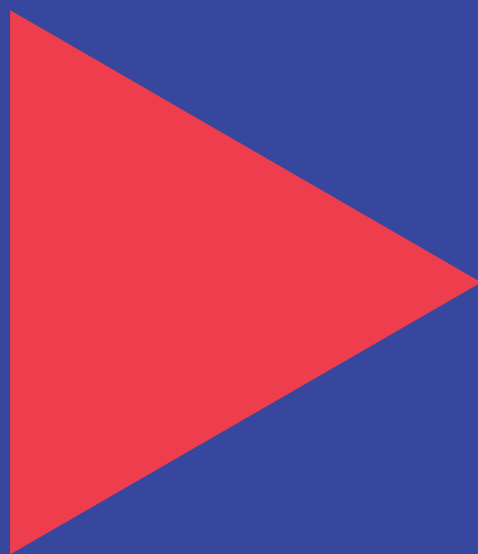
Prezentul raport este rezultatul colaborării dintre Echipa de Suport Tehnic pentru Muncă Decentă a Organizației Internaționale a Muncii (OIM), Biroul OIM pentru Europa Centrală și de Est și Programul de Dezvoltare a Antreprenoriatului Feminin al Unității IMM-uri a OIM în cadrul proiectului finanțat de Suedia „Sistemul de îngrijire a copiilor în Moldova: O abordare sistemică pentru îmbunătățirea ofertei și consolidarea formalizării», implementat de OIM.

Cercetarea și analiza de fond au fost efectuate de către Loes van der Graaf și Hanna Siarova din cadrul centrului de cercetare PPMI. Activitatea de ansamblu a fost ghidată, susținută și supravegheată de Maria José Chamorro (Specialistă în formalizare și egalitate de gen, DWT/CO Budapesta), Nelea Rusu (Coordonatoare națională de proiect OIM–Moldova) și Virginia Rose-Losada (Ofițeră tehnică, Dezvoltarea antreprenoriatului feminin – Unitatea IMM, OIM).

O apreciere aparte este oferită participanților la atelierul de prezentare a raportului preliminar desfășurat la Chișinău în aprilie 2023 și reprezentanților grupului de lucru responsabil de implementarea Programului național privind îngrijirea copiilor cu vârsta de până la 3 ani, activitatea căruia este coordonată de Ministerul Muncii și Protecției Sociale, care au prezentat contribuții detaliate și relevante. Actuala versiune a raportului nu s-ar fi putut materializa fără sprijinul și eforturile constante ale lui Steve Hartrich (Manager de proiect, Unitatea IMM, OIM) și Ala Lipciu (Coordonatoare Națională, OIM–Moldova), precum și activitatea de design și machetare a lui Judit Kovács.

Rezumat

► Rezumat

În ultimii ani, utilizarea serviciilor de îngrijire a copiilor în Moldova a crescut constant, ceea ce permite femeilor să revină pe piața muncii. Însă, utilizarea serviciilor de îngrijire pentru copiii cu vârsta de 0–3 ani este încă semnificativ mai redusă decât utilizarea serviciilor de îngrijire a copiilor de vârstă mai mare. Acest lucru e condiționat, în mare măsură, de lipsa serviciilor (publice) de îngrijire a copiilor pentru acest grup de vârstă. Îngrijirea disponibilă pentru copiii mici este asigurată, preponderent, prin servicii informale, cum ar fi îngrijitorii/îngrijitoarele de copii.

În decembrie 2022, Parlamentul Republicii Moldova și-a propus să faciliteze utilizarea serviciilor de îngrijire a copiilor de 0–3 ani prin aprobarea Legii privind serviciile alternative de îngrijire a copilului, care permite instituirea a trei forme legale, private, de îngrijire a copilului: 1) servicii de îngrijire a copiilor la locul de muncă 2) servicii de îngrijire a copiilor de tip familial și 3) servicii individualizate de îngrijire a copilului.

Pentru a analiza situația actuală în domeniul îngrijirii copiilor și impactul noii legislații, OIM a realizat o analiză a sistemelor de piață, pentru a determina modul în care formele alternative de îngrijire a copiilor ar afecta și ar fi afectate de oferta și cererea de îngrijire a copiilor, funcțiile de sprijin a îngrijirii copiilor și, în general, regulile și reglementările asociate cu sectorul de îngrijire a copiilor.

Prin introducerea noilor forme de îngrijire a copiilor, se pot remedia anumite lacune în **cererea și oferta** de îngrijire a copiilor, cu condiția ca în acest proces să fie abordate unele bariere importante. În primul rând, în ceea ce privește oferta, există încă o incertitudine în rândul angajatorilor cu privire la responsabilitatea lor și o rezistență în rândul îngrijitoarelor (bone) active de a se înregistra oficial. În ceea ce privește cererea, există un interes general în utilizarea serviciilor alternative de îngrijire a copiilor, dar utilizarea îngrijirii a copiilor de către instituții private nu este accesibilă pentru multe familii.

Formele alternative de îngrijire a copiilor interacționează într-o anumită măsură cu **sistemele de sprijin** existente. După cum s-a menționat mai sus, punerea în aplicare a îngrijirii alternative a copiilor se confruntă în continuare cu lipsa de sprijin financiar și lipsa unei informări suficiente a cerințelor și așteptărilor de la prestatori. Serviciile private actuale de îngrijire a copiilor sunt preponderent informale, ceea ce înseamnă că prestatorii nu au, în general, educație în domeniul ECEC. Noua lege solicită ca specialiștii în îngrijirea copiilor să aibă o calificare specială, ceea ce ar spori calitatea îngrijirii copiilor. Însă, profesia de îngrijitor/îngrijitoare a copiilor rămâne neatractivă din cauza salariilor mici și există puține oportunități de perfecționare ulterioară, în afară de cursul inițial oferit de Colegiul „Alexei Mateevici”.

Regulile și reglementările prin care se gestionează sectorul de îngrijire a copiilor sunt modificate ca urmare a noii Legi privind serviciile de îngrijire alternativă a copilului și a reglementărilor speciale pentru fiecare formă de îngrijire. Respondenții sunt îngrijorați de cerințele stricte cu privire la crearea și respectarea reglementărilor sanitare. În ambele cazuri, cerințele se aliniază la standardele internaționale, ceea ce înseamnă că nu este nevoie directă de revizuire ulterioară, ci mai degrabă e necesară disponibilitatea sprijinului pentru potențialii prestatori.

Luând în considerare oportunitățile de utilizare sporită a îngrijirii copiilor prevăzute de noua lege, precum și barierele persistente în calea utilizării îngrijirii copiilor cu vârsta de 0–3 ani, în prezentul raport se oferă **recomandări privind implementarea diferitor intervenții, care ar trebui să sprijine implementarea legislației.**

Domeniul 1. Îmbunătățirea disponibilității și accesibilității serviciilor:

- ▶ **Intervenția 1.1.** Introducerea unui sprijin financiar țintit pentru familiile cu venituri mici și vulnerabile, pentru ca acestea să poată accesa și să-și poată permite servicii de ECEC
- ▶ **Intervenția 1.2.** Introducerea de măsuri suplimentare pentru cele mai vulnerabile familii și cei mai vulnerabili copii (*măsuri de sensibilizare și transport*)
- ▶ **Intervenția 1.3.** Asigurarea sprijinului pentru licențiere, în special pentru serviciile prestate la domiciliul îngrijitorului/îngrijitoarei
- ▶ **Intervenția 1.4.** Oferirea de sprijin prestatorilor de servicii de îngrijire a copiilor pentru a asigura activitate eficientă și de calitate

Domeniul 2. Focalizarea în egală măsură pe calitatea ECEC pentru copii cu vârsta de 0-3 ani:

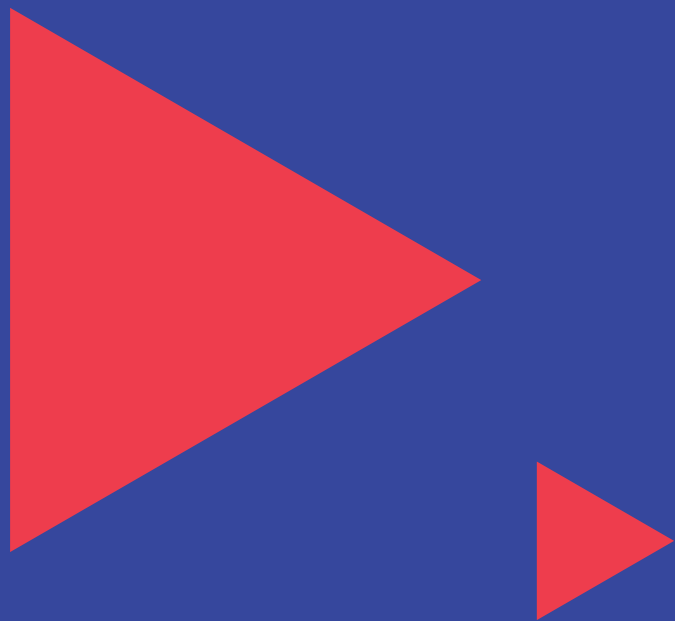
- ▶ **Intervenția 2.1.** Operaționalizarea aspectelor pedagogice și de „calitate a procesului” în ceea ce privește activitățile de îngrijire a copiilor de 0-3 ani în serviciile alternative (și publice) de îngrijire a copiilor
- ▶ **Intervenția 2.2.** Includerea monitorizării regulate a aspectelor pedagogice și de „calitate a procesului” în mecanismele existente de asigurare a calității și monitorizare
- ▶ **Intervenția 2.3.** Stabilirea unor mecanisme eficiente de coordonare între ministere și părțile interesate
- ▶ **Intervenția 2.4.** Asigurarea tranziției între îngrijirea copiilor de 0-3 ani și de 3-6/7 ani pentru a garanta dezvoltarea timpurie neîntreruptă a copiilor

Domeniul 3. Susținerea îngrijirii copiilor la locul de muncă (îndeosebi în spațiul rural):

- ▶ **Intervenția 3.1.** Argumentarea raționamentului de afaceri al îngrijirii copiilor la locul de muncă
- ▶ **Intervenția 3.2.** Crearea rețelelor de întreprinderi (în zonele rurale), în care câțiva angajatori ar înființa și utiliza în comun un spațiu de îngrijire a copiilor
- ▶ **Intervenția 3.3.** Încurajarea parteneriatelor publice-private între angajatori și autoritatea locală responsabilă de educație

Partea 1

Introducere

▶ 1. Introducere

▶ 1.1. Introducere despre proiect

Nevoile nesatisfăcute de îngrijire a copiilor au devenit unul dintre motivele șomajului femeilor și feminizării sărăciei în Republica Moldova și în întreaga lume. Activitatea femeilor și ratele de ocupare a forței de muncă ale acestora sunt substanțial mai mici în comparație cu cele ale bărbaților. În plus, multe femei tinere fac parte din grupul NEET, fiind excluse de la accesul la oportunități economice. Datele Biroului Național de Statistică, arată că femeile cu vârsta de 25–49 de ani, care au cel puțin un copil cu vârsta de până la 3 ani, sunt angajate cu 43 procente mai puțin, comparativ cu femeile fără copii de vârstă preșcolară (2021).

În timp ce în ultimul an politicile privind concediul parental au fost ajustate, pentru a spori participarea femeilor pe piața muncii, prin introducerea unor noi modalități de solicitare a indemnizației de îngrijire a copilului într-o sumă mai mare pentru o durată mai scurtă a concediului în scopul sporirii atractivității, introducerea modificărilor privind solicitarea concediului de paternitate, numărul familiilor care iau concediu mai scurt rămâne redus. Prin urmare, femeile se confruntă în continuare cu obstacole în asigurarea reconcilierii dintre viața privată și cea profesională, rămânând astfel în afara pieței muncii pentru perioade îndelungate de timp.

În ultimul an, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat o nouă lege, însoțită de un Program Național și un Plan de Acțiuni, pentru a spori accesul și utilizarea serviciilor de educație și îngrijire a copiilor preșcolari (ECEC). Mai exact, noua lege cu privire la serviciile alternative de îngrijire a copiilor cu vârsta de până la trei ani permite înființarea unităților de îngrijire a copiilor organizate de angajator la locul de muncă, servicii de îngrijire a copiilor de tip familial și servicii individualizate de îngrijire a copilului, pentru a permite extinderea și diversificarea serviciilor disponibile.

Mai mult, Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”, în cadrul obiectivului 7 „Asigurarea unui echilibru între muncă și familie” acordă prioritate accesului tuturor familiilor la îngrijire și educație copiilor preșcolari¹. OIM își propune să sprijine implementarea noilor strategii de ECEC, pentru a îmbunătăți și fortifica, în cele din urmă, poziția femeilor pe piața muncii.

Actuala analiză a sistemului de piață (MSA) își propune să ofere perspective asupra principalelor oportunități și bariere ale noilor forme de îngrijire a copiilor (și a cadrului legislativ secundar) în ceea ce privește îmbunătățirea accesului la servicii de îngrijire a copiilor la prețuri accesibile și, ulterior, îmbunătățirea revenirii femeilor pe piața muncii. În analiza sistemului de piață se aplică o abordare holistică pentru a înțelege și aborda cauzele fundamentale, care prezintă constrângeri pentru performanța pieței și limitează oportunitățile de muncă decentă. Abordarea sistemelor de piață se bazează pe capacitățile și stimulentele actorilor de pe piață, atât a celor privați, cât și a celor publici, pentru a spori probabilitatea ca rezultatele pozitive vor fi susținute și chiar extinse după introducerea intervențiilor pilot.

1. Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030”

În plus, studiul sugerează principalele domenii de intervenție la nivel de bază (adică intervenții vizate la nivel mezo și micro pentru a implementa politicile și pentru a stimula atât crearea, cât și adoptarea ulterioară a serviciilor de îngrijire a copiilor la locul de muncă și a creșelor la domiciliu) precum și rolurile și responsabilitățile propuse pentru diferite părți interesate în legătură cu aceste intervenții.

► 1.2. Metodologia studiului

1.2.1. Scop și domeniu de aplicare

Acest raport este axat pe sistemul de piață al serviciilor ECEC. Întrebarea principală de cercetare la care se caută răspuns este: *Care sunt constrângerile sistemice și oportunitățile pentru familii de a utiliza forme alternative de ECEC, iar pentru prestatorii de servicii – de a crea forme alternative de ECEC?*

Domeniul de aplicare al cercetării include toate formele actuale de îngrijire a copiilor, precum și formele alternative de îngrijire a copiilor, propuse în noua lege. Sfera geografică cuprinde tot teritoriul Republicii Moldova.

În domeniul ECEC pot fi utilizați diferiți termeni, cum ar fi îngrijirea copiilor, educația preșcolară, educația timpurie etc., fie interschimbabil, fie referindu-se la un anumit tip sau etapă a ECEC. Pentru consecvență, acest raport urmează definiția și terminologia Cadrului european de calificare pentru ECEC, referindu-se la educația și îngrijirea timpurie a copiilor ca „*orice aranjament reglementat care oferă educație și îngrijire copiilor începând de la naștere până la vârsta de școlarizare primară obligatorie*”. În cadrul acestui studiu, care cuprinde toate activitățile de educație și îngrijire pentru copiii cu vârsta cuprinsă între 0 și 6/7 ani (inclusiv anul preșcolar obligatoriu înainte de intrarea copilului în învățământul primar), precum și serviciile de îngrijitor/îngrijitoare de copii. În cadrul raportului, termenii ECEC și îngrijirea copiilor vor fi folosiți în mod interschimbabil, iar atunci când se face referire la o anumită etapă a ECEC, prevăzută pentru o anumită grupă de vârstă (de exemplu, 0–2 ani), acest lucru va fi specificat în mod explicit.

1.2.2. Instrumente de colectare a datelor

Studiul se bazează pe trei surse cheie de date:

1. *Cercetare de birou*. Scopul cercetării de birou a fost, preponderent, de a înțelege principalele provocări privind accesul la îngrijirea copiilor în Moldova; obiectivele și activitățile prevăzute în Planul de acțiuni și de a cartografia părțile interesate, care sunt și care ar trebui/vor fi implicate în îngrijirea copiilor în viitor.
2. *Interviuri*. Echipa de cercetare a realizat 19 interviuri cu 23 de respondenți. Scopul interviurilor a fost de a înțelege mai bine barierele actuale în calea utilizării serviciilor de îngrijire a copiilor și posibilele soluții, pe care le-ar putea oferi formele alternative de îngrijire a copiilor.
3. *Discuții în focus grupuri*. Echipa de cercetare a organizat o DFG cu părinții, care nu utilizează servicii de îngrijire a copiilor și o DFG cu părinții care folosesc serviciile de îngrijire a copiilor. Aceste DFG-uri au avut ca scop înțelegerea priorităților părinților în selectarea îngrijirii copiilor și barierele pe care le percep în acest sens.

Cercetarea se bazează pe metodele ghidului OIM de **Dezvoltare a lanțului valoric pentru muncă decentă** (ILO, 2021). Concluziile urmează a fi validate în cadrul unui atelier cu participare fizică în Moldova, în aprilie 2023.

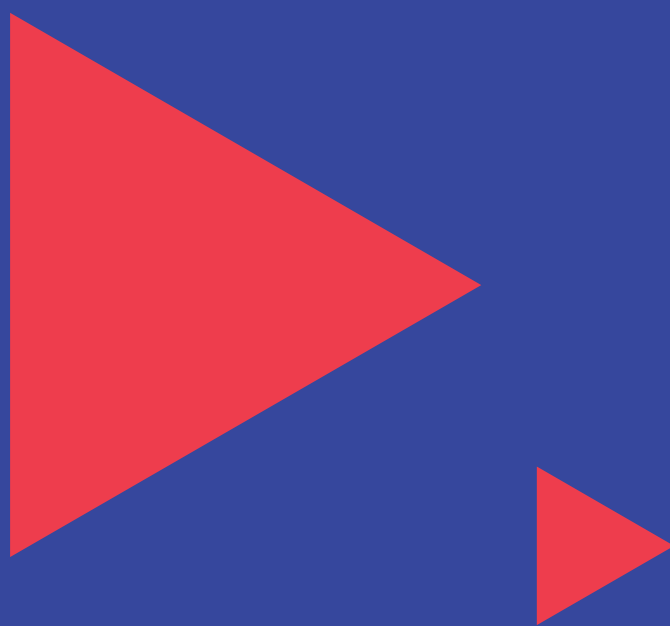
1.2.3. Structura raportului

Structura acestui raport este următoarea:

- ▶ În **Partea 1** se prezintă contextul studiului, scopul și abordarea metodologică a acestuia.
- ▶ În **Partea 2** se oferă o privire de ansamblu asupra sectorului de îngrijire a copiilor din Moldova. Se analizează modul în care acest sector s-a dezvoltat de-a lungul timpului și direcția în care se îndreaptă acesta. O atenție specială se acordă modului în care utilizarea îngrijirii copiilor afectează oportunitățile de angajare a femeilor.
- ▶ În **Partea 3** se analizează sistemul de îngrijire a copiilor, ținând cont de posibilele constrângeri, care provin din lanțul valoric de bază al îngrijirii copiilor, precum și din funcțiile și regulile de suport, care îl înconjoară. Constrângerile cheie se prezintă sub forma unui rezumat la sfârșitul capitolului.
- ▶ **Partea 4** se bazează pe constrângerile cheie identificate în capitolul anterior pentru a propune domenii potențiale de intervenție ale proiectului. Aceasta presupune schițarea unei viziuni privind realizarea unui program viitor în timpul fazei de implementare, evaluarea actorilor cheie implicați în sistemul de piață cu stimulentele și capacitățile lor relative de schimbare și activități sugerate de intervenție.
- ▶ **Partea 5** prezintă concluziile finale ale raportului, reafirmând obstacolele cheie identificate pe care intervențiile propuse încearcă să le minimizeze sau să le prevină.

▶ Partea 2

Structura sectorului

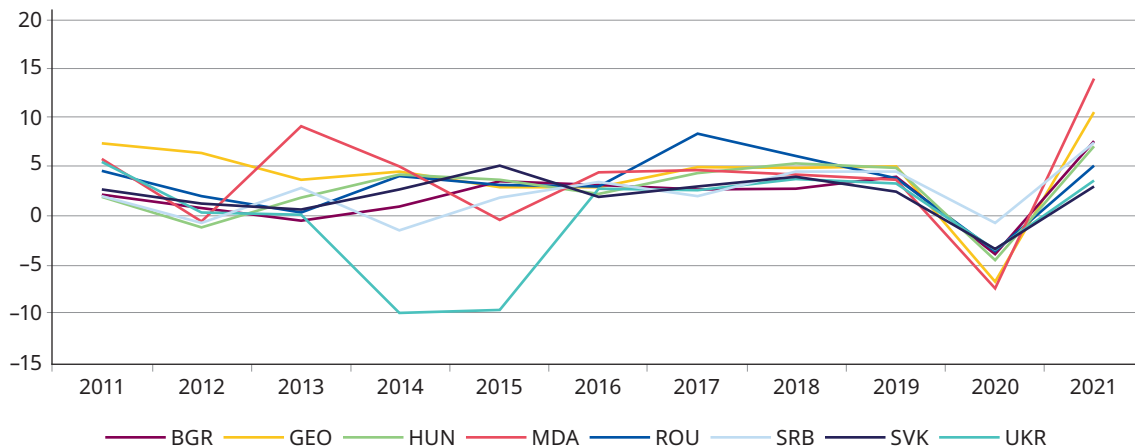
▶ 2. Structura sectorului

▶ 2.1. Analiza pieței

2.1.1. Date generale

În ultimul deceniu, PIB-ul Republicii Moldova a crescut de la 8,4 miliarde la 13,7 miliarde, deși el rămâne a fi cel mai mic din regiune. Creșterea PIB-ului în Moldova a fost destul de instabilă, cu urcușuri și coborâșuri mari, în câțiva ani atingând cea mai mare creștere din regiune (în 2013, 2016 precum și recent, în 2021), în timp ce în 2015 și 2020 acesta a înregistrat o evoluție negativă și a fost cel mai mic în regiune. Această tendință semnalează că economia țării este sensibilă la diferite schimbări și crize interne și externe.

▶ **Figura 1. Creșterea PIB-ului în Moldova și țările din regiune**

Sursă: Date ale Băncii Mondiale

Administrația Publică, Educația, Sănătatea și Asistența Socială formează cel mai mare sector de ocupare (22,9%), urmat de Agricultură (20,8% din populația ocupată)². Câștigul salarial mediu brut a crescut lent în ultimii cinci ani, de la 6,268 lei în 2018 la 8,979 lei în 2021. Diferența de remunerare între femei și bărbați este estimată la 9,5% în cazul salariului mediu, ceea ce înseamnă că în țară, în medie, salariul femeilor reprezintă 90,5% din cel al bărbaților³.

2. Statistica Moldovei. (2022). Forța de muncă și câștigul salarial.

3. Ibid.

► 2.2. Îngrijirea copiilor în Moldova: Aspecte generale despre sector

2.2.1. Sectorul tradițional al ECEC din Moldova

Rețeaua de servicii de ECEC (vârsta 0–6/7) cuprinde întreg teritoriul Republicii Moldova, iar Guvernul a investit considerabil în reabilitarea acesteia în ultimii ani. Numărul instituțiilor de educație timpurie a crescut constant începând cu anul 2000 (vezi Tabelul 1). La sfârșitul anului 2020, în Republica Moldova existau 1,485 de instituții de educație timpurie, adică cu 103 instituții mai mult decât în 2010.

Majoritatea instituțiilor de ECEC erau situate preponderent în zonele rurale. În anul 2021, 1131 de instituții de educație timpurie erau situate în zonele rurale și doar 352 în mediul urban. Cu toate acestea, rata de participare la ECEC este mai mică în zonele rurale, unde copiii sunt îngrijiți în cea mai mare parte prin aranjamente informale. În regiunile rurale, există 75 de copii la 100 de locuri, dar nu toți copiii sunt înscriși (vedeți Secțiunea 3.1.)⁴.

► Tabelul 1. Instituții de educație timpurie, pe tipuri

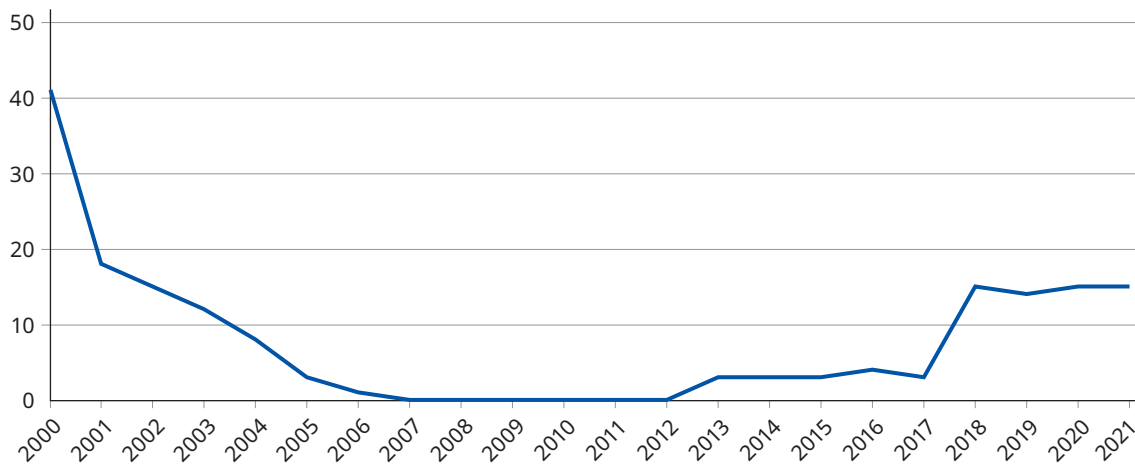
	2000		2005		2010		2015		2020		2021	
	Total	Rural	Total	Rural	Total	Rural	Total	Rural	Total	Rural	Total	Rural
Instituții de educație timpurie	1,135	803	1,295	986	1,381	1,063	1,461	1,132	1,485	1,133	1,483	1,131

Sursă: Biroul Național de Statistică.

În ultimul deceniu, majoritatea prestatorilor de servicii de ECEC au fost instituții publice. În anii 2000 s-a înregistrat o scădere semnificativă a numărului de prestatori de servicii non-publici, iar până în 2007 numărul a ajuns la zero, începând să crească din nou în anul 2012 (Figura 2). În anul 2021, în Moldova existau 15 prestatori de servicii de ECEC non-publici. În Programul Național actual, precum și în cadrul interviurilor, s-a precizat că prestatorii privați de servicii sunt descurajați să se înregistreze ca prestatori calificați de servicii de ECEC din cauza barierelor legale, tehnice și financiare⁵.

4. UNECE. (2021). Îngrijirea copiilor, angajarea femeilor și impactul Covid-19: cazul Moldovei.

5. Programul Național privind serviciile de îngrijire a copiilor cu vârsta de până la 3 ani, 2023–2026, și mai multe interviuri.

▶ **Figura 2. Numărul de instituții non-publice de educație timpurie**

Sursă: Instituții de educație timpurie pe indicatori, forme de proprietate și ani, Biroul Național de Statistică.

Până nu demult, serviciile de **ECEC în Moldova erau organizate în două etape**: ECEC pentru copii cu vârsta de la 0 până la 2 ani și ECEC pentru copii cu vârsta de la 2 până la 6/7 ani⁶. Toate serviciile ECEC (vârstele 0–6) țineau de competența Ministerului Educației, Culturii și Cercetării. Ministerul este responsabil de dezvoltarea sistemului și elaborarea politicilor pentru instituțiile de ECEC (curriculum, procesul educațional, formarea profesorilor) și adoptarea și reglementarea standardelor pentru aceste instituții. Principalele reglementări privind activitatea tuturor instituțiilor (publice și private) de ECEC sunt stipulate în Regulamentul-tip al instituției de educație timpurie⁷. Autoritățile Publice Locale (APL-urile) de Nivelul 1 au dreptul să înființeze, să reorganizeze și să închidă instituțiile publice de educație timpurie situate pe teritoriul, pe care îl administrează, în funcție de necesitățile comunității și a resurselor financiare ale APL-urilor⁸.

Însă, Moldova oferă dreptul legal la servicii de ECEC numai de la vârsta de 2 ani și nu oferă servicii de ECEC pentru copiii cu vârsta de până la 2 ani ca serviciu public în întreaga țară. APL-urile pot înființa creșe pentru copiii cu vârsta de 0–2 ani la cererea părinților, cu finanțare din fonduri proprii sau instituțiile private pot obține autorizație sanitară pentru a oferi servicii de ECEC pentru această grupă de vârstă.

Există câteva probleme conceptuale și analitice legate de **datele statistice disponibile privind ECEC în Moldova**. Potrivit Codului Educației, serviciile de îngrijire a copiilor sunt clasificate în servicii pentru grupele de vârstă 0–2 ani și 2–6/7 ani, în timp ce monitorizarea statistică folosește o clasificare diferită: servicii de îngrijire a copiilor de 0–3 și 3–6/7 ani. Totuși, în anul 2021 Biroul Național de Statistică a emis date dezagregate cu privire la copii de până la 2 ani. În plus, și alte legi fac distincția în grupe de vârstă 0–3 și 4–6 ani. Persoanele intervievate au dezvăluit că multe dintre serviciile de îngrijire a copiilor oferite în prezent pentru grupa de vârstă 0–2 ani nu sunt certificate ca servicii oficiale de ECEC. Prin urmare, ele nu sunt cuprinse în datele statistice existente.

6. Codul Educației, Articolul 20 (1), (a) modificat prin LP269 din 23.11.18, MO 467-179/14.12.18.

7. Decizia Guvernului nr. 1211 din 04.11.2016 pentru aprobarea Regulamentului Sanitar pentru instituțiile de educație timpurie și Ordinul Ministrului Educației nr. 254 din 11.10.2017

8. Codul Educației Nr. 152 din 17 iulie 2014

Ca urmare a vechiului sistem, înscrierea copiilor în instituții de ECEC formale este aproape inexistentă pentru copiii cu vârsta de până la 2 ani, iar domeniul de implicare a acestora în îngrijirea informală a copiilor (bone) nu este cunoscută deoarece nu este înregistrată.

► **Tabelul 2. Ponderea copiilor înregistrați în servicii de îngrijire a copiilor**

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Până la vârsta de 1 an	7	3	4	—	—	—	—
1	864	896	862	714	825	378	513
2	15,861	16,217	15,891	15,605	15,974	10,106	13,124
3	30,574	31,104	31,333	31,399	31,089	24,677	27,129
4	33,121	33,951	33,764	34,457	33,976	32,062	30,078
5	34,998	33,841	34,040	33,750	34,467	33,361	33,446
6	32,249	32,427	31,481	31,886	31,542	31,986	31,406
7	2,262	1,738	1,841	1,702	1,829	1,588	1,417

Sursă: Biroul Național de Statistică.

Din perspectiva angajării și ocupării forței de muncă, este important de menționat că Republica Moldova nu a ratificat Convenția OIM 156 privind lucrătorii care au responsabilități familiale. O cerință cheie a Convenției este stabilită în articolul 3, subliniind responsabilitatea statului de a „*permite persoanelor cu responsabilități familiale care sunt angajate sau doresc să se angajeze să își exercite dreptul de a face acest lucru fără a fi supuse discriminării și, în măsura în care este posibil, fără conflict între angajarea lor și responsabilitățile familiale*”⁹.

2.2.2. Forme noi de îngrijire a copiilor cu vârsta de 0–3 ani

Noua **Lege cu privire la serviciile alternative de îngrijire a copiilor și reglementările secundare** au determinat o schimbare importantă în sistemul ECEC. În primul rând, legea a oferit temei pentru înființarea de servicii formale (private) de îngrijire a copiilor pentru copiii cu vârsta cuprinsă între 0–3 ani, extinzând astfel grupa de vârstă a copiilor, care pot beneficia de o îngrijire oficială. În al doilea rând, legea a atribuit responsabilitatea pentru aceste servicii de îngrijire a copiilor Ministerului Muncii și Protecției Sociale.

În multe țări foste comuniste (Croatia, Republica Cehă, Republica Macedonia de Nord și România), există tendința de a atribui responsabilitatea pentru servicii alternative de ECEC pentru copiii de până la 7 ani (în Republica Cehă) sau până la 3 ani (în România) Ministerului Muncii. În anumite cazuri (de exemplu, în România), responsabilitatea este împărțită între Ministerul Educației și Ministerul Sănătății¹⁰. Cu toate acestea, cercetarea ECEC în Azerbaidjan arată că succesul implementării practicilor de dezinstituționalizare ale serviciilor de îngrijire a copiilor, și anume a tranziției de la îngrijirea instituțională la o îngrijire pe bază de comunitate orientată către familie depinde nu atât de mult de ministerul responsabil, ci mai degrabă, de dorința structurilor politice de a lucra în direcția dezinstituționalizării¹¹.

9. C156 – Convenția privind lucrătorii, care au responsabilități familiale, 1981 (Nr. 156). https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C156

10. Eurydice. 4. Educația și îngrijirea timpurie a copiilor

11. Huseynli, A. (2018) Implementarea dezinstituționalizării instituțiilor de îngrijire a copiilor în țările post-sovietice: Cazul Azerbaidjanului în *Abuz și neglijare a copiilor* 76:160–172. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.10.020>

În prezent, se prevede că asemenea forme de îngrijire a copiilor vor fi înființate de către prestatori privați de servicii de îngrijire a copiilor, care dețin calificările necesare (prevăzute de lege), sunt înregistrați ca prestatori de servicii de îngrijire a copiilor și care dețin patentă de întreprinzător (cu excepția cazului, în care ei sunt angajați prin contract de muncă). În timp ce legea atribuie prestatorului de servicii întreaga responsabilitate pentru înființarea și desfășurarea serviciilor de îngrijire a copilului, Programul Național cu privire la serviciile de îngrijire a copiilor cu vârsta de până la trei ani popone un program de granturi pentru întreprinderi, pentru a sprijini înființarea unei unități de îngrijire a copiilor și un program de accelerator de afaceri pentru creșe de tip familial în același scop¹².

▶ Tabelul 3. Cadrul legal și de îngrijire a copiilor

Legea privind serviciile alternative de îngrijire a copiilor			
Regulamentul privind serviciile de îngrijire a copiilor la locul de muncă	Regulamentul privind serviciile de îngrijire individualizată a copiilor	Regulamentul privind serviciile de îngrijire a copiilor de tip familial	Regulamentul privind standardele sanitare (pentru îngrijirea copiilor la locul de muncă și în serviciile de tip familial)
<ul style="list-style-type: none"> • Prevederi privind spații separate • Prevederi privind zgomotul, poluarea, lumina etc. • Prevederi privind planurile de activitate, activitățile și programele personalizate • Prevederi privind mărimea grupelor • Prevederi privind personalul calificat • Prevederi privind impozitul, contractele de muncă și salarizare • Alocarea responsabilităților 	<ul style="list-style-type: none"> • Prevederi privind calificările • Prevederi privind autorizația de îngrijire a copiilor, înregistrarea ca antreprenor, înscrierea în planuri de asigurări • Prevederi privind planurile de activitate, activitățile și programele personalizate • Prevederi privind contractele cu părinții și salarizare 	<ul style="list-style-type: none"> • Prevederi privind camere separate • Prevederi privind mărimea grupurilor • Prevederi privind calificările • Prevederi privind autorizația de îngrijire a copiilor, înregistrarea ca antreprenor, înscrierea în planuri de asigurări • Prevederi privind planurile de activitate, activitățile și programele personalizate • Prevederi privind contractele cu părinții și salarizare 	<ul style="list-style-type: none"> • Prevederi privind dotările necesare • Prevederi privind organizarea camerei • Prevederi privind spațiile separate • Prevederi privind mobilierul • Prevederi privind jucăriile • Prevederi privind igiena • Prevederi privind păstrarea, servirea alimentelor și planurile de dietă
Programul Național cu privire la serviciile de îngrijire a copiilor cu vârsta de până la 3 ani			

Sursă: Documente juridice.

2.2.3. Intervențiile Guvernului și din partea partenerilor internaționali

Guvernul Republicii Moldova a identificat ECEC ca o prioritate pentru prima dată în strategia sa din 2002 „Educație pentru toți”, în care s-au evidențiat principalele probleme legate de ECEC¹³; inclusiv deteriorarea continuă a instituțiilor ECEC. Cifrele arată că după introducerea strategiei, participarea la ECEC și numărul de unități ECEC a crescut. Strategia a fost urmată de alte documente de politică educațională prezentate în caseta de mai jos.

12. Programul Național de servicii alternative de îngrijire a copiilor cu vârsta de până la 3 ani, 2023-2026.

13. Guvernul Republicii Moldova. (2003). Strategia Educație pentru toți. Link: https://planipolis.iiep.unesco.org/sites/default/files/ressources/moldova_efa_strategy_framework.pdf

Politici educaționale pentru îmbunătățirea ECEC în Moldova

- ▶ Codul Educației, 2014;
- ▶ Strategia „Educația 2020”; din Moldova, 2014¹⁴;
- ▶ Strategia de dezvoltare „Educația 2030”, 2022;
- ▶ Cadrul de referință cu privire la educația timpurie în Republica Moldova, ediția 2018;
- ▶ Standarde de învățare și dezvoltare timpurie (ELDS, 2010) cu schimbările ulterioare din 2018;
- ▶ Curriculum educațional pentru copiii de vârstă timpurie și preșcolari (Ministerul Educației și Tineretului, 2018) ;
- ▶ Reglementări privind instituțiile preșcolare (Consiliul Ministerului Educației, 2017);
- ▶ Reglementări privind instituțiile de învățământ „Grădiniță - Școală primară” (Consiliul Ministerului Educației, 2011);
- ▶ În anul 2018 legislația cu privire la finanțarea de stat a instituțiilor educaționale și de îngrijire a copiilor de 2–3 ani a fost modificată (Legea nr. 269/2018);
- ▶ În anul 2021, înființarea serviciilor de creșă a devenit o prioritate de politică publică¹⁵;
- ▶ Strategia Moldova 2030 include un angajament direct privind dezvoltarea sistemului de îngrijire a copiilor¹⁶;
- ▶ Noua lege cu privire la serviciile alternative de îngrijire a copiilor a fost adoptată în decembrie 2022.
- ▶ Programul Național cu privire la serviciile de îngrijire a copiilor cu vârsta de până la 3 ani, 2023–2026.

Împreună cu obiectivele sporite, **s-au îmbunătățit și investițiile financiare**. ECEC fiind sector prioritar, alocațiile bugetare pentru acesta au crescut stabil în perioada 2000–2015 de la 12% în 2000 la 22% în 2015 din totalul cheltuielilor pentru educație. În perioada 2005–2012, ponderea cheltuielilor publice pentru educație în PIB a crescut de la 7,9% la 8,4%¹⁷. Rata de înscriere în ECEC crește lent pentru copiii cu vârsta de peste 3 ani, datorită eforturilor susținute ale Guvernului în parteneriat cu partenerii de dezvoltare.

14. UNICEF. (2018). Comunicat de presă. „Moldova are una dintre cele mai mari rate de înscriere în educația preșcolară, dar sunt necesare eforturi suplimentare pentru a consolida cuprinderea națională cu educație timpurie.”, link: <https://www.unicef.org/moldova/en/press-releases/moldova-has-one-highest-preschool-enrollment-rates>

15. UNFPA Moldova și Centrul „Parteneriat pentru Dezvoltare”. (2021). Politici pentru fertilitatea dorită: Fondul Național pentru creșe întru susținerea părinților).

16. Hotărârea Guvernului Nr. 944. (2014). Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014–2020 ‘Educația-2020’.

17. Proiect de document de program de țară. Republica Moldova). Link: https://www.unicef.org/executiveboard/media/11641/file/2022-PL27-Moldova-draft_CPD-EN-2022.06.13.pdf

De la obținerea independenței, în Moldova au fost lansate câteva programe internaționale de sprijin:

- ▶ În 1994, Moldova a început să dezvolte programul „Pas cu pas” în calitate de experiment în câteva școli primare;
- ▶ Din anul 1995 UNICEF sprijină programe educaționale privind educația timpurie – mai întâi prin programul de urgență de 2 ani;
- ▶ În anul 1997 UNICEF a început să dezvolte Proiectul de educație timpurie individualizată (PETI), axat pe implementarea practicilor internaționale de educație timpurie centrate pe copil;
- ▶ Din anul 2004 UNICEF a sprijinit dezvoltarea programelor educaționale, axate pe abordarea integrată a dezvoltării copiilor (din perspectiva sănătății, educației și protecției copilului);
- ▶ În anul 2005, Moldova a aderat la Parteneriatul Global pentru Educație și a primit două granturi, care s-au axat pe revitalizarea ECEC¹⁸;
- ▶ Din 2006, UNESCO, Banca Mondială, UNICEF și MSIF, precum și proiectul „Education for All – Fast Track Initiative”¹⁹ au sprijinit reforme cheie în standarde, curricula, pedagogie ECEC etc.;
- ▶ Din 2011 UNICEF a sprijinit dezvoltarea programelor de educație parentală pentru familiile cu copii cu vârsta cuprinsă între 9 luni și 7 ani;
- ▶ În 2014, Moldova și-a instituționalizat participarea la programul „Pas cu Pas” prin Parteneriatul Global pentru Educație gestionat de Banca Mondială;
- ▶ În perioada 2014–2015 UNICEF a susținut un proiect-pilot al proiectului „Modelarea serviciilor educaționale și de îngrijire a copiilor sub 3 ani” în 10 localități;
- ▶ Uniunea Europeană a oferit, de asemenea, sprijin pentru îmbunătățirea ECEC²⁰. Exemple de astfel de programe includ programul „EU4Moldova” și „Regiuni Focale”, finanțat de Uniunea Europeană și implementat de PNUD²¹.

Cu toate acestea, majoritatea acestor măsuri au vizat ECEC pentru copiii cu vârsta de peste 3 ani, prin urmare a fost inițiată legea privind serviciile alternative de ECEC pentru copiii de la 0 la 3 ani²². Diverse organizații internaționale precum OIM, UN Women, UNICEF și GIZ sunt active în prezent în sectorul de îngrijire a copiilor din Moldova pentru a sprijini implementarea noii legi și dezvoltarea în continuare a sectorului de îngrijire a copiilor în general.

18. Peste 150 de sate din Moldova rămân fără programe de înscriere în educația preșcolară) - Moldova Times, link: <https://www.moldovaitimes.com/2016/12/30/over-150-villages-of-moldova-remain-with-no-preschool-enrollment-programs/>

19. Gutan, V., Fuior, E. (2014). Tendențe majore în finanțarea învățământului preșcolar în Republica Moldova” în *Journal of Research on Trade, Management and Economic Development*. 1(1): 69–76.

20. Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova. (2023). 170 de copii beneficiază de condiții mai bune la grădinița „Garofița” din satul Cocieri), link: https://www.eeas.europa.eu/delegations/moldova/170-children-benefit-better-conditions-%E2%80%9Cgarofi%C8%9B%E2%80%9D-kindergarten-cocieri-village_en

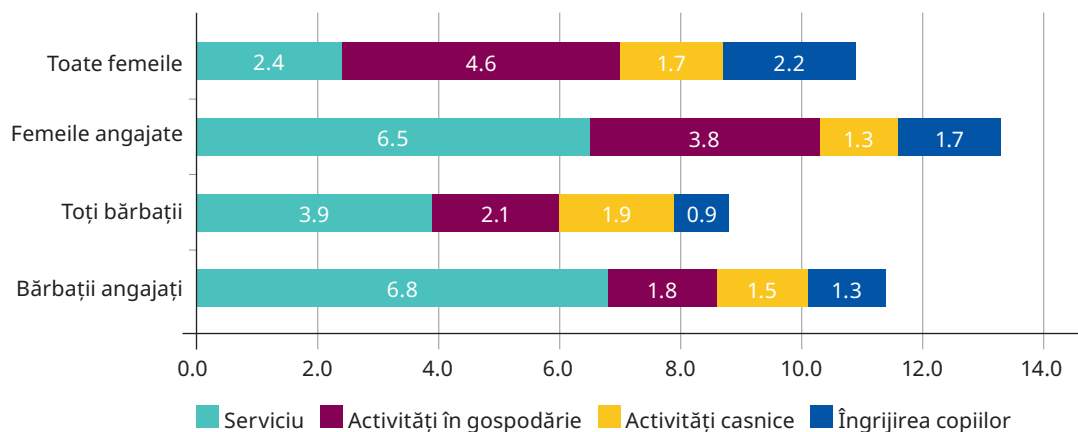
21. ONU Moldova. (2022). Acces la educația timpurie pentru mai mulți copii din Ungheni), link: <https://moldova.un.org/en/206939-access-early-childhood-education-more-children-ungheni>

22. Legea Nr. LP367/2022 din 29.12.2022 cu privire la serviciile alternative de îngrijire a copiilor. Publicată la: 17.02.2023 în MONITORUL OFICIAL Nr. 45-48 art. 85.

► 2.3. Rolul grupului țintă

Scopul analizei actuale este de a identifica dovezi cu privire la posibile intervenții pentru îmbunătățirea accesului la îngrijirea copiilor și acceptarea acestora de către femei, pentru a facilita **revenirea acestora pe piața muncii**. Potrivit datelor Sondajului „Generații și gen”²³ din 2020, doar 5% dintre respondenții din Moldova au fost de acord că reușesc să mențină echilibrul dintre viața profesională și viața privată. 70% dintre femei au dezvăluit că sunt epuizate, mai ales în familiile cu copii. Și anume, femeile angajate se confruntă cu un volum de muncă general mai mare, luând în considerare responsabilitățile casnice suplimentare pe lângă orele de lucru, așa cum se demonstrează în Figura 3.²⁴

► **Figura 3. Numărul mediu de ore alocate activității profesionale și muncii casnice**

Sursă: UN Women, CPD (2020). Evaluarea impactului Covid-19 asupra rolurilor de gen.

Graficul mai arată că, în medie, femeile au o productivitate a muncii mai scăzută în Moldova, în comparație cu bărbații, din cauza numărului mai mic de ore de lucru plătite și a participării mai scăzute la forța de muncă din cauza responsabilităților familiale. Acest lucru determină o pierdere de aproximativ 20% din valoarea potențială a PIB-ului în țară²⁵.

Deși femeile tind să urmeze studii superioare mai des (58%) decât bărbații în Moldova și au un nivel de studii mai înalt (24,9%) decât bărbații (17,8%), rata de ocupare în rândul femeilor (48,7%) este ceva mai mică decât în rândul bărbaților (51,3%). De asemenea, femeile câștigă în medie cu 14% mai puțin decât bărbații²⁶. La Chișinău, orașul cu cele mai multe oportunități educaționale și de angajare, aproximativ o treime dintre femeile cu vârste cuprinse între 15 și 29 de ani nu fac parte din populația ocupată, nu urmează un nivel de educație și un curs de formare profesională. În sudul țării, ponderea NEET în rândul femeilor este și mai mare, ajungând la 39%²⁷.

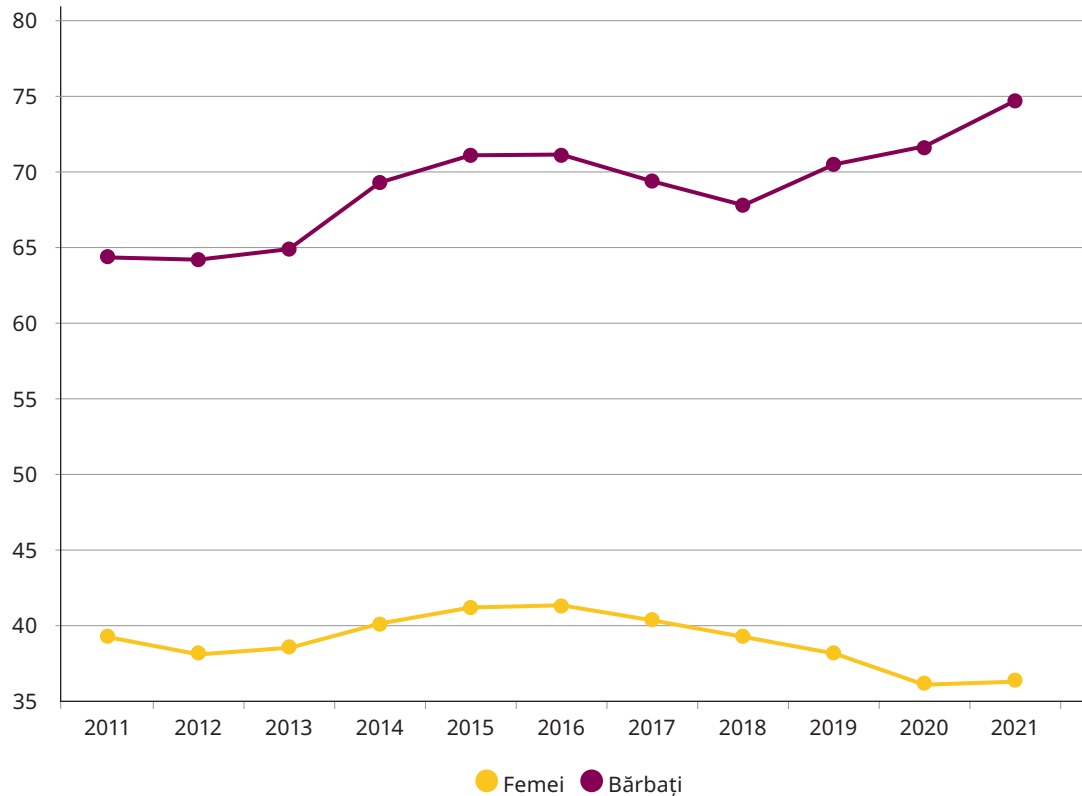
23. UNFPA. (2022). Rezumatul sondajului Generații și genuri. Fii vocea generației tale!

24. UN Women, CPD (2020). Evaluarea impactului Covid-19 asupra rolurilor de gen.

25. Centrul de Drept al Femeilor & Centru Analitic Independent Expert-grup. (2020).

26. NIRAS. (2021). „Profilul de gen al țării. Republica Moldova” Finanțat de Uniunea Europeană în cadrul proiectului EU4GenderEquality: Reform Help Desk.

27. UNFPA. (2020) Politici pentru fertilitatea dorită: Fondul Național pentru creșe în sprijinul părinților.

▶ **Figura 4. Rata de participare la forța de muncă (%)**

Sursă: Datele Băncii Mondiale.

▶ **Tabelul 4. Rata de angajare a persoanelor cu vârsta între 25–49 ani, %**

	Mediul urban		Mediul rural	
	Cel puțin un copil	Fără copii	Cel puțin un copil	Fără copii
Bărbați	76,0	66,6	58,1	51,1
Femei	37,6	68,3	37,0	58,1

Sursă: Biroul Național de Statistică, 2021.

Tabelul 4. demonstrează impactul nașterii copiilor asupra capacității de angajare a femeilor din Moldova. Femeile tinere fără copii au, în medie, o rată de ocupare puțin mai mare decât bărbații, atât în mediul rural, cât și în cel urban. În același timp, calitatea de părinte reduce cardinal rata de ocupare a femeilor.

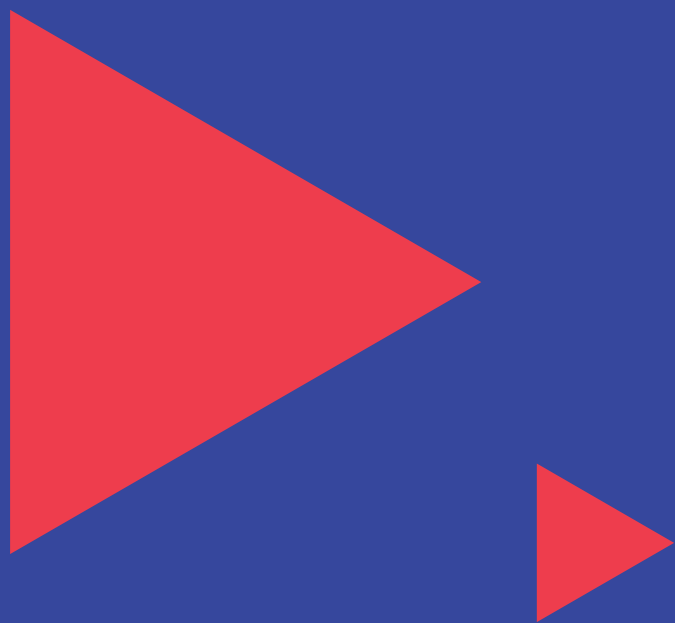
Datele Biroului Național de Statistică pentru anul 2021 arată că femeile cu vârstă de 25–49 de ani care au cel puțin un copil cu vârsta de până la 3 ani, se confruntă cu o rată de ocupare cu 43 de procente mai mică, comparativ cu femeile fără copii de vârstă preșcolară. În ultimul an, politicile privind concediul parental au fost ajustate pentru a stimula participarea femeilor pe piața muncii, de exemplu prin scurtarea concediului de îngrijire a copilului, introducerea modificărilor privind solicitarea concediului de paternitate și creșterea indemnizației pentru a face concediul scurt mai atractiv. Cu toate acestea, numărul familiilor, care iau concediu scurt rămâne scăzut, ceea ce ar putea fi asociat cu discrepanța dintre oferta și cererea de servicii de îngrijire a copiilor din țară.

Potrivit recentului raport al UN Women privind impactul Covid-19 asupra rolurilor de gen, în timpul pandemiei, principala sursă de venit a femeilor au fost alocațiile sociale și remitențele, în timp ce bărbații au reușit să primească cea mai mare parte a veniturilor lor din activități de producere²⁸. Aceste circumstanțe sunt alarmante și arată că femeile se confruntă în continuare cu obstacole în asigurarea echilibrului dintre viața de familie și cea profesională, rămânând astfel în afara pieței muncii pentru perioade lungi de timp, ceea ce, în consecință, le face și mai vulnerabile.

28. UN Women, CPD (2020). Evaluarea impactului Covid-19 asupra rolurilor de gen.

▶ Partea 3

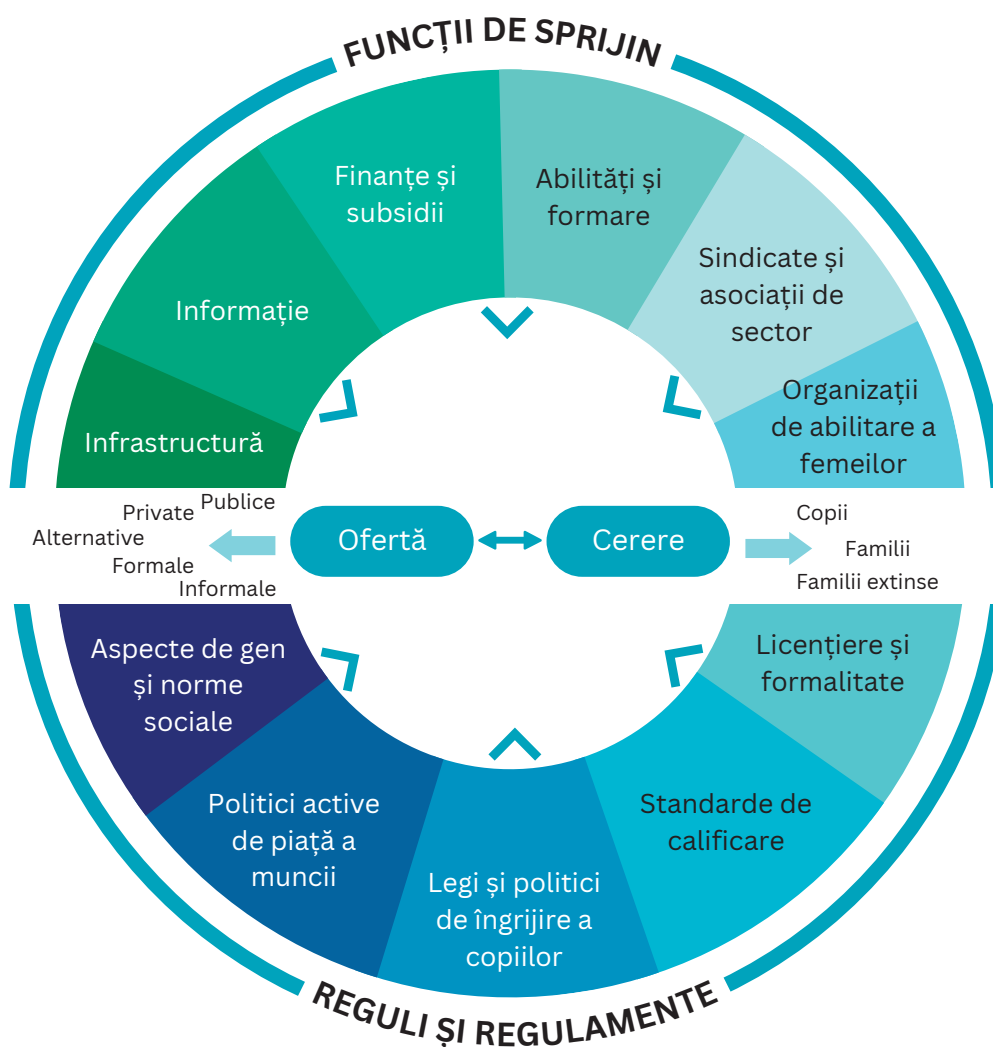
Sistemul de piață

▶ 3. Sistemul de piață

Conform abordării analizei sistemelor de piață (MSA) a OIM, sistemul de piață cuprinde **piața ca atare** (oferta și cererea); **funcțiile de suport**, care includ toate elementele de care oamenii au nevoie pentru a face parte din această piață; și **regulile și reglementările** (atât formale, cât și informale), care influențează funcționarea pieței. Prin abordarea MSA a OIM se cercetează relațiile dintre diferiți actori din sector cu scopul de a consolida întregul sistem: întreprinderi, mecanisme de guvernare, rețele de afaceri, servicii de sprijin și reguli și reglementări.

▶ **Figura 5. Cadrul analitic al OIM pentru MSA – ajustat și aplicat sectorului de îngrijire a copiilor**

Sursă: Autorii, pe baza abordării OIM față de elaborarea sistemelor de piață.

► 3.1. Piața de bază

În acest capitol se face o analiză a situației actuale cu privire la oferta și cererea de servicii de îngrijire a copiilor în Moldova, cu obiectivul de a identifica constrângerile și oportunitățile cheie pentru a extinde accesibilitatea serviciilor calitative de îngrijire a copiilor, cu beneficii atât pentru dezvoltarea timpurie a copiilor, cât și pentru accesul mamelor la oportunități economice și participarea în piața muncii. În această secțiune se prezintă mai întâi partea de ofertă și serviciile de îngrijire a copiilor disponibile. După aceasta, în secțiune se descrie partea de cerere și cât de bine această cerere satisface oferta.

3.1.1. Partea de ofertă

Partea de ofertă include volumul și tipurile de ECEC care sunt oferite, precum și conținutul, calitatea și flexibilitatea serviciilor oferite.

Serviciile de îngrijire a copiilor pentru copii cu vârsta de 0–6/7 ani sunt oferite de actori privați sau publici, deși majoritatea absolută a instituțiilor ECEC sunt publice. În anul 2021 erau înregistrate și funcționau în total 1.483 de instituții de educație timpurie²⁹ – 1.468 dintre ele erau publice, și doar 15 erau private (adică înregistrate oficial ca private și care prezintă date Biroului Național de Statistică). În total, în aceste instituții erau 176.612 de locuri disponibile pentru copii și 137.113 dintre acestea erau ocupate³⁰.

Însă, situația este diferită în ceea ce privește **copiii de până la 3 ani**, deoarece încadrarea lor în ECEC este mult mai scăzută în comparație cu copiii mai mari (după cum se arată în Tabelul 2). Moldova nu are servicii ECEC publice pentru copiii de până la doi ani, deși, conform Codului Educației, autorităților locale li se permite să formeze grupe pentru copii cu vârste cuprinse între 0 și 2 ani³¹. În realitate, aceste grupe nu sunt create, deoarece se atestă o lipsă de finanțare de stat dedicată copiilor cu vârste între 0 și 2 ani, iar autoritățile publice locale trebuie să acopere costurile din bugetul propriu³². Prin urmare, majoritatea serviciilor pentru cei mai mici copii sunt oferite de **prestatori privați de ECEC, care sunt fie formali, fie informali**. Pentru aceste servicii, costurile în mare parte sînt acoperite de părinți.

În plus, majoritatea grădinițelor nu oferă servicii în funcție de nevoile părinților. De exemplu, multe grădinițe se închid în timpul verii pe o durată de până la câteva luni. De asemenea, programul de lucru al grădinițelor din unele localități este mai restrâns, astfel încât părintele este obligat să ia copilul la ora 16.00 sau 17.00 și să-l aducă la grădiniță la ora 8.00. Cei care lucrează în ture nu pot aduce copilul la 7:30 sau nu îl pot lua la 18.00. Multe mame iau o perioadă mai lungă de concediu vara când grădinițele sunt închise³³.

29. Statistica Moldovei. (2021). Instituții de educație timpurie pe indicatori, forme de proprietate și ani.

30. Statistica Moldovei. (2021). Instituții de educație timpurie pe indicatori, forme de proprietate și ani.

31. Interviu cu o parte interesată din cadrul guvernului

32. Interviu cu părți interesate din cadrul guvernului

33. Informație oferită de Ministerul Muncii și Protecției Sociale

După cum s-a prezentat mai sus în secțiunea 2.2.2., legislația Republicii Moldova a introdus recent trei forme alternative de îngrijire a copiilor, care pot fi organizate pentru copiii cu vârste de 0–3 ani³⁴.

1. **Servicii de îngrijire individualizată** – servicii de „bonă” reglementate și formalizate;
2. **Servicii de îngrijire de tip familial** – mini creșe organizate pentru un număr limitat de copii la domiciliul/reședința temporară a îngrijitorului;
3. **Servicii organizate de angajator la locul de muncă** – servicii de îngrijire a copiilor prestate de angajator angajaților săi la locul de muncă.

Serviciile organizate de angajator la locul de muncă reprezintă un fenomen nou în Moldova ca formă legală de îngrijire a copiilor³⁵. Totuși, deja există unii angajatori, care au lansat servicii de îngrijire a copiilor pentru angajații lor în ultimii ani (probabil în mod informal, deoarece legea nu era încă în vigoare la momentul interviurilor). Conform datelor interviurilor, angajatorii sunt, în principiu, deschiși să ofere servicii de îngrijire a copiilor pentru angajații lor, deoarece înțeleg importanța îngrijirii copiilor pentru angajații lor, precum și beneficiile pentru întreprindere pe termen lung³⁶. Prin urmare, există o probabilitate clară că introducerea acestei forme de îngrijire a copiilor va spori disponibilitatea serviciilor de îngrijire a copiilor.

Or, pentru a asigura dezvoltarea acestui tip de îngrijire a copiilor, angajatorii au nevoie de mai mult sprijin financiar și tehnic din partea Guvernului, întrucât în prezent acestora le lipsesc resursele financiare pentru înființarea inițială a creșelor și cunoștințele despre cum să îndeplinească cerințele prevăzute de lege. În plus, experiențele din alte țări arată că îngrijirea copiilor organizată de angajator la locul de muncă este mai frecventă în rândul companiilor mai mari, care au capacități mai mari de a absorbi costurile³⁷. Probabilitatea ca companiile rurale din Moldova să aibă resursele (și cererea) pentru a înființa o unitate de îngrijire a copiilor este mult mai redusă.

Între timp, **serviciile de îngrijire la domiciliu** sunt reglementate a fi prestate în două moduri: ele pot fi prestate fie în **servicii de tip familial** la domiciliul prestatorilor de servicii, fie de către bone (acasă în familiile copiilor). Înainte de introducerea noii legi, îngrijirea copiilor la domiciliu și bonele funcționau în cea mai mare parte informal. Interviurile arată că în percepția prestatorilor de servicii, nu există suficiente stimulente pentru ca ei să se înregistreze oficial³⁸. Principalele bariere în calea legalizării includ cerințe și monitorizare sporite, povara administrativă și costurile suplimentare. Întrucât munca se desfășoară pe bază de acord informal, nu există statistici exacte cu privire la numărul de astfel de prestatori de servicii de îngrijire a copiilor care operează în țară.³⁹

34. Programul Național de servicii de îngrijire a copiilor cu vârsta de până la 3 ani, 2023-2026.

35. UN Women Moldova. (2022). Proiectul de lege ce ar permite angajatorilor să ofere salariaților servicii de îngrijire a copiilor cu vârsta de până la 3 ani a fost aprobat în a treia lectură). Link: <https://moldova.unwomen.org/en/stories/comunicat-de-presa/2022/03/proiectul-de-lege-ce-ar-permite-angajatorilor-de-a-oferi-salariatilor-servicii-de-ingrijire-a-copiilor-cu-varsta-pana-la-3-ani-votat-astazi-in-lectura-finala-0>.

36. Interviuri cu prestatorii serviciilor de îngrijire a copiilor.

37. https://sustain.ubc.ca/sites/default/files/2018-61%20Workplace%20Childcare%20-%20What%20works%20for%20Vancouver%20children%2C%20families%2C%20and%20employers_Hunter.pdf and <https://www.theguardian.com/money/2011/sep/30/workplace-nurseries-squeeze>

38. Câteva interviuri cu prestatorii serviciilor de îngrijire a copiilor

39. Câteva interviuri cu prestatorii serviciilor de îngrijire a copiilor

Serviciile la domiciliu sunt de obicei oferite de femei, care au grijă de câțiva copii în același timp în casele lor. Aceste cazuri tind să apară atunci când femeile au copii sau nepoți proprii și decid să primească mai mulți copii din familiile vecine. Aceste servicii sunt deja răspândite în zonele din afara orașelor mari, deoarece părinții nu au alte mijloace pentru a-și îngriji copiii în timp ce se află la muncă. Interviuurile arată, de asemenea, că aceste servicii sunt adesea folosite de părinții, care au emigrat în alte țări și au fost nevoiți să-și lase copiii acasă. În 2015 s-a estimat că aproximativ 41.000 de copii au fost lăsați acasă, rămânând fără cel puțin unul dintre părinți din cauza migrației⁴⁰. În aceste cazuri, copiii rămân în îngrijirea familiei respective în regim 24/7.

Serviciile de bonă (îngrijitor/îngrijitoare de copii) reprezintă un alt tip de servicii de îngrijire la domiciliu și acestea tind să fie mai răspândite în zonele urbane și sunt de obicei oferite de femeile care au ales acest loc de muncă ca element secundar studiilor sau ca opțiune temporară de carieră. De obicei, bonele nu au calificări și își încep munca la solicitarea cunoscuților. În prezent, serviciile de bonă atestă o creștere în popularitate, ceea ce duce la asigurarea mai organizată a serviciilor de îngrijire a copiilor, de exemplu, prin aplicații, pagini web și agenții care le ajută părinților să găsească bone, cum ar fi agenția „Bonita”^{41, 42}.

Serviciile de bonă pot fi folosite pentru copiii de toate vârstele și pot fi oferite fie pe termen lung, fie pe termen scurt. Interviuurile cu bonele au arătat că unele dintre ele lucrează cu anumiți copii cinci zile lucrătoare pe săptămână, iar uneori chiar în weekend, pe când în familii ele merg doar la apel, atunci când este nevoie. De asemenea, bonele se ocupă de copii de diferite vârste (de la 0 la 7 ani) și lucrează adesea cu frați.

Deoarece îngrijirea alternativă a copiilor nu este oficializată și monitorizată în Moldova, **nu există date privind calitatea acestor servicii**. Potrivit persoanelor intervievate, calitatea serviciilor nu este neapărat în concordanță cu standardele internaționale ECEC; premisele îngrijirii de tip familial ar putea să nu îndeplinească criteriile, personalul educațional nu are calificări profesionale de ECEC. Acest lucru este descris mai detaliat în secțiunea 3.2.4.

3.1.2. Partea de cerere

Cererea de ECEC a crescut în Moldova în ultimul deceniu, în special în zonele urbane⁴³. Cercetările efectuate de UNICEF au arătat că femeile sunt din ce în ce mai orientate spre angajare și, ca urmare, cererea de servicii de îngrijire a copiilor este în continuă creștere din 2017^{44, 45, 46}. Acest lucru se reflectă

40. IOM. (2015). Profilul de țară. Moldova. <https://moldova.iom.int/migration-profile-republic-moldova>

41. Discuții în focus grupuri cu mamele

42. Artzintez. (2023). <http://artsintez.md/en/project/bonita-md-2/>

43. Hotărârea Guvernului Nr. 944. (2014). Strategie de dezvoltare a educației pentru perioada 2014-2020 ‘Educația-2020’.

44. Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale “Viitorul”. (2009). Studiu privind protecția socială și incluziunea socială în Moldova

45. UNICEF. (2016). Evaluarea sistemului de educație preșcolară și definirea metodologiei de calculare a costurilor pentru serviciile de îngrijire a copiilor și educație în Republica Moldova). Link: <https://www.unicef.org/moldova/media/826/file/Assessment-of-the-preschool-education-system.pdf>.

46. UNICEF. Cunoștințe, atitudini și practici în dezvoltarea și îngrijirea copiilor de vârstă timpurie. Link: <https://www.unicef.org/moldova/media/8201/file/Evaluarea%20cuno%C5%9Ftin%C5%A3elor%20atitudinilor%20%C5%9Fi%20practicilor%20famililor%20privind%20%C3%AEngrijirea%20%C8%99i%20dezvoltarea%20copiilor.pdf>.

În numărul tot mai mare de instituții de îngrijire a copiilor, care predomină în întreaga țară, deși numărul copiilor înscriși a rămas destul de stabil în ultimii ani (fără a include primul an de pandemie, 2020). Însă, doar 15 instituții de educație timpurie private (înregistrate) prezintă date Biroului Național de Statistică cu privire la copiii cu vârsta între 0 și 3 ani (din 2019 cu privire la copiii de 2–3 ani, iar din 2021 – cu privire la copiii de 1–2 ani). Deoarece înscrierea copiilor de 0–3 ani este în mare parte informală, datele nu sunt precise. Prin urmare, nu este posibil de a evalua statistic creșterea cererii și a înscrierii în îngrijirea copiilor.

Cererea este cea mai mare în rândul familiilor **tinere, cu educație bună, din zonele urbane**. Dezagregarea datelor pe criterii socio-demografice, cum ar fi vârsta, mediul de trai și venitul mamei angajate, a relevat că cel mai frecvent, aceste servicii de îngrijire a copiilor sunt solicitate de **mamele cu copii de până la 3 ani, care locuiesc în mediul urban (50,5%) și cele care sunt avantajate din punct de vedere financiar (43,1%)**⁴⁷. Orașele nu reușesc să potrivească cererea cu o oferta adecvată de servicii. În anul 2019, 36% dintre femeile cu copii cu vârsta de până la 3 ani au căutat ajutor prin intermediul rețelelor lor de socializare. Alte opțiuni includ concediu fără plată pentru îngrijirea copilului pentru un an suplimentar, ceea ce reprezintă că durata concediului constituie până la patru ani în total⁴⁸.

În **zonele rurale**, cererea de servicii de ECEC pentru copii cu vârsta de până la 3 ani este istoric mai scăzută, comparativ cu cererea din zonele urbane⁴⁹; însă, aceasta este în creștere lentă în ultimii ani⁵⁰. Cererea este, în mare parte, afectată de ratele de ocupare deja scăzute în zonele rurale, de lipsa de conștientizare a părinților cu privire la beneficiile ECEC de înaltă calitate și de constrângerile financiare⁵¹. Tendința de cerere mai mică este afectată și de normele sociale predominante, conform cărora femeile trebuie să aibă grijă de copii și de gospodărie⁵².

Constrângerile din partea cererii sunt predominante în special în raport cu copiii din gospodăriile dezavantajate și copiii cu nevoi educaționale speciale (11% au urmat ECEC în 2021)^{53, 54}. Se atestă un număr redus de **copii cu nevoi educaționale speciale** care ar fi incluși sistematic în ECEC obișnuite⁵⁵. Mai mult, părinții tind să creadă că copiii cu nevoi educaționale speciale sunt mai bine îngrijiiți și integrați în școli speciale. În anul 2018 erau aproape 10 mii de copii cu nevoi educaționale speciale în instituțiile de învățământ general⁵⁶.

47. Zavatki, T., Fuior, E. Învățământul preșcolar în Republica Moldova: situația actuală, oportunități de dezvoltare și finanțare. Link: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-34-46_0.pdf

48. Articolul 86(2) al Codului Muncii al Republicii Moldova Nr 154 din 28.03.2003

49. Zavatki, T., Fuior, E. Învățământul preșcolar în Republica Moldova: situația actuală, oportunități de dezvoltare și finanțare. Link: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-34-46_0.pdf

50. Biroul Național de Statistică, https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/en/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala__07%20INV__INV020/INV020200.px/table/tableViewLayout1/?rxid=0f776e51-2661-420c-b507-c453ecf00d4a

51. UN Women. (2022). Proiectul de lege care permite angajatorilor să ofere salariaților servicii de îngrijire a copiilor angajaților cu copii sub 3 ani a fost aprobat la a treia lectură.

52. UN Women. (2022). Proiectul de lege care permite angajatorilor să ofere servicii de îngrijire a copiilor cu vârsta de până la 3 ani a fost aprobat în a treia lectură.

53. World Bank Group. (2018). Învățământul preșcolar și general din Moldova: tranziția către un model descentralizat de prestare a serviciilor.

54. Statistica Moldovei.

55. UN Women. (2022). Proiectul de lege care permite angajatorilor să ofere salariaților servicii de îngrijire a copiilor cu vârsta de până la 3 ani a fost aprobat în a treia lectură.

56. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării și Fondul Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF Moldova). (2018). Conferință privind implementarea programului de dezvoltare a educației incluzive în Moldova pentru anii 2011–2020.

Mai mult, conform UNICEF⁵⁷, doar un copil de etnie Roma din cinci frecventează o grădiniță, comparativ cu patru din cinci copii ne-romi. Datele din 2018 au arătat, de asemenea, că 88% dintre copiii care trăiesc în gospodăriile cele mai prospere au participat la programe de educație timpurie și doar 50% dintre copiii din gospodăriile sărace⁵⁸ au participat la acestea. În plus, **famiile social vulnerabile** primesc de obicei asistență financiară, care ar putea descuraja femeile să caute un loc de muncă⁵⁹. Programul de ajutor social este principalul instrument care oferă siguranță pentru familiile sărace și le scoate din sărăcie. Totuși, conform raportului UNICEF⁶⁰, prestațiile oferite prin programul de ajutor social nu acoperă încă nevoile minime de consum ale unei familii.

Mai există și fondul republican de susținere socială a populației, care a fost conceput pentru a răspunde nevoilor imediate ale gospodăriilor, care au suferit un șoc, prin acordarea de ajutor material unic sau asistență în numerar. Mai mult, Ministerul Muncii și Protecției Sociale a anunțat un program de beneficii suplimentare acoperit de organizațiile internaționale la sfârșitul anului 2022. Se planifică să se acorde ajutor material unic de 1000 de lei (finanțat de Agenția ONU pentru Refugiați, UNHCR) unui număr de circa 17 mii de familii, al căror venit mediu lunar pe membru de familie nu depășește 3544 lei (inclusiv refugiaților din Ucraina).

În plus, s-a planificat acordarea unui ajutor financiar de urgență în valoare de 700 lei lunar pe o perioadă de șase luni (finanțat din fondurile agențiilor ONU în baza unui Memorandum de Înțelegere semnat cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale) unui număr de aproximativ 40 mii familii cu: (1) persoane cu dizabilități, (2) un adult cu copil/copii de 0–17 ani, (3) trei sau mai mulți copii de 0–17 ani, (4) copii de 0–2 ani (prioritate pentru femeile însărcinate sau care alăptează)⁶¹. Potrivit Biroului Național de Statistică⁶² în anul 2022, circa 27,4 mii de copii au primit în medie între 1000 și 1490 de lei sub forma prestațiilor de dizabilitate sau ca urmare a pierderii întreținătorului familiei.

Referitor la **cererea de servicii alternative de îngrijire a copiilor**, discuțiile în focus grupuri au arătat că femeile ar prefera **serviciile de îngrijire a copiilor organizate de angajator la locul de muncă** în defavoarea altor tipuri de îngrijire alternativă. Percepția e că serviciile organizate de angajator ar asigura că îngrijitorii au calificările necesare, sunt ușor de accesat, iar mamele ar putea veni oricând să-și verifice copiii.⁶³ Mai mult, din interviuri s-a identificat o cerere de servicii de îngrijire a copiilor la

57. UNICEF. (2018). Copii romi. Includerea și reintegrarea copiilor romi în sistemul educațional. <https://www.unicef.org/moldova/en/what-we-do/roma-children>

58. UNICEF. (2018). Moldova are una dintre cele mai mari rate de înscriere în educația preșcolară, dar sunt necesare eforturi suplimentare pentru a consolida cuprinderea națională cu educație timpurie. Link: <https://www.unicef.org/moldova/en/press-releases/moldova-has-one-highest-preschool-enrollment-rates>

59. Interviu cu un prestator de servicii

60. UNICEF. (2016). Evaluare și recomandări privind îmbunătățirea rezilienței sistemului de protecție socială pentru un răspuns în timp util și flexibil la nevoile tuturor copiilor și familiilor vulnerabile care se confruntă cu șocuri, dezastre și crize în Moldova. Link: <https://www.unicef.org/moldova/media/2481/file/Improve-resilience-social-protection-system-ENG-9-aug-2016.pdf>

61. Pagina web a Ministerului Muncii și Protecției Sociale. (2022). Familiile vulnerabile din Moldova sunt înregistrate în sistemul informatic web „Sprijin în caz de criză” pentru a beneficia de programe de asistență financiară oferite de organizațiile internaționale. Link: <https://social.gov.md/en/communication/vulnerable-families-in-moldova-are-registered-in-the-crisis-support-information-system-to-benefit-from-financial-assistance-programmes-provided-by-international-organisations/>

62. Statistica Moldovei (2022). Beneficiarii alocațiilor sociale de stat și mărimea medie a alocației, 1 ianuarie după indicatori. Link: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/en/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala__09%20PRO/PRO102200.px/table/tableViewLayout1/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

63. Discuții în focus grupuri cu mamele.

locul de muncă în instituțiile publice. Angajații din unele instituții publice se confruntă cu dificultăți similare în ceea ce privește accesibilitatea serviciilor private sau alternative de îngrijire a copiilor, prin urmare un astfel de serviciu la locul de muncă ar fi o soluție⁶⁴.

Pe locul doi în rândul preferințelor se află **serviciile de bonă**. Aceste servicii par mai atractive decât îngrijirea copiilor de tip familial, deoarece bonele ar rămâne în casa familiei, iar părinții ar putea să aleagă cu atenție bona și să-i monitorizeze singuri activitatea. Educația bonelor nu este percepută ca fiind obligatorie de majoritatea mamele interviuate, dar ar fi de așteptat să existe niște cursuri și înțelegere a dezvoltării copilului și a acordării primului ajutor. Cu toate acestea, când vine vorba de bone, calitățile personale și dragostea autentică pentru copii sunt cele mai importante – „blândețea și bunătatea acestor femei înseamnă mai mult decât o mie de diplome”⁶⁵.

Serviciile de tip familial sunt mai puțin dorite printre utilizatorii serviciilor de îngrijire a copiilor și a utilizatorilor potențiali. Mamele nu au încredere că spațiile de îngrijire în familie ar îndeplini cerințele de igienă și siguranță, că mediul acolo ar fi suficient de stimulator din punct de vedere cognitiv. Unele dintre mame cred că serviciile de îngrijire de tip familial ar putea fi atractive pentru copiii mai mari (peste 18 luni) pentru a putea socializa, dacă facilitățile, organizarea îngrijirii, hrană și alte aspecte ar fi bine organizate, iar mamele s-ar putea asigura că serviciile sunt sigure și răspund nevoilor copiilor. Între timp, prestatorii de servicii de îngrijire a copiilor de tip familial interviuați au menționat că majoritatea clienților lor îi cunoșteau deja sau au fost îndrumați la ei de către alți clienți. Prin urmare, părinții au încredere în serviciile pe care le primesc⁶⁶.

▶ 3.2. Funcții de suport

În această secțiune se prezintă măsurile disponibile pentru a susține cererea și oferta, dar și măsura în care se abordează provocările legate de cererea și oferta identificate. Acestea includ infrastructura de ECEC, accesul la informații, accesul la finanțare, competențe și formare și organizații de suport. În fiecare subsecțiune se oferă reflecții asupra sectorului de îngrijire a copiilor în general, precum și asupra modului, în care această funcție de suport ar corespunde noilor forme alternative de îngrijire a copiilor.

3.2.1. Infrastructură

3.2.1.1. Clădiri și încăperi

Conform Regulamentului-Tip al instituției de educație timpurie (2017), pentru a înființa o unitate de ECEC în Moldova, prestatorii acestor servicii trebuie să îndeplinească cerințele minime, așa precum respectarea Reglementărilor sanitare pentru instituțiile de educație timpurie și a Standardelor minime de dotare a instituțiilor de educație timpurie. Fiecare instituție de ECEC trebuie să respecte cerințele cu privire la raportul copil-educător, iar statul a stabilit numărul maxim de copii ce pot fi înscriși în fiecare unitate. Cu toate acestea, acest lucru nu se întâmplă întotdeauna în practică.

64. Câteva interviuri cu persoane interesate din sectorul public

65. Discuții în focus grupuri cu mamele

66. Discuții în focus grupuri cu mamele

Unii prestatori de servicii de îngrijire a copiilor acceptă copii cu vârste cuprinse între 0 și 2 ani în grupe de copii mai mari. O persoană intervievată a remarcat că în astfel de cazuri, **prestarea de servicii de ECEC nu îndeplinea cerințele de sănătate și siguranță, igienă și alte cerințe pentru a satisface nevoile copiilor cu vârsta de 0–2 ani**. Este necesar de a achiziționa echipamente suplimentare (de exemplu, pătuțuri, mese speciale, accesorii mici pentru baie și jucării etc.), de a crea spații separate (de exemplu, camere de dormit) și de a angaja personal suplimentar⁶⁷.

Deoarece mulți prestatori de servicii de îngrijire a copiilor cu vârste cuprinse între 0 și 3 ani activează informal, prestarea serviciilor de către aceștia nu este monitorizată și **nu există date exacte privind starea și calitatea (sanitară) a infrastructurii alternative de îngrijire a copiilor**. Cu toate acestea, datele din interviuri arată că familiile bine educate din zonele urbane optează pentru servicii cu clădiri, jucării și facilități sanitare de înaltă calitate. Deoarece multe grădinițe publice sunt vechi și nereparate, părinții apelează la sectorul privat (chiar dacă creșele private nu și-au înregistrat serviciile ca prestatori de servicii de ECEC), în care prestatorii serviciilor au, de obicei, infrastructură de calitate superioară⁶⁸.

Mamele care au participat la discuții în focus grupuri și-au exprimat, de asemenea, îngrijorarea cu privire la calitatea infrastructurii în îngrijirea copiilor la locul de muncă și în unități de tip familial. Mamele își fac griji că acasă la cineva sau la locul de muncă nu ar exista un mediu, care ar stimula suficient copiii din punct de vedere cognitiv, iar centrele de acasă ar putea să nu îndeplinească cerințele de siguranță și igienă. Totuși, trebuie remarcat faptul că noile reglementări prevăd o infrastructură de calitate suficientă și, prin urmare, ar trebui să abordeze preocupările mamelor.

3.2.1.2. Distanța și transportul

Între timp, în zonele rurale, părinții care doresc să-și înscrie copiii la unități de ECEC se confruntă adesea cu **obstacole de distanță și de transport**. Familiile care locuiesc în zone îndepărtate⁶⁹ trebuie să folosească propriul transport pentru a-și duce copiii la creșe, deoarece transportul public nu este suficient⁷⁰. Mai multe persoane intervievate percep această barieră de transport ca fiind una dintre cele mai importante bariere în calea acceptării îngrijirii copiilor în zonele rurale. Prin urmare, de obicei se apelează la bone, care vin la locuința familiei, precum și la creșele de tip familial, care se află în aceeași comunitate. Această situație ar putea continua să existe și în cadrul noilor forme alternative de îngrijire a copiilor.

Utilizarea serviciilor de îngrijire a copiilor la locul de muncă poate să nu implice bariere de transport, deoarece familia va trebui oricum să ajungă la locul de muncă. Dacă părinții nu ar putea accesa locul lor de muncă, îngrijirea copiilor la locul de muncă nu ar avea sens. Deoarece servicii de îngrijire a copiilor la locul de muncă ar fi înființate, cel mai probabil, în companii mai mari, în apropierea/în interiorul orașelor. Respectiv, problema transportului nu va împiedica utilizarea îngrijirii copiilor la locul de muncă. Cu toate acestea, părinții care folosesc îngrijirea copiilor la locul de muncă și au copii de vârste diferite, trebuie să îi ducă la două unități de ECEC diferite, deoarece creșele organizate de

67. Interviu cu un prestator de servicii de îngrijire a copiilor

68. Interviu cu un prestator de servicii de îngrijire a copiilor

69. Tipologia regională extinsă OCDE clasifică regiunile rurale și intermediare ca fiind îndepărtate atunci când 50% din populația regională are nevoie de cel puțin 60 (45) minute de timp de conducere a unui vehicul pentru a ajunge la un centru populat cu cel puțin 50 000 de locuitori. Sursă: Brezzi, M., L. Dijkstra and V. Ruiz (2011), "OECD Extended Regional Typology: The Economic Performance of Remote Rural Regions", OECD Regional Development Working Papers, 2011/06, OECD Publishing.

70. Interviuri cu persoane interesate

angajator sunt legale numai pentru copiii cu vârste între 0 și 3 ani. Această situație poate deveni o provocare pentru familii⁷¹.

3.2.2. Accesul la informație

3.2.2.1. Informații pentru prestatori de servicii de îngrijire a copiilor

În prezent, prestatorii privați de servicii de îngrijire a copiilor par să cunoască cerințele de licențiere și standardele sanitare existente. Or, acestea sunt percepute ca bariere în calea înregistrării oficiale a serviciilor de îngrijire a copiilor. Cu toate acestea, interviurile arată că există o lipsă de cunoștințe despre noile forme alternative de îngrijire a copiilor.

Potrivit interviurilor, **lipsa informațiilor și de sprijin tehnic cu privire la modul de implementare a îngrijirii copiilor la locul de muncă** este bariera numărul unu pentru angajatori în a utiliza această posibilitate. Deși există companii, în special dintre cele mari, care sunt în favoarea prestării serviciilor de educație timpurie în sediul lor, ele se confruntă cu prea multe neclarități în structura recomandată, ceea ce le face să se opună deschiderii creșelor. Angajatorii au întrebări cu privire la conținut, costuri și responsabilități și sugerează că este nevoie de a „**traduce**” **legea într-un limbaj, pe care angajatorii l-ar putea înțelege**⁷².

Angajatorii au nevoie de ghiduri clare cu privire la unitatea de îngrijire a copiilor pe care ar putea să o înființeze și de structuri de sprijin care ar ajuta, de asemenea, în monitorizarea calității prestării serviciilor⁷³. Un respondent a sugerat că ar fi bine să existe un document/regulament la nivel de stat, în care s-ar defini clar care ar fi cheltuielile de deschidere și întreținere a creșei și care sunt cerințele concrete privind siguranța, instruirea, recrutarea personalului de îngrijire a copiilor și alte aspecte de gestionare a creșei. Proprietarii întreprinderilor nu înțeleg, de asemenea, aspectul de guvernare și coordonare a serviciilor de ECEC (de exemplu, care instituții sunt responsabile pentru care aspecte și unde pot solicita consiliere și alt sprijin necesar)⁷⁴. Este important de remarcat, în acest context, că **Programul Național cu privire la serviciile de îngrijire a copiilor pentru copiii cu vârsta de până la 3 ani include un plan de acțiuni de elaborare a unor astfel de ghiduri și de lansare a unei campanii de conștientizare și informare**.

Între timp, **prestatorii serviciilor de îngrijire a copiilor la domiciliu** nu și-au exprimat îngrijorarea cu privire la lipsa cunoștințelor cu privire la modul de implementare a serviciilor lor, deoarece ei oferă astfel de servicii în mod informal și în corespundere cu solicitările și așteptările exprimate de părinți. Cu toate acestea, atât bonele, cât și prestatorii serviciilor de îngrijire a copiilor de tip familial au ridicat întrebări cu privire la procesul de oficializare a activității lor și la schimbările, pe care ar trebui să le facă. Ei nu sunt siguri cum va fi implementat acest proces, cum le-ar afecta acest lucru serviciile, ce cerințe ar trebui să îndeplinească, care ar fi povara financiară și administrativă și care ar fi sprijinul Guvernului. În plus, ei nu înțeleg beneficiile legalizării serviciilor lor⁷⁵. Acest ultim factor indică o posibilă lipsă de cunoaștere a beneficiilor în materie de asigurări sociale și medicale.

71. Interviu cu un prestator de servicii de îngrijire a copiilor

72. Interviu cu o persoană interesată din rândul reprezentanților întreprinderilor

73. Interviuri cu prestatorii de servicii de îngrijire a copiilor și persoane interesate

74. Interviu cu o persoană interesată din rândul reprezentanților întreprinderilor

75. Interviuri cu prestatori de servicii de îngrijire a copiilor

3.2.2.2. Informație pentru părinți

Lipsa de informație și cunoștințe este, de asemenea, o barieră pe partea cererii. După cum s-a discutat deja în capitolul care descrie cererea de ECEC, **părinții cărora le lipsesc cunoștințele despre beneficiile ECEC asupra dezvoltării copilului tind să folosească mai rar serviciile de îngrijire a copiilor.** Acest lucru este deosebit de frecvent în rândul familiilor mai puțin avantajate, cum ar fi familiile expuse riscului de sărăcie, familiile care trăiesc în zonele rurale, familiile de romi și părinții cu mai puțină educație. Totodată, într-un studiu realizat de UNICEF se arată că doi din trei părinți intervievați din Moldova sunt deschiși către educația timpurie și recunosc importanța educației parentale pozitive⁷⁶.

Discuțiile în focus grupuri cu mamele au relevat că acestea sunt familiarizate cu posibilitățile de servicii de ECEC; totuși, problema nealgerii acestor servicii este mai mult financiară (vedeți, secțiunea 3.2.3.) sau de infrastructură (vedeți, secțiunea 3.2.1.). În cadrul discuțiilor în focus grupuri s-a remarcat că există **o lipsă de înțelegere a conceptului de „calitate”** în rândul părinților, în special al părinților cu mai puțină educație. Mulți părinți percep caracteristicile prestatorului de servicii ca un semn de „calitate” mai degrabă decât calificările lor de a contribui la dezvoltarea timpurie a copilului⁷⁷.

3.2.3. Finanțări și subvenții

3.2.3.1. Aranjamente financiare actuale

În ceea ce privește finanțarea îngrijirii copiilor de 0–2 ani, Constituția Republicii Moldova nu precizează că statul trebuie să suporte cheltuielile. APL-urile pot crea servicii de îngrijire a copiilor pentru această grupă de vârstă, pe baza cererii părinților, dar, deoarece nu există o linie bugetară specială, **de obicei nu există fonduri disponibile pentru aceasta.** Un reprezentant al sectorului public a remarcat că nu pot găsi donatori, care să-i ajute financiar să înființeze o creșă și, prin urmare, acest efort s-a stopat de doi ani⁷⁸.

APL-urile atestă în mod constant un deficit bugetar și au posibilități limitate de a acumula venituri suficiente în bugetele locale pentru a sprijini îngrijirea de calitate a copiilor și pentru a înființa grupuri pentru copii cu vârsta de până la 3 ani, deoarece marea parte a bugetului se cheltuiește pentru renovarea clădirilor deteriorate⁷⁹. Această problemă de alocare bugetară este predominantă, în special în zonele rurale, în care calitatea infrastructurii este deosebit de precară.

Între timp, **contribuțiile financiare pentru accesul la îngrijirea copiilor de către părinți** sunt interzise în grădinițe, dar părinților li se poate solicita să contribuie la diverse costuri suplimentare precum apă potabilă, provizii, mobilier etc.⁸⁰. În practică, în creșele publice, părinții trebuie să contribuie

76. UNICEF. (2018). Cunoștințe, atitudini și practici în dezvoltarea și îngrijirea copiilor de vârstă timpurie. Link: <https://www.unicef.org/moldova/media/8201/file/Evaluarea%20cuno%C5%9Ftin%C5%A3elor,%20atitudinilor%20%C5%9Fi%20practicilor%20famiiliilor%20privind%20%C3%AEngrijirea%20%C8%99i%20dezvoltarea%20copiilor.pdf>.

77. Discuții în focus grupuri cu mamele

78. Interviu cu o persoană interesată din cadrul guvernului

79. UNECE. (2021). Îngrijirea copiilor, angajarea femeilor și impactul Covid-19: cazul Moldovei

80. UNICEF. (2022) Analiza situației copiilor și adolescenților din Moldova

30% din costul pentru **hrana zilnică a copiilor** (4 mese și o gustare pe zi la Chișinău și 3 mese și o gustare în mediul rural), plus 10 lei (0,5 euro) pentru fiecare zi, în care copilul a frecventat grădinița⁸¹.

Părinții sunt responsabili pentru **transportul** copiilor și există o plată lunară suplimentară pentru **jucării și materiale**⁸². De obicei, hrana zilnică costă 38,6 lei (19,3 lei sunt acoperite de părinți), iar jucăriile și cheltuielile materiale constituie circa 100 de lei pe lună. Între timp, **costul lunar pentru frecventarea unei creșe private** este în jur de 5.000–6.500 de lei pe lună în mediul urban⁸³. Aceste cheltuieli nu sunt nici parțial finanțate de Guvern, ceea ce face aceste servicii să fie inaccesibile pentru multe familii. În multe cazuri, costul serviciilor private de îngrijire a copiilor depășește salariul mamei sau este aproape cât salariul; prin urmare înscrierea copiilor la instituții private nu ar avea sens din punct de vedere financiar. De la 1 ianuarie 2023, salariul minim a fost majorat până la 4.000 MDL. **Chiar și mamele cu educație bună, dar cu venituri mai mici, nu își pot permite servicii de îngrijire a copiilor în unități private** și de bună în zonele urbane⁸⁴.

▶ Tabelul 5. Cota costurilor achitate de stat și de părinți pentru servicii de ecec în Moldova

Finanțator	Servicii ecec pentru copii de 0–2 ani		Servicii ecec pentru copii de 2–6/7 ani	
	Publice	Private	Publice	Private
Guvernul	Nu se oferă	N/a	~70% pentru hrană și costuri adăugătoare de funcționare a ECEC	N/a
APL-uri	~70% pentru hrană și costuri adăugătoare de funcționare a ECEC	N/a		N/a
Familii	Până la 30% pentru hrană și 10 lei pentru fiecare zi în care copilul a frecventat creșa	100% din costuri	Până la 30% pentru hrană și 10 lei pentru fiecare zi, în care copilul a frecventat grădinița	100% din costuri

Sursă: UNECE/UN Women (2021).

Familiiile care îngrijesc **copii cu vârsta de până la 3 ani acasă** beneficiază de sprijin de la stat^{85, 86}. Mamele primesc o indemnizație unică la naștere care constituie 10.932 lei de la 1 ianuarie 2023 (suma se aprobă în fiecare an)⁸⁷. Apoi, familiile au dreptul la 90% din baza de calcul (venitul mediu lunar asigurat în cele 12 luni calendaristice premergătoare lunii nașterii copilului) timp de 12 luni⁸⁸. După care, indemnizația nu se acordă. În alt caz, părinții pot solicita indemnizație pentru 24 luni și pot primi 60% din venitul mediu lunar asigurat pentru primul an și 30% pentru timpul rămas⁸⁹. Există, de asemenea, o a treia opțiune – părinții pot primi indemnizație până când copilul împlinește vârsta de 3 ani, care constituie 30% din venitul mediu lunar asigurat pentru toți cei 3 ani⁹⁰.

81. UNECE. 2021. Îngrijirea copiilor, angajarea femeilor și impactul Covid-19: cazul Moldovei

82. Interviu cu un prestator de servicii de îngrijire a copiilor

83. Interviu cu un prestator de servicii de îngrijire a copiilor

84. UNECE. (2021). Îngrijirea copiilor, angajarea femeilor și impactul Covid-19: cazul Moldovei

85. Zavatki, T., Fuior, E. Educația preșcolară în Republica Moldova: situația actuală, oportunități de dezvoltare și finanțare Link: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-34-46_0.pdf

86. UNECE. (2021). Îngrijirea copiilor, angajarea femeilor și impactul Covid-19: cazul Moldovei

87. Moldpres. (2022). Alocația unică la naștere va fi mai mare în Moldova începând cu 1 ianuarie 2023.

88. Programul Național de servicii de îngrijire a copiilor cu vârsta de până la trei ani, 2023-2026

89. UNFPA Moldova. (2021). Analiză comparativă. Politici familiale sensibile la gen: reglementări naționale în lumina noilor standarde europene

90. Ibid.

Mai mult, **toate familiile cu copii de până la 2 ani primesc o alocație lunară de 1000 de lei în Moldova**. Însă, aceste alocații nu sunt totuși suficiente pentru a acoperi costul serviciilor private de ECEC.

3.2.3.2. Aranjamente financiare pentru formele noi alternative de îngrijire a copiilor

Unitățile alternative de îngrijire a copiilor se confruntă și cu provocări financiare. **De exemplu, pentru companiile, care deschid creșe în sediul lor, în prezent nu există finanțare guvernamentală disponibilă**, deși Programul Național propune un program de granturi pentru angajatorii, care doresc să deschidă creșe⁹¹. Legea mai precizează că costurile de îngrijire a copiilor sunt deductibile din punct de vedere fiscal⁹². În prezent, au loc dezbateri între experți, dacă ar trebui să se acorde sprijin financiar prestatorilor de servicii de îngrijire a copiilor la locul de muncă. Unii experți sugerează că ar trebui să existe fonduri disponibile, deoarece angajatorii și-ar asuma o povară considerabilă ce revine acum Guvernului. Alții susțin că deschiderea creșelor va constitui și așa un beneficiu financiar pentru proprietarii de întreprinderi (în ceea ce privește creșterea activității de muncă a familiilor cu copii mici) și, prin urmare, nu ar fi nevoie de ajutor financiar suplimentar⁹³.

Însă, interviurile cu companiile sugerează că **angajatorii totuși contează pe sprijin suplimentar din partea statului**, mai ales în contextul principiului non-profit al prestării de servicii private de ECEC (așa cum prevede legea⁹⁴). De exemplu, un proprietar de întreprindere intervievat, care deschisese deja o creșă (informală) pentru angajații companiei sale a declarat că nu ar fi putut deschide o creșă fără sprijin suplimentar (a unui donator), costurile atingând în total 8.000 USD⁹⁵. Părțile interesate intervievate subliniază importanța sprijinului financiar inițial pentru deschiderea creșelor, deoarece aceasta necesită cele mai mari investiții financiare. Câteva exemple de donatori menționați de persoanele intervievate includ Ambasada României, Ambasada Chinei și Consiliul Britanic.

Aspectele financiare afectează, de asemenea, atitudinea prestatorilor serviciilor de îngrijire a copiilor la domiciliu față de legalizarea muncii lor. Bonele intervievate și prestatorii de servicii de îngrijire a copiilor în locuința proprie au remarcat că legalizarea muncii lor ar duce la creșterea costurilor serviciilor lor (taxe fiscale, asigurări sociale și medicale, costuri pentru respectarea reglementărilor etc.). Ei au sugerat că multe familii nu și-ar putea permite costuri mai mari de îngrijire a copiilor necesare pentru a acoperi acele cheltuieli suplimentare⁹⁶, mai ales, având în vedere că constrângerea financiară a fost deja menționată ca una din barierele cheie în calea utilizării serviciilor de ECEC. În caz contrar, dacă nu ar exista costuri suplimentare pentru prestatorii serviciilor de îngrijire a copiilor și familii, persoanele intervievate ar avea mai multe stimulente pentru a-și oficializa serviciile, deoarece acest lucru ar asigura și siguranța și garanția legală a protecției copilului.

91. Programul Național de servicii alternative de îngrijire a copiilor cu vârsta de până la trei ani, 2023-2026

92. Regulamentul privind organizarea și funcționarea serviciilor de îngrijire a copiilor organizate de angajator la locul de muncă.

93. Interviu cu un reprezentant al întreprinderilor

94. Conform Regulamentului-Tip cu privire la organizarea și funcționarea instituției de educație timpurie, toate veniturile obținute trebuie utilizate exclusiv pentru dezvoltarea instituțională, urmând principiile organizațiilor non-profit.

95. Interviu cu o persoană interesată din partea mediului de afaceri

96. Câteva interviuri cu prestatorii de servicii de îngrijire a copiilor

Costurile mai mari îi îngrijorează în special pe prestatorii de servicii de îngrijire a copiilor în propria locuință, deoarece ei ar trebui să îndeplinească multe cerințe de siguranță, igienă și infrastructură. Însă, pentru a se asigura că prestatorii de servicii de îngrijire a copiilor la domiciliu se vor confrunta cu o povară financiară mai mică, Programul național prevede un „accelerator pentru a introduce în piață servicii alternative de îngrijire a copiilor de tip familial”⁹⁷. Scopul acestor programe de incubatoare ar fi „să sporească prezența pe piață a acestor servicii, care în mod normal ar dura mai mult”⁹⁸.

3.2.4. Abilități și formare

3.2.4.1. Disponibilitatea personalului calificat

Se atestă un **deficit de îngrijitori/îngrijitoare (calificați/calificate)**, care ar lucra în sectorul de îngrijire a copiilor cu vârste cuprinse între 0–6/7 ani în Moldova. Lipsa acestora este deosebit de acută în zonele rurale, 24% din personalul ECEC (public) fiind repartizat în instituțiile de educație timpurie din Chișinău și 74% activând în restul celor 34 de raioane⁹⁹. O persoană interviuată a menționat că mulți îngrijitori/multe îngrijitoare din zonele rurale nu lucrează tot anul, deoarece în timpul primăverii și verii trebuie să-și îngrijească câmpurile, podgoriile etc.¹⁰⁰. Prin urmare, este foarte greu să găsești personal în aceste sezoane.

În anul 2019, Guvernul Republicii Moldova a majorat **salariile angajaților de diverse categorii din sectorul public**, inclusiv a personalul ECEC (toate vârstele). Salariul a crescut de la 5.104 lei la 6.083 lei (+19,2%)¹⁰¹. Însă, acest spor e aplicabil doar pentru serviciile publice de îngrijire a copiilor.

În anul 2021, instituțiile prestatoare de servicii de ECEC (care cuprind toate vârstele) aveau împreună 10.291 de învățători, care lucrează în număr de 4.816 în zonele urbane și 5.475 în zonele rurale¹⁰². Doar 8.074 dintre toți învățătorii aveau studii superioare (deși nu neapărat cu specializare în ECEC), o pătrime dintre aceștia lucrând în municipiul Chișinău (2.656)¹⁰³.

97. Programul Național de servicii alternative de îngrijire a copiilor cu vârsta de până la 3 ani, 2023–2026.

98. Ibid.

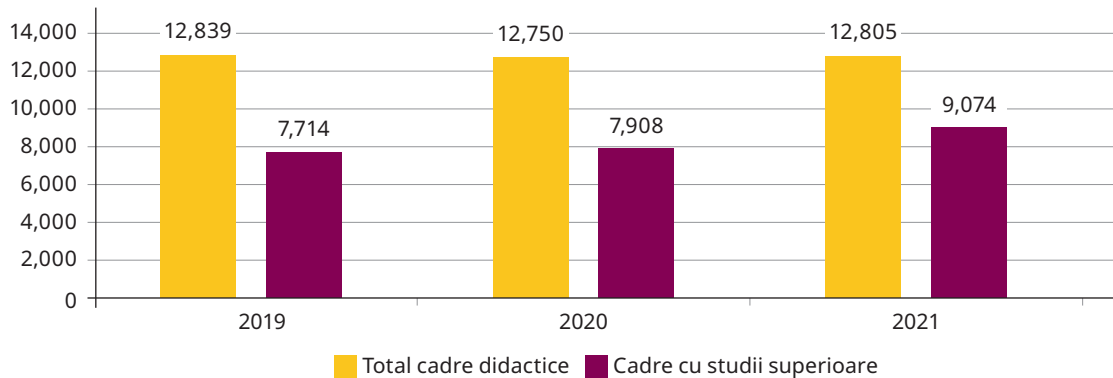
99. Programul Național de servicii de îngrijire a copiilor cu vârsta de până la 3 ani, 2023–2026.

100. Interviu cu un prestator de servicii de îngrijire a copiilor.

101. <https://www.ziarulnational.md/majorari-salarii-de- peste-6-000-de-lei-pentru-educatori-si-de- peste-10-000-de-lei-pentru-primarii-de-la-sate/>

102. Statistica Moldovei. (2021). Cadrele didactice din instituțiile de educație timpurie după Medii, Indicatori și Ani.

103. Statistica Moldovei. (2021). Cadrele didactice din instituțiile de educație timpurie după regiuni/raioane, ani și nivel de studii.

► **Figura 6. Personal didactic în instituțiile de educație timpurie după nivelul de studii**

Sursă: Statistica Moldovei.

Pentru vârstele de 0–3 ani, **se atestă o lipsă de îngrijitori calificați/îngrijitoare calificate**, deoarece majoritatea prestatorilor de servicii de îngrijire a copiilor lucrează fără calificări formale de ECEC¹⁰⁴. Întrucât prestarea serviciilor de îngrijire a copiilor este informală, nu există cerințe pentru serviciile lor, iar părinții înșiși deseori nu cer calificări. După cum s-a menționat mai sus, referințele și personalitatea sunt adesea percepute ca fiind mai importante. Prin urmare, nu există nicio cerință din partea părinților care i-ar încuraja pe (viitorii) prestatori de servicii de îngrijire a copiilor să obțină educație¹⁰⁵. Cu toate acestea, nu există dovezi statistice în ce măsură persoanele, care oferă servicii de îngrijire ca bonă și în propria locuință sunt, de fapt, specialiști instruiți în ECEC, deoarece aceste persoane lucrează, preponderent informal.

În prezent, **angajatorilor intervievați le lipsesc cunoștințele** privind tipul de îngrijitori, pe care ar trebui să-i angajeze, cum să evalueze dacă aceștia îndeplinesc toate cerințele educaționale necesare și au abilitățile necesare pentru a oferi îngrijire de înaltă calitate copiilor¹⁰⁶. Aceste informații sunt incluse în noua lege (vedeți, secțiunea 3.3.3.), dar sunt necesare ghiduri și alte instrumente de sensibilizare pentru a-i informa în mod corespunzător pe angajatori.

Din cauza lipsei de pregătire, **mulți membri ai personalului ECEC nu au competențele necesare pentru a realiza în mod eficient activități educaționale**, așa cum este prevăzut în ghidul de politici (cum ar fi învățarea interactivă), și în special acestor persoane le lipsesc abilitățile de a lucra cu copiii cu nevoi educaționale speciale¹⁰⁷. Există necesitatea, în special în zonele rurale, de mentorat și formare mai aprofundată, de consiliere psihologică regulată și de certificare psihologică pentru învățători¹⁰⁸. Unele surse indică, de asemenea, lipsa materialelor didactice adecvate, iar activitățile educaționale nu sunt adaptate vârstei specifice a copiilor¹⁰⁹. Prin urmare, deși există cerințe pentru îngrijitori și materiale de învățare, acestea nu sunt neapărat implementate în practică.

104. Ibid.

105. Câteva interviuri cu prestatori de servicii de îngrijire a copiilor.

106. Interviu cu proprietari de întreprinderi.

107. Hotărârea Guvernului Nr. 944. (2014). Strategia de dezvoltare a educației 2014-2020 'Educația-2020'.

108. Interviu cu o persoană interesată din cadrul guvernului.

109. Vedeți, de ex., UNICEF. (2018). Evaluarea sistemului de învățământ preșcolar și definirea metodologiei de calculare a costurilor pentru serviciile de îngrijire a copiilor și educație în Republica Moldova.

3.2.4.2. Disponibilitatea oportunităților de formare

Există o **necesitate clară de perfecționare profesională și formare continuă a îngrijitorilor**, inclusiv în domenii precum bunăstarea copiilor, inovarea pedagogică, managementul instituțiilor ECEC și cultura de monitorizare și evaluare¹¹⁰. Codul Educației prevede că „*Dezvoltarea profesională a personalului didactic, științifico-didactic, științific și de conducere este obligatorie pe parcursul întregii activități profesionale și se reglementează de Guvern. Aceasta se realizează în instituții de învățământ superior și/sau în instituții de formare profesională continuă, de alți prestatori de servicii educaționale, în baza unor programe de formare profesională acreditate.*”¹¹¹

Însă, **oportunitățile de perfecționare profesională sunt limitate** pentru personalul de îngrijire a copiilor, existând doar o singură oportunitate de specializare în ECEC acreditată (oferind specializare fie ca educator sau asistent de educator și care cuprinde toate grupele de vârstă între 0–6/7) oferită în prezent în cadrul programului de educație generală la Colegiul „Alexei Mateevici”¹¹². În anul 2022, colegiul Alexei Mateevici a oferit 65 de locuri la cursul de învățământ, dintre care 30 cu scutire de taxa de școlarizare. Pentru restul de 35 de locuri, taxa de școlarizare este de 5500 de lei¹¹³. 15% din cele 30 de locuri libere sunt rezervate candidaților, care se încadrează în categoriile de mai jos¹¹⁴:

- ▶ cu dizabilitate severă, accentuată și medie;
- ▶ fără protecție părintească;
- ▶ care au cel puțin un părinte cu o dizabilitate severă;
- ▶ care au cel puțin un părinte, care a participat la acțiuni militare pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova, la acțiunile de luptă din Afganistan sau la lichidarea consecințelor avariei de la Cernobîl;
- ▶ care provin din familii cu patru sau mai mulți copii, aflați la întreținerea părinților;
- ▶ de etnie romă.

Potrivit datelor interviurilor, calitatea programului de învățământ este bună¹¹⁵, dar se atestă o lipsă de interes pentru această profesie, iar cererea scade cu fiecare an¹¹⁶. Unele dintre motive includ: salariul mic și lipsa prestigiului profesiei¹¹⁷. În plus, lipsa oportunităților de creștere îi împiedică pe tineri să se înscrie în această profesie¹¹⁸. Persoanele intervievate au remarcat, de asemenea, că ar trebui să existe mai multe universități, care ar preda cursuri de ECEC, deoarece legalizarea noilor forme de îngrijire a copiilor va cere ca prestatorii serviciilor de îngrijire a copiilor să aibă calificări, ceea ce ar putea spori cererea de cursuri de învățământ pentru îngrijirea copiilor¹¹⁹.

110. Ibid.

111. Codul educației, Articolul 133(1).

112. Ibid.

113. <https://cpam.md/wp-content/uploads/2018/06/Repartizarea-locurilor-2022-1-pdf-1.png>

114. <https://cpam.md/wp-content/uploads/2022/07/OMEC-nr.-648-din-07.07.2022-cu-anexele-1-%C8%99i-2.pdf>

115. Interviu cu un prestator de servicii de îngrijire a copiilor.

116. Interviu cu o persoană interesată din o organizație non-guvernamentală.

117. Interviu cu o persoană interesată din cadrul guvernului.

118. Interviu cu un prestator de servicii de îngrijire a copiilor.

119. Interviu cu o persoană interesată din o organizație non-guvernamentală.

3.2.5. Sindicate, ONG-uri și alte organizații de suport

Sindicatele joacă un rol important în asigurarea prestării serviciilor de ECEC de înaltă calitate. Sindicatele sunt active, în special în țările Europei de Vest și de Nord¹²⁰. Sindicatele sunt, de obicei, implicate în formarea, consilierea și protecția drepturilor și bunăstării prestatorilor de servicii de îngrijire a copiilor. În Europa de Nord, sindicatele sunt implicate chiar și în monitorizarea calității prestatorilor de servicii de îngrijire a copiilor¹²¹. Sindicatele joacă, de asemenea, un rol major în elaborarea politicilor, de obicei, printr-un principiu tripartit și prin instrumente de dialog social.

Însă, în Moldova activitatea sindicatelor este limitată. Este necesar un rol mai activ al sindicatelor în dezvoltarea răspunsului cuprinzător privind îmbunătățirea bunăstării femeilor, inclusiv disponibilitatea de ECEC¹²². După implementarea noilor forme de îngrijire a copiilor, sindicatele ar putea juca un rol în asigurarea nediscriminării lucrătorilor cu responsabilități familiale. În timpul unui interviu, un reprezentant al unei organizații neguvernamentale a menționat că sindicatele nu au capacitatea de a-și îndeplini în mod corespunzător toate funcțiile în Moldova¹²³. El a sugerat, de asemenea, că este nevoie ca în elaborarea politicilor să se implice oameni tineri, activi din diferite sectoare. Un interviu cu un reprezentant al sindicatelor a arătat că sindicatele au canale pentru a-și împărtăși feedback și opiniile în procesul de elaborare a politicilor. De exemplu, sindicatele au luptat pentru ratificarea convențiilor OIM Nr. 156 privind lucrătorii cu responsabilități familiale și Nr. 189 (Convenția lucrătorilor casnici), care se referă și la bone și îngrijitorii. Ratificarea acestor convenții ar oferi o bază pentru cadrul legal național, pentru a asigura protecția acestor lucrători. Însă, convențiile nu au fost încă ratificate.

În unele țări, precum Regatul Unit, unele organizații private joacă și rolul de **agenții de îngrijire a copiilor**, care acordă sprijin prestatorilor de servicii ca aceștia să înființeze servicii legale de îngrijire a copiilor. Aceste organizații oferă consultări cu privire la calitatea serviciilor de îngrijire a copiilor și sprijină părinții în a identifica îngrijirea potrivită pentru copiii lor¹²⁴. În prezent, nu există organizații umbrelă în îngrijirea copiilor, care ar putea oferi sprijin noilor prestatori de servicii cu privire la modul de utilizare a prevederilor legale și a cerințelor din Moldova.

ONG-urile sunt un alt actor crucial în îmbunătățirea situației femeilor și a prestării serviciilor de educație în Moldova. În parteneriat cu organismele naționale ale Republicii Moldova, acestea sprijină elaborarea cadrului de reglementare, inclusiv a cadrului privind îngrijirea copiilor¹²⁵. ONG-urile se bazează, în mare parte, pe donatori internaționali și pe sprijin guvernamental¹²⁶. Potrivit celor intervievați, **organizațiile de femei** ar trebui să se implice mai activ în procesul de dezvoltare a îngrijirii copiilor în Moldova. Munca femeilor în societatea civilă a fost întotdeauna ghidată de donatori străini și de experiențele femeilor occidentale¹²⁷. Însă, din cauza istoriei diferite, femeile occidentale și femeile din Moldova au o abordare și o înțelegere foarte diferită a problemelor sociale și a rolului lor, ceea ce a dus la o anumită

120. Educația copiilor de vârstă timpurie în Irlanda. (2021). Eforturi ale sindicatelor din sectorul educației copiilor de vârstă timpurie; Engel, A., et al., 2015, Educația și îngrijirea copiilor de vârstă timpurie, Policy Review: Norway.

121. Interviul cu un expert în ECEC.

122. UNECE. (2021). Îngrijirea copiilor, angajarea femeilor și impactul Covid-19: Cazul Moldovei.

123. Interviul cu o persoană interesată din o organizație non-guvernamentală.

124. Descrie mai detaliat în secțiunea 4.1.

125. Interviul cu o persoană interesată din o organizație non-guvernamentală.

126. People in Need. (2021). Construirea unei societăți civile mai puternice în Moldova și Caucazul de Sud.

127. People in Need. (2021). Construirea unei societăți civile mai puternice în Moldova și Caucazul de Sud.

deconectare și epuizare, precum și la lipsa activității organizațiilor de femei. Rolul femeii în Moldova este încă înrădăcinat în stereotipuri și roluri de gen rigide, ceea ce are ca rezultat lipsa de acceptare a organizațiilor de femei și a valorilor feministe din țară¹²⁸.

Organizațiile internaționale și donatorii au fost întotdeauna actori cruciali în îmbunătățirea situației femeilor și în oferirea serviciilor de îngrijire a copiilor în Moldova. De exemplu:

- ▶ **Fondul ONU pentru Populație și UN Women** s-au implicat activ în elaborarea actelor normative;
- ▶ **UNICEF** a sprijinit Ministerul Educației și Cercetării în definitivarea Strategiei Educației 2030 și a oferit sprijin material centrelor de ECEC (au oferit materiale didactice în învățarea centrată pe copil)^{129,130};
- ▶ **Banca Mondială** a investit în ECEC din Moldova prin acordarea de finanțare suplimentară pentru proiectul de reformă a educației¹³¹;
- ▶ În anul 2006, Moldova s-a alăturat **Parteneriatului Global pentru Educație** și a primit până în 2014 două granturi pentru dezvoltarea serviciilor de îngrijire a copiilor cu vârste cuprinse între 3 și 6 ani și pentru incluziunea copiilor cu nevoi educaționale speciale în ECEC de masă. Ca urmare, au fost renovate 101 grădinițe și s-a achiziționat inventar nou (jucării, mobilier, echipamente de joacă, cărți și material didactic etc.)¹³²;
- ▶ **Parteneriatul Internațional pentru Dezvoltare Umană** a oferit, de asemenea, susținere materială creșelor¹³³.

▶ 3.3. Reguli și regulamente

Sectorul de îngrijire a copiilor este gestionat prin un șir de sisteme naționale, inclusiv legislație, dar și de norme sociale și de gen. Astfel de reguli și reglementări (nescrise) pot facilita stabilirea și adoptarea serviciilor de îngrijire a copiilor sau pot constitui o constrângere. În secțiunile următoare se prezintă principalii factori la nivel de sistem, care afectează îngrijirea copiilor în Moldova.

128. Ibid.

129. Interviu cu o persoană interesată din cadrul guvernului.

130. UNICEF. (2022). Raportul anual al oficiului de țară 2022: Moldova. Link: <https://www.unicef.org/media/136201/file/Moldova-2022-COAR.pdf>

131. World Bank Group. (2019). World Bank invests in Early Childhood Education (Grupul Băncii Mondiale. (2019). Banca Mondială investește în educația timpurie a copiilor). Link: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/964641554906838005-0090022019/original/ELPECEbriefV9PRINT.pdf>

132. GPE Transforming Education. (2016). Cum a făcut Republica Moldova ca grădinița să fie mai echitabilă pentru copii? Link: <https://www.globalpartnership.org/blog/how-moldova-made-preschool-more-equitable-its-children-part-1>

133. Parteneriatul internațional pentru dezvoltare umană. (2020). Moldova. Link: <http://iphd.org/moldova/>

3.3.1. Contextul legal și de politici

Concediul de îngrijire a copilului

Concediul de maternitate include concediul prenatal de 70 de zile calendaristice (în cazul sarcinilor cu trei sau mai mulți copii, acesta se majorează la 112 zile calendaristice) și concediul postnatal plătit pentru o perioadă de 56 de zile calendaristice (pentru nașteri complicate sau nașterea a doi sau mai mulți copii – 70 de zile calendaristice). În anul 2022, în lege s-a introdus regula că **concediul de paternitate pentru tați** de 14 zile poate fi solicitat în primele 12 luni de la naștere și se plătește integral din bugetul asigurărilor sociale de stat¹³⁴.

După expirarea concediului de maternitate, se acordă concediu parțial plătit pentru îngrijirea copiilor până la vârsta de 3 ani cu plata unei indemnizații din bugetul asigurărilor sociale de stat¹³⁵ dacă un părinte a fost angajat și a plătit impozite de asigurări sociale pentru cel puțin 3 ani în total sau cel puțin 9 luni în ultimul an¹³⁶. Concediul de îngrijire a copilului parțial plătit poate fi luat de ambii părinți, alternativ, în rate, în funcție de disponibilitatea acestora, cu condiția ca ratele să nu se suprapună. Concediul poate fi acordat și bunicului/bunicii sau altei rude implicate direct în îngrijirea copilului, precum și tutorelui¹³⁷. În plus, există posibilitatea de a prelungi concediul de îngrijire a copilului până la 4 ani, cu un an suplimentar de concediu fără plată la cererea părintelui¹³⁸.

Angajatorul este obligat să mențină locul de muncă al salariatului pe perioada în care acesta se află în concediu de îngrijire a copilului. Întrucât femeile sunt de obicei cele care iau acest concediu, angajatorii preferă să angajeze bărbați¹³⁹, în special din cauza posibilității legale introduse de a prelungi concediul de îngrijire a copilului până la 4 ani¹⁴⁰. Oportunitatea de a rămâne în afara pieței muncii timp de până la 4 ani creează o situație negativă, atât pentru angajatori, cât și pentru angajați, deoarece împiedică femeile tinere să se angajeze, iar abilitățile și competențele lor de muncă se reduc, dacă ele optează pentru o perioadă lungă a concediului de îngrijire a copilului. În discuția în focus grupuri cu mamele s-a sugerat că femeile tind să ia concedii mai lungi, deoarece nu există posibilitatea de a accesa servicii de îngrijire a copiilor¹⁴¹.

Prevederi legale și de politici cu privire la serviciile de îngrijire a copiilor

Instituțiile formale de îngrijire a copilului sunt subordonate autorităților locale de educație (ALE) în chestiuni legate de proiectarea planificării, organizarea, monitorizarea și evaluarea procesului educațional și formarea continuă. În cazul instituțiilor publice de ECEC, APL-urile sunt responsabile de dezvoltarea bazei tehnice, materiale și didactice, întreținerea instituției, organizarea alimentației copiilor și salarizarea personalului¹⁴².

134. Articolul 124(2) din Codul Muncii al Republicii Moldova Nr. 154 din 28.03.2003.

135. Articolul 124(2) din Codul Muncii al Republicii Moldova Nr. 154 din 28.03.2003.

136. Legea Nr. 289-XV of 22.07.2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale.

137. Articolul 124 alin. (4) din Codul Muncii al Republicii Moldova Nr. 154 din 28.03.2003.

138. Articolul 86 alin. (2) din Codul Muncii al Republicii Moldova Nr. 154 din 28.03.2003.

139. Centrul de Drept al Femeilor & Centru Analitic Independent Expert-grup. (2020). Costul economic al inegalităților de gen în Republica Moldova.

140. Interviu cu o persoană interesată din partea întreprinderilor.

141. Discuții în focus grupuri cu mamele.

142. Regulament cu privire la instituțiile de educație preșcolară.

Agenția Națională pentru Asigurarea Calității în Educație și Cercetare

Există câteva **provocări legate de reglementările existente**, care limitează atractivitatea serviciilor de îngrijire a copiilor sau împiedică înființarea altor servicii noi.

1) Nu există un mecanism de monitorizare a prestării serviciilor de ECEC, a calității și a perfecționării profesionale a personalului pentru copiii de 0–3 ani.

Majoritatea instituțiilor private de educație timpurie nu sunt înregistrate și certificate legal ca prestatori de servicii de educație timpurie de către Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC); prin urmare ele nu sunt subordonate Ministerului Educației și Cercetării. Astfel, întrucât nu există o cerință legală din partea statului, acestea nu sunt monitorizate, iar calitatea educației oferite nu este evaluată în mod regulat¹⁴³.

Mai mult, instituțiile private de îngrijire a copiilor sunt organizate după principiul non-profit, ceea ce le face neatractive pentru majoritatea investitorilor privați. Principalii finanțatori ai instituțiilor private de îngrijire a copiilor sunt fondatorii și părinții, care plătesc taxele de îngrijire. Chiar dacă instituțiile private de îngrijire a copiilor ar trebui să îndeplinească aceleași cerințe ca și instituțiile publice în ceea ce privește calitatea serviciilor, acestea nu reușesc adesea să dezvolte servicii, care ar corespunde nevoilor tuturor copiilor, în special ale celor mai mici (cu vârsta de 0–3 ani), din cauza lipsei de finanțare continuă și competențe¹⁴⁴.

Legea privind serviciile alternative de ECEC împreună cu reglementările creează o bază pentru monitorizarea acestor servicii. Totodată, este necesar și un mecanism separat de monitorizare, deoarece procedura existentă de monitorizare a ECEC este mai degrabă birocratică (concentrându-se pe indicatori structurali precum raportul numărului de copii/numărul de personal, igiena etc., dar nu și pe alte dimensiuni ale calității, cum ar fi procesul sau curricula)¹⁴⁵. Mai departe, în interviuri s-au exprimat îngrijorări cu privire la lipsa abordării centrate pe copil în standardele actuale de calitate pentru ECEC în Moldova, ceea ce, în consecință, nu se reflectă nici în cadrele de monitorizare existente. Prin urmare, trebuie de elaborat și implementat un mecanism pentru colectarea și analiza periodică a datelor. Astfel de mecanisme vor îmbunătăți distribuția resurselor și vor investi în mod adecvat în diferite dimensiuni ale calității ECEC.

2) Coordonarea între diferiți actori din sectorul de stat este insuficientă.

Analiza interviurilor¹⁴⁶ a arătat că se atestă o lipsă de coordonare eficientă și de consens în ceea ce privește serviciile de ECEC între diferitele ministere din Moldova. Ministerul Muncii și Protecției Sociale a fost desemnat ca fiind responsabil pentru domeniul de îngrijire alternativă copiilor, dar noua lege atribuie responsabilitate și Ministerului Educației (în materie de ghidare metodologică) și Ministerului Sănătății (în monitorizarea respectării cerințelor sanitare).

Pentru a dezvolta servicii de ECEC de înaltă calitate, este necesară colaborarea între sistemele de sănătate, educație și protecție socială, precum și un parteneriat între prestatorii serviciilor de ECEC, familie și comunitate, precizând în mod clar rolul, responsabilitatea și contribuția fiecăruia.

3) Reglementările de licențiere și sanitare sunt percepute ca fiind prea stricte.

În mai multe interviuri s-a subliniat că regulamentul sanitar cu privire la serviciile de ECEC este învechit, complicat și tehnic.

143. Câțeva interviuri.

144. UNECE. (2021). Îngrijirea copiilor, angajarea femeilor și impactul Covid-19: cazul Moldovei.

145. Regulamentul-tip al instituției de educație timpurie; interviu cu o parte interesată.

146. Câțeva interviuri.

Totuși, odată cu noua lege cu privire la serviciile alternative de îngrijire a copilului, a fost elaborat și regulamentul sanitar pentru copiii cu vârsta de 0–3 ani, care cuprinde o versiune prescurtată și simplificată a vechiului regulament. El conține standardele necesare pentru a asigura siguranța și bunăstarea copiilor, fără prea multe cerințe tehnice¹⁴⁷. Noile cerințe pot crește atractivitatea deschiderii de servicii alternative de îngrijire a copiilor în rândul prestatorilor privați de servicii.

Este important de a menționa că reglementările sanitare sunt în concordanță cu modelele din alte țări. Prin urmare, provocările legate de conformitate nu ar trebui abordate prin simplificarea în continuare a reglementărilor (deoarece cerințele acestora sunt necesare pentru bunăstarea copiilor), dar făcându-le mai ușor de înțeles și aplicat pentru prestatorii serviciilor de îngrijire a copiilor.

3.3.2. Norme sociale și de gen

În Moldova, rolurile tradiționale puternice de gen sunt încă predominante. 90,5% dintre bărbați și 81,5% dintre femei consideră că cel mai important lucru pentru o femeie este să aibă grijă de gospodărie. 95% dintre bărbați consideră că schimbarea scutețelor, spălarea și hrănirea copiilor sunt responsabilități ale femeilor¹⁴⁸. Prin urmare, bărbații, care încearcă să ia concediu pentru îngrijirea copilului sunt uneori stigmatizat de colegii, prietenii și rudele lor¹⁴⁹.

În consecință, există presiune asupra femeilor, nu asupra bărbaților, de a avea grijă de copii. Unele date indică, de asemenea, că mamele care trimit un copil foarte mic la creșă pot fi stigmatizate ca mame rele de către rudele lor¹⁵⁰. Astfel, cererea de creșe pentru copii cu vârsta până la un an este discutabilă, deoarece majoritatea mamelor ar prefera să rămână cu bebelușii acasă¹⁵¹. Însă, nu există date statistice precise în acest sens.

3.3.3. Standarde de calificare pentru specialiștii din domeniul ECEC

Ministerul Educației și Cercetării are obligația de a elabora documente de politici, și anume standarde educaționale și programe de învățământ pentru învățământul preșcolar. De asemenea, Direcția Cadrul Național al Calificărilor din Ministerul Educației și Cercetării este responsabilă de calificările pentru formarea specialiștilor în îngrijirea copilului.

În general, Codul educației reglementează următoarele funcții în educația timpurie (vârstele 0–6/7): educator, personal didactic de sprijin, director muzical, logoped, psiholog, psihopedagog și metodist. Cerințele minime de calificare pentru posturile didactice din sistemul de educație timpurie sunt deținerea unei calificări în domeniu de cel puțin nivelul 4 Clasificarea Internațională Standard a Educației (ISCED) – învățământ tehnic profesional postliceal.

147. Reglementări sanitare pentru serviciilor alternative de îngrijire a copiilor.

148. Centrul de drept al femeilor. (2015). Bărbații și egalitatea de gen.

149. Centrul de Drept al Femeilor & Centru Analitic Independent Expert-grup. (2020). Costul economic al inegalităților de gen în Republica Moldova.

150. Centrul de Drept al Femeilor & Centru Analitic Independent Expert-grup. (2020). Costul economic al inegalităților de gen în Republica Moldova.

151. Interviu cu o persoană interesată din partea întreprinderilor.

Însă, în prezent, din cauza lipsei de personal, persoanele angajate ca dădace, chiar și în grădinițele publice, deseori nu au calificare. În 2022, Ministerul Educației și Cercetării în coordonare cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale a aprobat *Standardul Ocupațional și de Calificare pentru „Dădace (Bone)”*¹⁵². Standardul ocupațional include un șir de abilități pe care dădaca/bona ar trebui să le posede, în timp ce standardul de calificare descrie detaliat educația necesară pentru această funcție, indicând că persoana ar trebui să fie cel puțin de nivelul 3 ISCED.

Definiția ocupației: Îngrijitorul/îngrijitoarea de copii (bona) (în continuare Bona) asigură îngrijirea, creșterea, supravegherea, educația și învățarea copilului când reprezentanții legali/responsabilii legali sunt la serviciu sau sunt antrenați în alte activități. Bona este implicată în relația de îngrijire, creștere, supraveghere, educație, învățare și dezvoltare a competențelor de bază ale copilului și este responsabilă de implementarea acțiunilor și activităților prevăzute în acordul de prestări servicii. Totodată, monitorizează activitățile de joacă, inclusiv activitățile de dezvoltare, mesele servite și medicamentele administrate, în cazul afecțiunilor curente sau bolilor cronice ale acestuia¹⁵³.

În ceea ce privește standardele de calificare existente pentru cadrele didactice, este evident că toți învățătorii trebuie să fie supuși controalelor medicale obligatorii precum și consultațiilor psihologice înainte de a intra în funcția dată în sectorul public¹⁵⁴. Conform Regulamentul-tip al instituției de educație timpurie, toți angajații trebuie să aibă 18 ani sau mai mult pentru a lucra într-un centru de ECEC și „calități morale, să fie apti de muncă din punct de vedere medical și psihic și să aibă relații adecvate cu copiii, părinții sau reprezentanții lor legali”. Toți angajații trebuie să fie supuși unui control medical obligatoriu o dată la doi ani și să susțină testul privind cunoștințele minime de sănătate pe programul de igienă¹⁵⁵. În Standardul de calificare pentru dădace se precizează că, la angajare, dădaca va trebui să prezinte certificatul de sănătate, care ar indica sănătatea sa fizică și psihică. Aceleași condiții sunt menționate și în legea privind serviciile alternative de ECEC, indicând faptul că toți îngrijitorii pentru a se înregistra trebuie să prezinte un formular care să dovedească faptul că sunt apti de muncă din punct de vedere medical și psihologic¹⁵⁶.

Noua lege cu privire la serviciile alternative de îngrijire a copiilor prevede ca îngrijirea copiilor să fie asigurată de personal calificat și definește cerințe și opțiuni clare: „Se consideră că persoana este calificată în domeniul îngrijirii copiilor până la vârsta de 3 ani cum este prevăzut la lit. b) alin. (1) art. 15 din Legea Nr. 367/2022 cu privire la serviciile alternative de îngrijire a copiilor cu vârsta de până la 3 ani, dacă atestă oricare dintre următoarele studii (*această parte a legii intră în vigoare după 2 ani de la adoptarea legii*):

- ▶ studii superioare în domeniul educației, sănătății și asistenței sociale;
- ▶ studii medii tehnice profesionale în domeniul educației, sănătății și asistenței sociale;

¹⁵². Prin Ordinul Nr. 457 din 30 mai.

¹⁵³. Ministerul Educației și Cercetării (2022). STANDARDE OCUPAȚIONALE Dădacă (Bonă). Nivel de calificare: 3 CNCRM.

¹⁵⁴. Interviu cu o persoană interesată din cadrul guvernului.

¹⁵⁵. Interviu cu un prestator de servicii de educație a copiilor.

¹⁵⁶. Legea Nr. 367/2022 din 29.12.2022 cu privire la serviciile alternative de îngrijire a copiilor. Publicată: 17.02.2023 în MONITORUL OFICIAL Nr. 45-48 art. 85.

- certificat de studii gimnaziale/certificat de studii liceale/diplomă de bacalaureat/certificat de studii medii de cultura generală/studii superioare sau alt act de studii echivalent, recunoscut de autoritatea competentă și actul de studii, care confirmă specializarea în domeniul îngrijirii copilului¹⁵⁷.

3.3.4. Licențiere și formalizare

Grădinițele private înregistrate funcționează, de obicei, ca centre de învățământ sau cu licență de asociație obștească. Acest statut le oferă o autonomie semnificativă și nu asigură niciun temei legal pentru monitorizarea și verificări de stat (cu excepția cazului, în care obțin acreditarea ca instituție de ECEC). Neavând acreditare, acestora li se interzice să elibereze certificate de absolvire pentru copiii, care au frecventat astfel de instituții, deoarece aceste grădinițe nu sunt atestate ca prestatori oficiali de servicii de ECEC¹⁵⁸. De asemenea, acest lucru nu le permite educatorilor să-și mențină diplomele didactice și să acumuleze experiență formală, deoarece această experiență de muncă nu este recunoscută de ANACEC.

În Programul național cu privire la servicii de îngrijire a copiilor cu vârsta de până la 3 ani, 2023–2026, se menționează că prestatorii privați nu se înregistrează din cauza barierelor legislative, tehnice și financiare. Datele interviurilor arată, de asemenea, că principala barieră pentru prestatorii privați de servicii în a intra pe piață sunt cerințele ridicate (în special de sănătate și igienă), sistemul de înregistrare neclear, cerințele privind statutul non-profit și lipsa sprijinului din partea Guvernului. Procedura de acreditare este complexă și costisitoare (pentru obținerea licenței și îndeplinirea cerințelor sanitare) și nu orice prestator privat de servicii este conștient de astfel de posibilități¹⁵⁹. În plus, în discuțiile în focus grupuri cu mamele s-a relevat un stereotip predominant, conform căruia licențierea în Moldova este un act ce ar genera coruptibilitate. Prin urmare, este simplu să obții o licență doar dacă dispui de resurse financiare; prin urmare, percepția este că licența ca atare nu este o dovadă a calității serviciilor¹⁶⁰.

Serviciile de îngrijire de tip familial și cele individualizate (bone) frecvent nu sunt oficializate. În discuțiile în focus grupuri cu părinții, s-a menționat că există agenții care oferă servicii de bonă, însă îngrijirea propriu-zisă rămâne adesea informală. Ministerul Economiei intenționează să schimbe acordarea de licențe îngrijitorilor de la sistemul pe baza de patente la un sistem de activitate independentă, ceea ce ar implica raportare suplimentară. Dacă aceasta s-ar întâmpla, ar fi necesar ca îngrijitorii/îngrijitoarele să utilizeze case de marcat, registre și să colecteze recipise de plată, precum și să aloce timp raportându-le, ceea ce nu va crea condiții atractive pentru ca îngrijitori să renunțe la prestarea informală de servicii de îngrijire a copiilor¹⁶¹. Mai mult, aceasta va necesita și investiții financiare (până la 15.000 de lei¹⁶²) ceea ce, de asemenea, va descuraja legalizarea activității de către îngrijitori¹⁶³.

157. Regulamentul privind organizarea și funcționarea serviciilor de îngrijire a copiilor organizate de angajator la locul de muncă; Regulamentul privind organizarea și funcționarea serviciilor alternative de îngrijire individualizată a copilului și Regulamentul privind organizarea și funcționarea serviciilor de îngrijire a copilului de tip familial.

158. Câteva interviuri

159. Interviu cu un prestator de servicii de îngrijire a copiilor

160. Discuții în focus grupuri cu mamele

161. Interviu cu o persoană interesată din o organizație non-guvernamentală

162. Interviu cu o persoană interesată din cadrul guvernului

163. Interviu cu un prestator de servicii de îngrijire a copiilor

În plus, majoritatea prestatorilor serviciilor de îngrijire a copiilor la domiciliu (bone și servicii de îngrijire a copiilor de tip familial) nu au informații ușor accesibile cu privire la pașii și beneficiile legalizării (formalizării) serviciilor lor. Ei sunt, în mare parte, preocupați de impozitele și taxele mari, pe care vor trebui să le plătească și de documentele necesare pentru oficializarea muncii lor. Cu toate acestea, ei recunosc că ar exista și unele beneficii, care ar fi importante pentru ei, adică cele legate de asigurări sociale, pensii, precum și capacitatea de a ajuta copilul în cazul necesității asistenței medicale (când părinții sunt în străinătate)¹⁶⁴.

Datele interviurilor arată că principalii factori, care împiedică ca serviciile de îngrijire de tip familial și cele individualizate (bone) să fie înregistrate oficial se includ povara administrativă, cheltuielile suplimentare pentru ei înșiși și pentru familiile pentru care lucrează, care nu contribuie la îmbunătățirea condițiilor de muncă sau beneficii financiare și lipsa de încredere în sprijinul promis de stat¹⁶⁵. Mai mult decât atât, în cadrul discuțiilor în focus grupuri cu mamele s-a relevat că părinții rareori acordă prioritate statutului legal sau chiar calificării bonei¹⁶⁶. Prin urmare, prestatorii informali de servicii de ECEC nu sunt motivați să își oficializeze activitatea.

Totuși, potențialele accidente și necesitatea de a garanta siguranța au fost menționate ca unul dintre riscurile, pe care înregistrarea și reglementarea ar ajuta să le prevină.

„Unul dintre copiii care erau în supravegherea mea s-a rănit. Eu l-am dus la spital, dar el nu a putut fi tratat pentru că nu aveam drepturi legale asupra copilului. Întrucât părinții copilului locuiau în străinătate, situația a devenit extrem de problematică; s-a implicat chiar și primarul orașului. În cele din urmă copilului i s-a administrat intervenția necesară, deși a trebuit să plătesc o parte din cheltuieli ca îngrijitor. Acesta este motivul principal pentru care m-aș gândi la oficializarea serviciilor”¹⁶⁷.

3.4. Rezumatul constrângerilor

În această secțiune se prezintă un tabel cu rezumatul constrângerilor cheie ale sectorului ECEC din Moldova (cu accent pe grupa de vârstă 0–2 ani), cauzelor apariției acestora și impactului lor asupra pieței.

164. Câteva interviuri cu prestatori de servicii de îngrijire a copiilor

165. Câteva interviuri cu prestatori de servicii de îngrijire a copiilor

166. Discuții în focus grupuri cu mamele

167. Interviu cu o îngrijitoare de copii

► Tabelul 6. Rezumat al constrângerilor

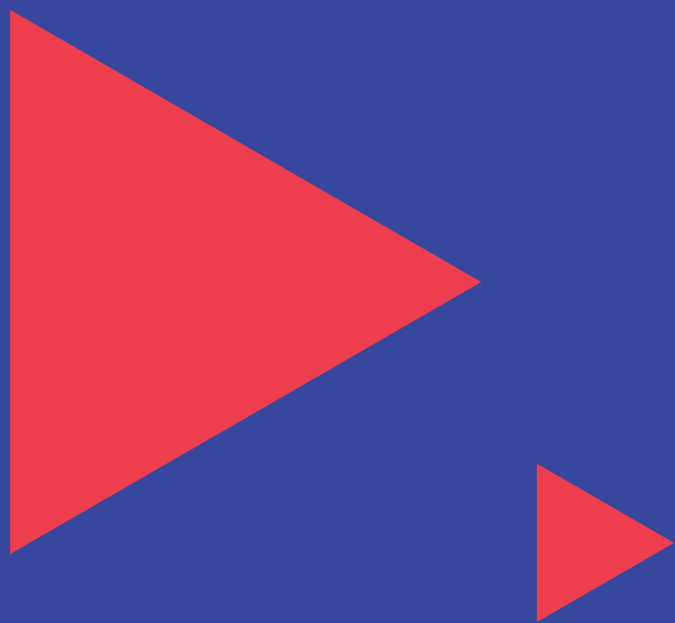
PIAȚA DE BAZĂ		
Constrângere	Cauza apariției	Impactul asupra pieței
Lipsa asigurării serviciilor de ECEC pentru copiii cu vârsta de 0–2 ani din zonele rurale și urbane (se va soluționa potențial prin noile forme de îngrijire alternative a copiilor instituite conform noii legi)	<ul style="list-style-type: none"> Nu există drept legal de a obține servicii publice de ECEC pentru grupa de vârstă 0–2 ani Lipsa de stimulente pentru ca actorii privați să creeze centre de ECEC (de exemplu, statutul non-profit, procesul neclar de acordare a licențelor sau împovărător, lipsa de ghidare și sprijin) Distribuție inadecvată a finanțării pentru prestarea serviciilor publice de ECEC (deficitul bugetar al APL-urilor) 	<ul style="list-style-type: none"> Necesitatea unui concediu parental mai lung Perioade mai lungi de inactivitate în muncă pentru femei Angajabilitate redusă a femeilor Părinții sunt nevoiți să caute alte soluții, nu întotdeauna legale Acces inegal la serviciile de ECEC disponibile, ceea ce creează dezavantaje și mai mari pentru familiile vulnerabile Creșterea prestării informale a serviciilor de ECEC
Utilizarea scăzută a serviciilor de îngrijire a copiilor disponibile în zonele rurale	<ul style="list-style-type: none"> Lipsa de cunoștințe în rândul familiilor cu privire la importanța ECEC pentru dezvoltarea copilului Posibila stigmatizare a mamelor și a taților în unele comunități (îndeosebi cele etnice și religioase) Nivel ridicat al șomajului femeilor în zonele rurale; prin urmare acestea sunt obișnuite să își îngrijească singure copiii. Constrângeri financiare ale familiilor (accesibilitatea serviciilor disponibile de îngrijire a copiilor) Mamele nu întotdeauna doresc să revină la muncă mai devreme, în situația în care se acordă indemnizații și ajutoare pentru îngrijirea copilului 	<ul style="list-style-type: none"> Disparități între diferite regiuni din țară Infrastructură nefolosită Nicio creștere a activității femeilor pe piața muncii Mai puține stimulente pentru înființarea de servicii de îngrijire a copiilor în rândul potențialilor prestatori de servicii
Răspândirea prestării informale nereglementate a serviciilor de ECEC	<ul style="list-style-type: none"> Procesul birocratic de licențiere Lipsa stimulentei (financiare și sociale) pentru oficializarea prestării serviciilor private de îngrijire a copiilor Lipsa de informație cu privire la beneficii (de exemplu, un sistem atractiv de securitate socială) ale formalizării 	<ul style="list-style-type: none"> Lipsa îngrijirii de înaltă calitate, accesibile și ieftine pentru anumite grupuri de populație Ca urmare, nicio îmbunătățire în participarea femeilor pe piața muncii (marginalizarea grupurilor care sînt deja vulnerabile) Garanție limitată a siguranței și calității îngrijirii copiilor

FUNȚII DE SPRIJIN		
Constrângere	Cauza apariției	Impactul asupra pieței
Modele de finanțare inadecvate pentru părinți, care folosesc îngrijirea copiilor pentru grupul de vârstă 0–2 ani	<ul style="list-style-type: none"> Povara financiară mare pentru părinți. Mulți părinți nu își pot permite servicii private de îngrijire a copiilor, dar chiar și în cazul serviciilor publice de ECEC costurile suplimentare de transport (în special pentru familiile care locuiesc în zone rurale îndepărtate), alimentație, jucării și alte materiale devin o povară pentru familiile defavorizate economic. Lipsa alocațiilor de la bugetul de stat pentru ECEC care determină că APL-urile se confruntă cu deficite bugetare Nu este prevăzută nicio cofinanțare pentru prestarea de servicii alternative de îngrijire a copiilor 	<ul style="list-style-type: none"> Prețurile mai mari au ca rezultat o cerere mai scăzută Încredere în filantropii și donatorii internaționali. Disparitate în ceea ce privește accesibilitatea îngrijirii copiilor și vulnerabilitatea crescută a anumitor grupuri de familii (romi, populație rurală, familii cu copii cu nevoi educaționale speciale)
Oportunități insuficiente de perfecționare profesională și ofertă insuficientă de personal calificat în ECEC, îndeosebi în sectorul privat și în cel informal	<ul style="list-style-type: none"> Atractivitate scăzută a profesiei din cadrul ECEC Salarii mici pentru personalul ECEC Lipsa oportunităților de dezvoltare profesională (atât inițială, cât și continuă) Lipsa materialelor educaționale actualizate și a cadrelor curriculare ajustate la diferite grupuri de vârstă Lipsa de cunoștințe în societate cu privire la importanța critică pe care o au ECEC pentru vârsta timpurie în creșterea și dezvoltarea personalității, ceea ce conduce la o opinie învechită despre educația timpurie ca fiind neesențială 	<ul style="list-style-type: none"> Îngrijitori insuficient calificați în creșe și grădinițe publice și private și dificultăți de a atrage forță de muncă competentă. Reputația de calitate slabă a instituțiilor private de ECEC
Asimetrie informațională	<ul style="list-style-type: none"> Capacități/cunoștințe limitate ale actorilor de a implementa îngrijirea alternativă sugerată a copiilor. Angajatorii și potențialii prestatori privați de servicii nu au cunoștințe juridice și tehnice. Accesibilitate limitată la informație cu privire la cerințele de sănătate și siguranță Se atestă o lipsă de sprijin tehnic/de mentorat pentru angajatori în ceea ce privește angajarea, personalul și elaborarea de programe curriculare pentru copii. Lipsa comunicării cu privire la beneficiile și procesele de acreditare a îngrijirii individualizate (de bone) și de tip familial. 	<ul style="list-style-type: none"> Lipsa prestatorilor privați de servicii și un număr mic de creșe la locul de muncă Nivel scăzut al investițiilor private

REGULI ȘI REGULAMENTE		
Constrângere	Cauza apariției	Impactul asupra pieței
Standarde și calitate	<ul style="list-style-type: none"> • Deteriorarea infrastructurii (din cauza deficitelor bugetare ale APL-urilor) • Nu există o monitorizare constantă a calității în diferite tipuri de îngrijire a copiilor • Lipsa unor ghiduri cu privire la calitatea îngrijirii alternative a copiilor (individualizată, de tip familial, la locul de muncă) • Nu există curricule centrate pe copil pentru grupa de vârstă 0-2 ani 	<ul style="list-style-type: none"> • Disparități între diferite regiuni din țară, întreținere inefficientă a infrastructurii din punct de vedere al costurilor. • Calitatea inconsecventă a serviciilor de ECEC disponibile (atât pentru grupele de vârstă 0-2 ani, cât și pentru grupurile de vârstă 3-7 ani) • Lipsa calității poate afecta cererea, în special în rândul familiilor mai educate. • Lipsa de atractivitate a profesiei de ECEC
Coordonare limitată între diferiți actori guvernamentali și non-guvernamentali	<ul style="list-style-type: none"> • Lipsa voinței politice a unor autorități și lipsa tradiției istorice de colaborare • Lipsa procesului de elaborare participativă a politicilor (actorii cheie, cum ar fi întreprinderile, sindicatele, sectorul OSC-urilor nu sunt implicați) • Nu există mecanisme de coordonare intersectorială sau ghiduri cu privire la coordonare 	<ul style="list-style-type: none"> • Reforme îndelungate ale ECEC și lipsa consensului între diferiții actori de stat • Motivarea limitată și simț de proprietate limitat al diferitelor ministere de resort pentru a îmbunătăți prestarea serviciilor de ECEC • Fragmentarea eforturilor și lipsa oferirii cuprinzătoare de servicii de ECEC.

▶ Partea 4

Oportunități

4. Oportunități

Abordarea sistemelor de piață urmărește să identifice, să abordeze și să elimine constrângerile la nivel de sistem, care inhibă creșterea unor piețe mai incluzive. Prin natura lor, proiectele care utilizează sisteme de piață pilotează multe intervenții diferite, în speranța că unele vor obține inerție și vor conduce la o schimbare sistemică mai mare, în beneficiul celor mulți, anticipându-se că altele nu vor ajunge niciodată într-un punct, în care să poată avea un impact semnificativ (deși nu vor dăuna). Motivul pentru aceasta este că o multitudine de factori, dintre care mulți sunt adesea în afara controlului programului, determină succesul sau eșecul unei intervenții pilot. Astfel de factori ar putea include capacitățile și motivația partenerilor și forțele pieței, care afectează prețurile și cererea.

După ce va efectua testarea în instituții pilot și va demonstra că practicile sunt eficiente pentru îmbunătățirea prestării de servicii de îngrijire a copiilor și a utilizării acestora, proiectul ar putea încerca apoi să vadă cum pot fi extinse aceste abordări pentru a avea un impact suplimentar. Sustenabilitatea și posibilitatea de multiplicare vor fi în centrul atenției, asigurând că modelele de afaceri și de intervenție pot fi extinse și replicate de către actorii de pe piață pentru a spori și mai mult impactul pe termen lung.

Proiectele tradiționale de dezvoltare a lanțului valoric tind să-și orienteze intervențiile către întrebarea „ce probleme au lanțurile valorice și cum le poate rezolva proiectul?” în loc să se concentreze pe „de ce mediul de piață nu oferă soluții pentru acestea?” și „cum poate proiectul să abordeze constrângerile, care împiedică să acest lucru să se realizeze în mod eficient?”

Abordarea sistemelor de piață optează pentru o modalitate de intervenție cu „atingere ușoară”, derulând un pachet temporar de activități, menite să stimuleze schimbarea de durată a comportamentelor în rândul actorilor publici sau privați de pe piață. Abordarea de facilitare încurajează actorii din piață să-și asume roluri noi sau îmbunătățite, ceea ce duce la schimbarea sistemică a sistemului de piață.

Orice este posibil cu facilitarea: de la tactici „dure”, cum ar fi partajarea costurilor și consiliere tehnică, până la tactici „mai blânde” precum intermedierea relațiilor – atâta timp cât facilitarea rămâne fidelă principiilor analizei sistemelor de piață privind dezvoltarea unui sistem mai eficient și mai incluziv, care ar aduce beneficii celor săraci și care nu trebuie să se bazeze pe sprijin extern continuu. Nu există o modalitate unică „corectă” de a efectua facilitarea, iar deciziile trebuie să fie întotdeauna contextuale.

Câteva „reguli generale” sunt subliniate în raportul ILO LAB **“Market systems facilitation, how good are you?”** („Facilitarea sistemelor de piață, cât de bună este aceasta?”), 2017.

Pe baza constatărilor analizei constrângerilor și a evaluării actorilor cheie de pe piață, au fost identificate câteva domenii potențiale de intervenție. Aceste intervenții sunt concentrate pe abordarea cauzelor, care stau la baza constrângerilor cheie. Ele pun, de asemenea, accent pe durabilitate și capacitatea de multiplicare, astfel încât întreprinderile și organizațiile să poată continua, extinde sau replica intervențiile după finalizarea activităților de proiect.

4.1. Domeniul 1. Îmbunătățirea disponibilității și accesibilității serviciilor

Analiza din acest raport arată că neutilizarea serviciilor de îngrijire a copiilor nu trebuie înțeleasă neapărat ca o lipsă de cerere de servicii ca atare, ci mai degrabă ca o lipsă de cerere de servicii la raportul cost-calitate și preț-calitate existent. Se atestă o nepotrivire între cererea și oferta de servicii de îngrijire a copiilor în ceea ce privește așteptările privind disponibilitatea, prețurile și calitatea, cauzată, preponderent, de lipsa unei oferte publice adecvate sau a sprijinului financiar pentru a acoperi cererea familiilor, care se confruntă cu constrângeri financiare, precum și de reglementări și standarde prea stricte impuse în special serviciilor private, care nu le stimulează să deschidă servicii acreditate de îngrijire a copiilor.

Pentru majoritatea femeilor, în special pentru cele cu un nivel mai redus de educație, diferența dintre venituri și costul îngrijirii copilului este prea mică pentru a justifica participarea la forța de muncă, iar capacitatea lor de a plăti pentru îngrijire nu se potrivește cu prețurile actuale de îngrijire a copiilor.

Legea cu privire la serviciile alternative de ECEC reflectă parțial această problemă (existentă numai în cazul părinților angajați) prin introducerea unei opțiuni de servicii de îngrijire a copiilor la locul de muncă. Cheltuielile pentru aceste servicii ar trebui să fie acoperite de angajator (cu posibilitatea de a solicita sprijin/subsidii din partea guvernului, așa cum se prevede în programul național) sau cu o contribuție a angajatului. Se consideră că această posibilitate ar permite familiilor cu venituri mici să se întoarcă la muncă mai devreme, familiile fiind, în același timp, liniștite în ceea ce privește îngrijirea, protecția și dezvoltarea copilului lor.

Însă, nu toate companiile vor putea oferi o astfel de opțiune, iar deschiderea unui astfel de serviciu ar putea dura câțiva ani; prin urmare ar trebui să existe și alte tipuri de sprijin pentru familiile cele mai vulnerabile, ca acestea să-și poată permite servicii de ECEC. În prezent, aparent, nu este prevăzut niciun sprijin pentru înființarea serviciilor de îngrijire la domiciliu. De asemenea, nu toate familiile își vor putea permite să plătească pentru servicii private (fie la domiciliu, fie la locul de muncă).

În acest sens, pe lângă intervențiile specifice în sprijinul introducerii serviciilor alternative de îngrijire a copiilor, **este foarte recomandat ca Moldova să ratifice Convenția OIM C156 - Convenția privind lucrătorii cu responsabilități familiale**. Aceasta oferă o bază pentru ca Moldova să sprijine egalitatea efectivă de șanse și tratament pentru bărbații și femeile care lucrează.

Pentru implementarea formelor alternative de îngrijire a copiilor ar putea fi întreprinse următoarele acțiuni suplimentare:

- **Intervenția 1.1.** Introducerea unui sprijin financiar țintit pentru familiile cu venituri mici și vulnerabile, pentru ca acestea să poată accesa și să-și poată permite servicii de ECEC
- **Intervenția 1.2.** Introducerea de măsuri suplimentare pentru cele mai vulnerabile familii și cei mai vulnerabili copii (*măsuri de sensibilizare și transport*)
- **Intervenția 1.3.** Asigurarea sprijinului pentru licențiere, în special pentru serviciile prestate la domiciliul îngrijitorului/îngrijitoareii
- **Intervenția 1.4.** Oferirea de sprijin prestatorilor de servicii de îngrijire a copiilor pentru a asigura activitate eficientă și de calitate

Intervenția 1.1.

Sprrijin financiar mai țintit pentru ca familiile cu venituri mici și vulnerabile să utilizeze serviciile de îngrijirea copiilor (mai ales atunci când sunt disponibile doar opțiuni private)

În familiile cu venituri mici, mamele sunt nevoite să rămână acasă pentru a îngriji copiii mici, deoarece singurele servicii de ECEC accesibile sunt cele private, iar aceste familii nu și le pot permite. Dacă nu au ajutor în familie (bunici, mătuși etc.), mamele nu reveni pe pe piața muncii. Aceste familii ar beneficia de îngrijirea copiilor la locul de muncă sau la domiciliu, care nu ar implica niciun cost suplimentar pentru familie.

O modalitate posibilă de acțiune este introducerea unui sprijin financiar țintit pentru aceste familii, pentru a le ajuta să-și poată permite servicii private de îngrijire a copiilor. O opțiune include utilizarea taxelor de asigurări sociale colectate de la bugetul de stat destinate îngrijirii copiilor nu doar pentru servicii publice, ci și pentru cele private. O altă opțiune include subvenții pentru utilizarea serviciilor de îngrijire a copiilor.

În **Danemarca**, părinții cu venituri sub un anumit prag pot primi o subvenție de la municipalitate în plus la subvenția obișnuită pentru un loc în ECEC¹⁶⁸.

În **Japonia**, pentru copiii de 0–2 ani care provin din gospodării scutite de taxa municipală de reședință, accesul la ECEC este gratuit¹⁶⁹.

În **Germania**, se pune accent pe compatibilitatea dintre familie și carieră, prin care se propune să le permită părinților să muncească cât de mult, sau cât de puțin, doresc. În iulie 2015, a fost introdus programul „Elterngeld Plus” pentru a sprijini părinții, care încep să lucreze cu o fracțiune de normă la scurt timp după nașterea unui copil, ceea ce le permite să primească o alocație parentală pentru o perioadă mai îndelungată (de exemplu, pentru cheltuieli de îngrijire a copilului). În plus, a fost introdusă o primă de parteneriat: dacă ambii părinți lucrează între 25 și 30 de ore pe săptămână timp de patru luni în același timp, ei vor primi o plată suplimentară din noua indemnizație parentală pentru aceste luni. Acest lucru promovează împărțirea în mod egal a responsabilităților profesionale și familiale între părinți¹⁷⁰.

Guvernul **Ungariei** acordă finanțare de până la 9,500 EUR pe un loc de muncă pentru a ajuta companiilor și instituțiilor din sectorul public să devină prietenoase familiei.

- ▶ În 2017 și 2021, noile politici s-au concentrat pe creșele la locul de muncă.
- ▶ Subvenții generoase pentru creșele la locul de muncă. În 2019, prevalența acestor servicii era încă extrem de mică (cinci companii raportate)¹⁷¹. În 2023, aceasta a crescut la 12¹⁷².

168. OECD. (2018). Asigurarea unei educații și îngrijiri a copiilor de vârstă timpurie de calitate: Rezultatele sondajului Starting Strong 2018. Anexa A. Profiluri de țară ale sistemelor de educație și îngrijire a copiilor preșcolari).

169. OECD. (2018). Asigurarea unei educații și îngrijiri a copiilor de vârstă timpurie de calitate: Rezultatele sondajului Starting Strong 2018. Anexa A. Profiluri de țară ale sistemelor de educație și îngrijire a copiilor preșcolari).

170. (Platforma europeană pentru investiții în copii), link: http://europa.eu/epic/index_en.htm

171. Utópia vagy valós lehetőség a munkahelyi bölcsőde? – HR Portál (hrportal.hu).

172. A bölcsődés gyermekek ötödét nincs hova beadni – Napi.hu

În **Belgia**, în instituțiile subvenționate de îngrijire a copiilor la domiciliu, contribuția financiară a familiilor este calculată în funcție de venitul fiecărei familii¹⁷³.

În **Franța**, îngrijitoarele sunt o soluție populară și subvenționată de îngrijire a copiilor. Din cei 28 la sută dintre copiii cu vârsta de până la trei ani înregistrați în sistemul instituțional, două treimi (peste 19 la sută) sunt îngrijiți de îngrijitoare la domiciliu. Părinții care aleg această opțiune de îngrijire a copilului, primesc o alocație lunară, al cărui cuantum variază în funcție de statutul și remunerarea îngrijitorului, de vârsta copilului și de venitul gospodăriei¹⁷⁴.

În **Regatul Unit**, una dintre cele mai răspândite moduri, prin care organizațiile își pot sprijini personalul cu costurile de îngrijire a copiilor sunt tichetele de îngrijire a copiilor. Ele prezintă o inițiativă guvernamentală, prin care părinții pot economisi sute de lire sterline în fiecare an. Personalul schimbă o parte din plata lor pentru tichete de îngrijire a copiilor prin intermediul organizației lor și le folosește pentru a plăti costurile de îngrijire a copiilor. Tichetele de îngrijire a copilului sunt oferite, în general, printr-un aranjament de reducere salarială. Aceasta înseamnă că personalul renunță la o parte din salariul lor înainte de impozitare pentru a plăti beneficiile. Deci, tichetele nu oferă o reducere la costul de îngrijire a copiilor – prestatorului serviciilor i se plătește aceeași sumă ca și când angajații lor ar plăti în numerar. Economii sunt realizate prin acordul de sacrificiu salarial, care reduce salariul impozabil al angajaților lor și, prin urmare, scade proporția din salariul total, destinat contribuțiilor fiscale și asigurărilor naționale.

Pe baza experienței internaționale, există mai multe opțiuni, pe care Moldova le-ar putea alege pentru a sprijini familiile în adoptarea opțiunilor alternative de îngrijire a copiilor:

- Tichete de îngrijire a copilului prin acorduri de reducere salarială – ar funcționa doar pentru părinții care lucrează și al căror salariu este suficient de mare.
- Alocații lunare pentru îngrijirea copilului oferite direct familiilor (de la bugetul de stat/municipal) pentru fiecare copil cu vârsta de la 0 la 2 ani.
- Îngrijirea subvenționată a copiilor cu vârsta de 0–2 ani (cel puțin 50% din locuri) + subvenție suplimentară pentru familiile cu venituri mici (subvenția poate varia în funcție de statutul și remunerarea îngrijitorului, vârsta copilului și venitul gospodăriei).
- O primă de parteneriat (ca în Germania) pentru a promova împărțirea în mod egal a responsabilităților profesionale și familiale între părinți și, prin urmare, pentru a facilita întoarcerea mai devreme a femeilor în câmpul muncii.

Intervenția 1.2.

Introducerea unor măsuri suplimentare pentru cele mai vulnerabile familii și cei mai vulnerabili copii (măsuri de sensibilizare și transport)

În Raportul „Educație 2020” se recunoaște că **copiii, care trăiesc în zonele rurale, copiii din familii cu un statut socio-economic inferior și copiii romi** probabil vor participa cel mai puțin la un program de ECEC în Moldova. Toate aceste grupuri vulnerabile necesită o atenție suplimentară atunci când se elaborează măsuri de implementare a serviciilor alternative de ECEC în Moldova.

173. European Commission. Eurydice (Comisia Europeană. Eurydice).

174. European Platform for Investing in Children (Platforma europeană pentru investiții în copii), link: http://europa.eu/epic/index_en.htm

Interviurile arată că constrângerile din partea cererii sunt predominante, în special în rândul copiilor din gospodăriile dezavantajate și a copiilor cu nevoi educaționale speciale (11% au frecventat ECEC în 2021). Cererea este afectată preponderent de ratele de ocupare deja scăzute în zonele rurale, de lipsa de conștientizare a părinților cu privire la beneficiile ECEC de înaltă calitate și de constrângerile financiare și, în cazul copiilor cu nevoi educaționale speciale, de lipsa incluziunii lor sistematice în instituții de ECEC obișnuite.

Între timp, în zonele rurale fără grădinițe, părinții care doresc să-și înregistreze copiii la ECEC din localități vecine, se confruntă adesea cu obstacole de distanță și de transport. Familiile, care locuiesc în zone îndepărtate, au nevoie de un mijloc de transport propriu pentru a-și duce copiii la creșe, deoarece transportul public nu este suficient. Mai mult, părinții care folosesc serviciile oferite de angajator, dar au copii de vârste diferite, ar trebui să-și ducă copiii la două ECEC diferite, deoarece creșele oferite de angajator sunt prevăzute doar pentru copiii cu vârsta de 0–3 ani. Iar acest lucru devine o provocare pentru multe familii. Mai multe persoane intervievate au perceput această barieră de transport ca fiind una dintre cele mai importante bariere în calea utilizării îngrijirii copiilor în zonele rurale.

Există diverse soluții cu privire la modul, în care țările încearcă să stimuleze familiile vulnerabile ca acestea să utilizeze serviciile de îngrijire a copiilor (pe lângă sprijinul financiar), precum și să rezolve barierele de transport.

Campanii educaționale și de accesare pentru familiile de romi

Sesiunile de informare organizate de REYN **Bulgaria** fac parte din programul de granturi mici „În fiecare zi la grădiniță învăț și mă joc”. Aceasta este o inițiativă a Rețelei pentru dezvoltarea timpurie a copiilor în comunitatea de romi din Bulgaria, (RHINE Bulgaria), pentru a informa și a motiva părinții romi să încurajeze frecventarea regulată¹⁷⁵.

Jocuri pentru incluziune în **Croația**: ECEC Play Hub este un loc, în care copiii pot participa la diverse activități creative și captivante cu alți copii și adulți. Acesta este, de asemenea, un loc, în care membrii familiei pot întâlni experți, precum și membri ai altor familii și pot obține informație despre creșterea, sănătatea, educația și dezvoltarea copiilor. Play Hub are ca scop în mod special promovarea dezvoltării și crearea de șanse egale pentru copiii romi și alte familii vulnerabile. Acesta este motivul pentru care Hub-ul a fost deschis în orașul Sisak: Copiii de naționalitate romă merg la o școală situată în Sisak, iar amplasarea Play Hub este aproape de o așezare de romi.

Au fost deschise centre similare în alte șase țări europene: **Belgia, Italia, Letonia, Ungaria, Slovacia și Slovenia**. Proiectul a fost implementat sub conducerea organizației olandeze International Child Development Initiative (ICDI) (Inițiativă Internațională pentru Dezvoltarea Copiilor)¹⁷⁶.

În **Belgia**, centrele de joacă au, de asemenea, o perspectivă de durabilitate, pentru a stimula încrederea în instituțiile de îngrijire a copiilor pe termen lung. „*Acest lucru se realizează prin crearea de centre de joacă ECEC bazate pe comunitate (centre de resurse și întâlniri) în care se consolidează relații între copiii mici romi și ne-romi și familiile lor și se susțin interacțiunile în spații de joacă sigure între toate generațiile*”¹⁷⁷.

175. <https://reynbg.com/bg/2494-2/>

176. <https://www.korakpokorak.hr/projects-eng/toy-for-inclusion-community-based-early-childhood-education-for-roma-children>

177. [toy-for-inclusion-4th-report-final.pdf](https://www.vbjk.be/toy-for-inclusion-4th-report-final.pdf) (vbjk.be).

În plus, există diverse exemple despre cum se poate concepe o **strategie pentru oferirea serviciilor ECEC incluzive**:

- ▶ În anul 2019, guvernul Norvegiei a prezentat o Carte albă privind **„Intervenția timpurie și educația incluzivă”**. Cele două obiective principale ale acestei Cărți albe sunt ca toți copiii și tinerii să beneficieze de sprijin adecvat atunci când au nevoie (intervenție timpurie) și ca toți copiii și tinerii să aibă un program pedagogic bine adaptat și incluziv.
- ▶ Legea **Estoniei privind îngrijirea copiilor** preșcolari a fost actualizată în 2018 pentru a include politici de sprijinire a copiilor cu nevoi speciale, cum ar fi admiterea lor într-un grup de integrare și pentru a se asigura că numărul de profesori, care lucrează într-o instituție ECEC și respectă cerințele de calificare, este suficient.
- ▶ Modelul Irlandei de **Acces și Incluziune (AIM)** este un program național, care a fost introdus în 2016 pentru a sprijini incluziunea și participarea semnificativă a copiilor cu dizabilități în cadrul programului preșcolar universal și gratuit în instituții preșcolare obișnuite.

Unele exemple de soluții legate de barierele de transport (în zone îndepărtate) includ:

- ▶ În Creuse, **Franța**, un **„minibus de creșă”** circulă în zonele, care nu au infrastructură pentru a oferi îngrijire copiilor. Minibusul dispune de echipamente pentru îngrijirea a șase copii între 0 și 4 ani, iar singurul lucru, de care îngrijitorii au nevoie, este o cameră, în care să poată amenaja o creșă. Destinația sunt de obicei două sate: Ars și Ahun¹⁷⁸.
- ▶ O municipalitate din **Bulgaria** oferă transport public gratuit și o serie de servicii gratuite copiilor și părinților din comunitatea de romi din Tundzha. O rețea de mediatori educaționali ajută grădinițelor să ajungă la familii și să sprijine tranziția copiilor între casă/ECEC/școală. Participarea la ECEC și educație a fost una dintre primele priorități ale municipalității, iar sprijinul politic local a fost crucial pentru succesul centrelor¹⁷⁹.

Pentru implementarea acestei intervenții ar putea fi întreprinse următoarele acțiuni:

- ▶ Evaluarea minuțioasă a nevoilor de servicii de transport în fiecare municipiu.
- ▶ Organizarea serviciilor de transport acolo unde este necesar (de obicei, realizate de municipalități, dar și angajatorul poate oferi sprijin cu acestea).
- ▶ Înființarea unei rețele de funcționari de legătură (ca parte a direcțiilor municipale de educație) pentru a lucra cu familiile vulnerabile și de romi și pentru a îmbunătăți gradul de utilizare a serviciilor de îngrijire a copiilor.

178. <https://france3-regions.francetvinfo.fr/nouvelle-aquitaine/creuse/gueret/campagne-une-micro-creche-sillonne-les-routes-de-creuse-pour-offrir-ses-services-en-zone-rurale-2687250.html>

179. https://www.dge.mec.pt/sites/default/files/EInfancia/documentos/toolkit_for_inclusive.pdf

Intervenția 1.3.

Asigurarea sprijinului în licențiere, în special pentru serviciile de îngrijire la domiciliu

Interviurile din cadrul analizei sistemelor de piață au arătat că cerințele percepute ca fiind stricte reprezintă o barieră absolut esențială în calea formalizării serviciilor de îngrijire a copiilor. Prestatorii de servicii consideră că costurile de înregistrare și respectare a tuturor standardelor de sănătate nu sunt proporționale cu beneficiile (în cazul bonelor, de exemplu, beneficiile de securitate socială).

Examinarea procedurilor de licențiere din întreaga lume (de exemplu, Noua Zeelandă, Canada, SUA) arată că, de fapt, noua legislație din Moldova se aliniază la practicile internaționale. În alte țări, precum Noua Zeelandă și statul Connecticut, procedura de licențiere include numeroase formulare, aprobări locale, certificate, proceduri și cerințe.

În Connecticut, **SUA**, cererea inițială pentru pachetul de licență (pentru ECEC în grup) constă din¹⁸⁰:

- ▶ Cerere: taxă de solicitare a licenței, formular de taxă de solicitare a licenței (trebuie să includă informații despre asigurări sociale și medicale ale lucrătorilor, după caz)
- ▶ (doar originalul)
- ▶ Formular istoric al proprietății
- ▶ Aprobare a autorității anti-incendiară
- ▶ Aprobarea clădirii
- ▶ Aprobarea zonei
- ▶ Aprobarea autorităților locale de sănătate
- ▶ Inspecție cuprinzătoare cu privire la lipsa plumbului în clădirile construite înainte de anul 1978
- ▶ Programul de zile/săptămâni, în care instituția va fi închisă.
- ▶ Programul de lucru al personalului, care include managerul și directorul
- ▶ Acord/Contract cu un consultant în sănătate
- ▶ Verificarea directorului: dacă nu este aprobată, data cererii depuse la Connecticut Charts-a-Course
- ▶ Certificat de servicii de alimentație
- ▶ Planul clădirii, interior și exterior. Planul încăperilor pentru sugari/copii mici
- ▶ Formular de asigurare cu apă ǎ Factura de apă/ ǎ Test la plumb/test chimic a apei ǎ Test la radon ǎ Aprobare a bazinului de la autoritățile locale de sănătate.
- ▶ Organigrama
- ▶ Certificat cu privire la instruirea în acordarea primului ajutor aprobat

180. <https://www.ctoec.org/wp-content/uploads/2019/10/DCCC-DCGH-Initial-License-App.pdf>

- ▶ Certificat cu privire la instruirea în resuscitare cardio-pulmonară aprobat
- ▶ Verificări generale de Carduri de amprente digitale de stat și federale de DCF

Procedura de solicitare a licenței pentru îngrijirea copiilor în centre din Noua Zeelandă cuprinde multe cerințe similare¹⁸¹.

Pentru a aborda această barieră percepută în Moldova, ar fi important să se ofere îndrumări și sprijin pentru înființare (cu posibile formări și evaluări de eligibilitate) celor interesați în înființarea serviciilor de îngrijire a copiilor la locul de muncă sau de tip familial.

Persoanele intervievate consideră că în special creșele de tip familial vor necesita sprijin financiar și tehnic pentru amenajarea spațiului special alocat în conformitate cu cerințele. Noul regulament de sănătate, precum și cerințele de înregistrare rămân un posibil obstacol în calea oficializării îngrijitorilor de copii, care oferă servicii de îngrijire în grup. Persoanele intervievate sunt preocupate în special de costurile, pe care le vor suporta, care se pot reflecta în costuri mai mari ale serviciilor pentru părinți.

Există diverse practici bune în întreaga lume în ceea ce privește oferirea de ghidare pas cu pas (online și offline) pentru a sprijini procesul de înregistrare, precum și operarea îngrijirii copiilor odată ce aceasta este obținută. Cu toate acestea, exemplul de mai jos al Regatului Unit poate fi cel mai util pentru Moldova.

Fiind introduse de către Ministerul Educației din **Regatul Unit** în 2014, *agențiile de îngrijire a copiilor* sunt organizații de tipul „ghișeu unic”, care îi înregistrează pe prestatorii de servicii de îngrijire a copiilor și le oferă familiilor formare, consiliere, sprijin administrativ și de marketing. Aceste agenții, oferă, de asemenea, un serviciu valoros pentru părinții, care caută îngrijire flexibilă de înaltă calitate a copiilor. Având în vedere dificultățile, cu care se confruntă prestatorii de servicii de îngrijire a copiilor cu înregistrarea și respectarea cerințelor sanitare, niște sisteme similare de sprijin ar putea fi benefice pentru a ajuta la formalizarea serviciilor de îngrijire a copiilor în Moldova.

Obiectivele agențiilor de îngrijire a copiilor includ:

- ▶ Oferirea unui set de servicii de sprijin îngrijitorilor, inclusiv a serviciilor de marketing, administrare, formare și dezvoltare
- ▶ Oferirea unor servicii de potrivire părinților, care să-i ajute să găsească o îngrijitoare, acces la beneficii de concediu și de boală și actualizări regulate despre calitatea îngrijitorului lor.
- ▶ Îmbunătățirea calității și profesionalismului forței de muncă din îngrijirea copiilor
- ▶ Atragerea de noi îngrijitori în profesie.

Orice organizație, care se angajează să ofere părinților și copiilor servicii de îngrijire a copiilor de înaltă calitate poate solicita să fie înregistrată de Ofsted ca agenție de îngrijire a copiilor. Taxa de înregistrare la Ofsted pentru agențiile de îngrijire a copiilor este de 220 lire sterline. Agențiile sunt la autofinanțare. Rămâne la latitudinea agențiilor să stabilească tipurile de servicii, pe care le vor oferi și onorariile asociate, fie îngrijitorilor copiilor, fie părinților, angajatorilor sau altor persoane.

181. <https://assets.education.govt.nz/public/Documents/Early-Childhood/Forms/Amended-EC1C-Application-to-become-an-Early-Childhood-Education-and-Care-Service-2008.pdf>

Ministerul Educației a publicat ghiduri pentru oricine dorește să se înregistreze și să opereze ca agenție de îngrijire a copiilor, în care se indică cerințele legale și alte aspecte, care trebuie luate în considerare pentru oricine se înregistrează sau operează ca agenție de îngrijire a copiilor¹⁸².

În mod similar, în **Irlanda**, în anul 2001, Guvernul a înființat 33 de Comitete de îngrijire a copiilor în fiecare oraș sau regiune (CCC), pentru a ajuta la îmbunătățirea prestării serviciilor de îngrijire a copiilor de calitate în fiecare oraș și regiune. CCC-urile sunt organizații non-profit. Aceștia oferă informații și sprijin pentru mulți clienți diferiți din sectorul de îngrijire a copiilor, inclusiv îngrijitori de copii, părinți și prestatori de servicii de îngrijire a copiilor, care înființează sau gestionează unități de îngrijire a copiilor.

În plus, Childminding Ireland este o asociație profesională pentru prestatorii de servicii de îngrijire a copiilor, care desfășoară activități independente și lucrează în propriile case, oferind un serviciu de îngrijire de zi pentru copii. Calitatea de membru înregistrat este deschisă prestatorilor de servicii de îngrijire a copiilor, care oferă îngrijire de zi în propriile case, în anumite condiții. Childminding Ireland oferă numeroase servicii membrilor săi. Organizația este dedicată promovării îngrijirii de calitate a copiilor, oferind sprijin și informație prestatorilor serviciilor de îngrijire a copiilor și sectorului mai larg de îngrijire a copiilor, prin telefon, în mod electronic, prin materiale publicate și prin intermediul site-ului său web. De asemenea, organizația ajută părinților să identifice calitatea îngrijirii copiilor bazate pe familie și să găsească locuri de îngrijire a copiilor¹⁸³.

Mai mult, pentru a minimiza obligațiile suplimentare pentru bone, adică raportarea, ar putea fi examinată posibilitatea schimbării statutului lor juridic. Adică, bonele ar putea fi angajate de ISM (Inspectoratul de Stat al Muncii) și FISC (Serviciul Fiscal de Stat)¹⁸⁴. Însă, în acest caz prețul serviciului ar putea crește și, prin urmare, ar fi dificil pentru părinți să-și permită astfel de servicii.

Pentru a implementa această intervenție, se recomandă de a:

- ▶ Încuraja înființarea unor agenții umbrelă de îngrijire a copiilor
- ▶ Elabora ghiduri cu privire la înființarea, formarea și funcționarea serviciilor de îngrijire a copiilor – aceasta va ajuta la înțelegerea cerințelor stricte.
- ▶ Integra monitorizarea calității și ghidării îngrijirii copiilor la domiciliu în sistemul obișnuit de monitorizare a educației.
- ▶ Oferi o oportunitate de granturi unice (fie din bugetul de stat, fie din bugetul donatorilor) pentru a înființa servicii de tip familial.

182. <https://www.gov.uk/government/publications/childminder-agencies-a-guide>

183. <https://assets.gov.ie/23804/b4fbc4db075b488fae44bb82a66a3851.pdf>

184. Sugestii de la Conferința națională a sindicatelor.

Intervenția 1.4.

Oferirea de sprijin prestatorilor serviciilor de îngrijire a copiilor pentru a asigura funcționarea lor eficientă și calitativă

Experiența internațională arată că, pentru a asigura funcționarea fără probleme și durabilitatea serviciilor private de îngrijire a copiilor după înființarea acestora, lucrătorii din domeniul îngrijirii copiilor trebuie să fie dedicați și să posede abilități de management. În câteva țări, formarea îngrijitorilor copiilor a fost însoțită de alte măsuri, orientate, în primul rând, spre îmbunătățirea spiritului antreprenorial și spre asigurarea conformității cu standarde înalte de calitate¹⁸⁵.

În caseta de mai jos, sunt prezentate diverse modele de afaceri existente, care s-au dovedit a fi eficiente în susținerea antreprenoriatului în sectorul îngrijirii copiilor și au îmbunătățit dedicația lucrătorilor și abilitățile lor de management. Aceste soluții de afaceri includ cursuri de formare, care sunt fie gratuite, fie subvenționate, pentru a depăși barierele financiare existente în calea înființării și administrării centrelor. Multe dintre aceste modele oferă, de asemenea, soluții utile de sporire a inovației în întreg sectorul.

Inițiativele de franciză socială sunt scheme de sprijin a înființării unităților de îngrijire a copiilor în cadrul unei francize, conform unui model stabilit. De obicei, în cadrul acestora se organizează la început o formare intensivă, introductivă pentru cei ce solicită franciza, apoi se adaugă sprijin și monitorizare frecventă, precum și formări periodice¹⁸⁶. Există deja multe exemple în țările africane, inclusiv Kidogo¹⁸⁷ și Tiny Totos în Kenya¹⁸⁸ și SmartStart în Africa de Sud¹⁸⁹. Este important că multe dintre aceste inițiative subvenționează și costurile de îngrijire a copiilor pentru familiile cu venituri mici, pentru a asigura cererea și a depăși disparitățile în prestarea serviciilor.

Activitățile inovatoare ale inițiativelor de franciză socială includ:

- Colectarea datelor de către franciză prin intermediul aplicației mobile, pentru a oferi servicii suplimentare sau a simplifica achiziția de resurse¹⁹⁰
- Formare oferită de funcționari locali aflați de teren și asigurarea oportunităților de creare a rețelelor între titularii de franciză.¹⁹¹

185. ILO: Concediul și serviciile de îngrijire a copiilor din perspectiva dezvoltării antreprenoriatului feminin.

186. <https://www.enterprise-development.org/wp-content/uploads/Childcare-Solutions-for-Women-Micro-and-Small-Enterprises-MAY-22.pdf>

187. ILO: Concediul și serviciile de îngrijire a copiilor din perspectiva dezvoltării antreprenoriatului feminin.

188. <https://www.enterprise-development.org/wp-content/uploads/Childcare-Solutions-for-Women-Micro-and-Small-Enterprises-MAY-22.pdf>

189. <https://www.enterprise-development.org/wp-content/uploads/Childcare-Solutions-for-Women-Micro-and-Small-Enterprises-MAY-22.pdf>

190. <https://www.enterprise-development.org/wp-content/uploads/Childcare-Solutions-for-Women-Micro-and-Small-Enterprises-MAY-22.pdf>

191. ILO: Concediul și serviciile de îngrijire a copiilor din perspectiva dezvoltării antreprenoriatului feminin. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_ent/---ifp_seed/documents/publication/wcms_864385.pdf

Serviciile cooperative de îngrijire a copiilor, în care părinții sunt proprietarii, iar lucrătorii și părinții sunt responsabili în comun de operațiune, pot, de asemenea, să stimuleze dedicația și antreprenorialul prin implicare. Ele sunt o soluție utilă atunci când serviciile sunt întrerupte din cauza lipsei de fonduri, deoarece prin ele se poate asigura accesibilitatea prin punerea în comun a resurselor. Exemplele includ inițiative din Ghana¹⁹² și India¹⁹³.

Activități inovatoare ale cooperativelor:

- ▶ Tot profitul este reinvestit în cooperativă în beneficiul părinților și lucrătorilor¹⁹⁴
- ▶ Mecanismul de management eficient este asigurat prin reprezentarea părților interesate cheie.¹⁹⁵

În sfârșit, programele mari, care sprijină **soluțiile bazate pe piață** de îngrijire a copiilor în mod direct (prin scheme de formare, investiții de capital etc.), ar putea spori numărul soluțiilor inovatoare și ar putea stimula antreprenorialul în sector. Programele la nivel mondial, cum ar fi programele Global Accelerator Jobs (Locuri de muncă în Acceleratorul Global) și Social Protection for Just Transitions (Protecție socială pentru tranziții juste) al Grupului de lucru format din mai multe agenții ONU, inclusiv OIM, ar putea promova investițiile private, deoarece acestea se concentrează asupra creșterii calității și durabilității sectorului economic de îngrijire a copiilor.

În modelele de mai sus, costul total al înființării și administrării centrelor de zi informale este redus și, prin urmare, stimulentele sunt suficient de mari pentru a spori oferta în îngrijirea copiilor. Este important că activitățile inovatoare multiple să asigure creșterea spiritului antreprenorial în serviciile de îngrijire de tip familial sau la locul de muncă și că lucrătorii sunt suficient de dedicați.

Prin urmare, pentru implementarea acestei intervenții, care ar putea să se alinieze la prevederile „Programului național de servicii de îngrijire a copiilor cu vârsta de 0–3 ani, 2023–2026”, pentru dezvoltarea unui accelerator pentru prestarea serviciilor de îngrijire la domiciliu se recomandă de a:

- ▶ Încuraja înființarea de agenții umbrelă în îngrijirea copiilor.
- ▶ Asigura pentru prestatorii de servicii de îngrijiri la domiciliu oferirea și accesul la un pachet de cursuri de formare, servicii și sprijin care să garanteze că cei care încep și conduc astfel de afaceri la domiciliu au o formare de bază în domeniul îngrijirii și al primului ajutor, o formare de bază privind modul de gestionare a unei afaceri (evidența/gestionarea bugetelor, promovarea serviciilor, stabilirea de relații cu prestatorii etc.), cum să se înregistreze/formalizeze și să rămână înregistrați/formalizați, cum și unde să acceseze finanțarea inițială sau finanțarea operațională etc.
- ▶ Elabora ghiduri privind înființarea, formarea și funcționarea unităților de îngrijire a copiilor/servicii individualizate, deoarece aceasta va ajuta la înțelegerea cerințelor stricte.

192. <https://www.enterprise-development.org/wp-content/uploads/Childcare-Solutions-for-Women-Micro-and-Small-Enterprises-MAY-22.pdf>

193. ILO: Concediul și serviciile de îngrijire a copiilor din perspectiva dezvoltării antreprenorialului feminin.

194. <https://www.enterprise-development.org/wp-content/uploads/Childcare-Solutions-for-Women-Micro-and-Small-Enterprises-MAY-22.pdf>

195. <https://www.enterprise-development.org/wp-content/uploads/Childcare-Solutions-for-Women-Micro-and-Small-Enterprises-MAY-22.pdf>

- ▶ Integra cursurile de formare privind monitorizarea calității și mentoratul în îngrijirea copiilor la domiciliu în sistemul obișnuit de monitorizare a educației.
- ▶ Oferi o oportunitate de granturi unice (fie din bugetul de stat, fie din bugetul donatorilor) pentru a înființa servicii la domiciliu.
- ▶ Elabora modele de soluții private în îngrijirea informală, care ar fi de calitate înaltă și durabile din punct de vedere financiar și social.
- ▶ Asigura că actorii naționali, care anterior nu erau conectați, sunt acum conectați, astfel încât femeile care se ocupă de îngrijirea la domiciliu să aibă acces la un program holistic de sprijin (program de accelerare). Acest lucru ar putea însemna, de exemplu, că ar trebui să se extindă mandatul anumitor actori, cum ar fi ODA pentru a coordona și a asigura legătura cu noii parteneri, care lucrează pe partea de dezvoltare a competențelor pentru îngrijitori. Astfel, ODA ar fi în măsură să ofere o finanțare inițială și un program de formare profesională și de consiliere pentru cei interesați să administreze servicii de îngrijire de tip familial la domiciliu, după ce au absolvit formarea necesară în domeniul îngrijirii.

4.2. Domeniul 2. Focalizarea în egală măsură pe calitatea serviciilor de ECEC pentru copii cu vârsta de 0–3 ani

În anul 2016, o analiza OCDE a evidențiat că abordarea bazată pe piață a îngrijirii copiilor lasă autorităților publice mai puțin control asupra impozitelor și timpului și locului, în care sunt prestate serviciile. Analiza a identificat că dinamica pieței poate duce la îndepărtarea prestatorilor de servicii orientați spre profit din zonele mai puțin profitabile, astfel încât copiii foarte mici din cartierele mai sărace sunt uneori lăsați fără niciun fel de servicii. Acest lucru s-a întâmplat, de exemplu, în Anglia¹⁹⁶.

Cadrul de reglementare englez pentru abordarea bazată pe piață se axează pe modul, în care este oferită îngrijirea copiilor, dar nu pe calitatea acesteia; el nu are responsabilitatea de a asigura egalitatea de acces pentru copii și părinți sau de a asigura termeni și condiții echitabile pentru îngrijitorii copiilor. În consecință, ONG-urile au observat că în sistemul de îngrijire a copiilor se manifestă inegalități în ceea ce privește accesul, calitatea redusă, instabilitatea financiară și condițiile precare de muncă¹⁹⁷.

În prezent, noua lege privind formele alternative de îngrijire a copilului, precum și legile și politicile existente privind ECEC în Moldova, se concentrează predominant pe modalități de oferire a serviciilor, pe când standardele de calitate și incluziune nu sunt luate în considerație.

Se recomandă de a întreprinde următorii pași pentru a asigura în același timp accesul sporit și calitatea.

196. https://www.oecd.org/els/family/Who_uses_childcare-Backgrounder_inequalities_formal_ECEC.pdf

197. <https://www.childrenengland.org.uk/the-childcare-market-in-england>

- ▶ **Intervenția 2.1.** Operaționalizarea aspectelor pedagogice și de „calitate a procesului” în ceea ce privește activitățile de îngrijire a copiilor de 0–3 ani în serviciile alternative (și publice) de îngrijire a copiilor
- ▶ **Intervenția 2.2.** Includerea monitorizării regulate a aspectelor pedagogic și de „calitate a procesului” în mecanismele existente de asigurare a calității și monitorizare
- ▶ **Intervenția 2.3.** Stabilirea unor mecanisme eficiente de coordonare între ministere și părțile interesate
- ▶ **Intervenția 2.4.** Asigurarea tranziției între îngrijirea copiilor de 0–3 ani și de 3–6/7 ani pentru a garanta dezvoltarea timpurie neîntreruptă a copiilor.

Intervenția 2.1.

Operaționalizarea aspectelor pedagogic și de „calitate a procesului” în ceea ce privește activitățile de îngrijire a copiilor de 0–3 ani în serviciile alternative (și publice) de îngrijire a copiilor

În prezent, toate reglementările privind formele alternative de îngrijire a copilului se referă la standarde structurale pentru îngrijirea copiilor de 0–3 ani în raport cu cerințele sanitare, de sănătate și nutriționale, clădiri și mobilier, precum și de existență a planurilor de activitate. Însă, conținutul pedagogic al activităților și procesele de învățare/dezvoltare ale activităților nu sunt specificate nici în lege, nici în regulamentele secundare. În mod similar, nu există standarde de calitate pentru serviciile de ECEC publice sau pentru ECEC pentru toate vârstele (0–6). Prin urmare, acum apare o oportunitate excelentă de a îmbunătăți toate dimensiunile îngrijirii copiilor din Moldova.

Pentru a asigura calitatea îngrijirii copiilor cu vârsta cuprinsă între 0 și 3 ani, este necesar de a elabora standarde, care ar governa calitatea (concentrându-se pe 5 dimensiuni (accesibilitate, personal și condiții de muncă, curriculum, monitorizare și evaluare, politică și finanțare), așa cum se recomandă în Cadrul european de calitate¹⁹⁸) ale îngrijirii copiilor pentru această grupă de vârstă (și pentru ECEC în general, pentru toate vârstele).

În **Malta**, mai multe grupuri de părți interesate (inclusiv părinții și înșiși prestatorii de servicii) au fost implicate într-un proces de consultări pentru a elabora **Standardele naționale cu privire la educația timpurie și serviciile de îngrijire a copiilor (0–3 ani)**¹⁹⁹. Acest document se concentrează pe ceea ce ar trebui să aștepte toate părțile interesate de la un serviciu ECEC reglementat pentru a asigura bunăstarea generală a tuturor copiilor.

Standardele naționale fac o referire specială la serviciile la locul de muncă: *„Serviciile la locul de muncă sunt prestate în clădirea/incinta deținută de angajator/grup de angajatori, unde lucrează efectiv angajații și unde clădirea este utilizată exclusiv ca centru la locul de muncă. Aceste centre sunt echipate corespunzător și sunt utilizate numai pentru prestarea serviciilor de ECEC copiilor lucrătorilor angajați/ocupați de același angajator/grup de angajatori. Centrele de la locul de muncă nu trebuie să aibă o intrare principală separată, dar trebuie să fie situate în clădirea/incinta, în care lucrează efectiv angajații.”*

198. Anke van Keulen, Bureau Mutant. (2016). 5 Steps to Quality. Training Package for Early Childhood Training Providers (5 pași către calitate. Pachet de formare pentru prestatorii serviciilor de formare pentru copii)

199. <https://education.gov.mt/en/resources/Documents/Policy%20Documents/MFED%20National%20Standards%20ECEC%20Oct21.pdf>

Aceste standarde prevăd, de asemenea, în mod explicit, servicii la locul de muncă organizate de „un grup de angajatori”, care ar răspunde și unor preocupări și recomandări din partea părților interesate din Republica Moldova.

Domeniile de calitate, pentru care au fost elaborate standardele includ:

- *Domeniul de calitate 1: Calitatea mediului de învățare* (majoritatea acestor aspecte sunt deja reflectate în noua legislație a Republicii Moldova, dar sunt prezentate aici mai detaliat).
- *Domeniul de calitate 2: Calitatea învățării și îngrijirii.* Aceste standarde sunt foarte relevante și pentru contextul moldovenesc (și anume sunt aplicabile pentru ECEC la locul de muncă și în centre de ECEC) și includ indicatori concreți, pe care Guvernul Republicii Moldova îi poate utiliza.

Intervenția 2.2.

Includerea monitorizării regulate a aspectelor pedagogic și de „calitate a procesului” în mecanismele existente de asigurare a calității și monitorizare

În prezent mecanismele de monitorizare pentru ECEC nu se axează pe calitatea prestării serviciilor de îngrijire a copiilor. În plus, odată cu introducerea formelor alternative de îngrijire a copiilor, noii prestatori de servicii responsabili de supravegherea ECEC și recrutarea personalului ECEC (în cazul angajării la locul de muncă), nu vor putea evalua singuri calitatea serviciilor.

După proiectarea și adoptarea standardelor de calitate ale ECEC pentru copiii cu vârste cuprinse între 0 și 6/7, practica internațională sugerează câteva tipuri de instrumente de monitorizare, care trebuie implementate:

1. *Monitorizare externă.* La acordarea licenței unui prestator privat de îngrijire a copiilor, agenția locală responsabilă de educație ar trebui să monitorizeze în mod regulat dacă cadrul de îngrijire a copiilor și conținutul ECEC sunt în conformitate cu standardele naționale. ANACEC a Republicii Moldova a elaborat o Metodologie de evaluare externă a instituțiilor de învățământ. Conform acestor standarde, procesul de evaluare se desfășoară din perioada 2019–2020. După crearea serviciilor alternative de îngrijire a copiilor, aceste standarde ar putea fi aplicate pentru monitorizarea externă a acestor servicii.

Sistemele de monitorizare și evaluare variază foarte mult de la o țară la alta din cauza modelelor diferite de guvernare din sistemele ECEC; prin urmare există moduri diferite, în care sunt împărțite responsabilitățile la nivel național și subnațional și în nivelul de autonomie care este acordat fiecărui serviciu. Sistemele descentralizate acordă mai multă responsabilitate la nivel local și fac uz de politici naționale de reglementare (de exemplu, cadre de calitate, standarde) pentru a ghida procesele de monitorizare la nivel de municipalitate.

Sistemele de asigurare a calității se bazează pe standarde (cadre) de calitate și diferențiază cerințele de bază în scopul acreditării către niveluri superioare de calitate, stimulând îmbunătățirea calității.

În **Ghidul și recomandările de evaluare a calității educației și îngrijirii copiilor de vârstă timpurie** din Finlanda se oferă o bază teoretică și conceptuală pentru evaluarea calității, atât la nivel național, cât și la nivel local. Acesta include un model de evaluare și dezvoltare a calității, principii generale, care pun accent pe evaluarea ECEC, și o examinare amplă a cercetărilor privind elementele constitutive ale calității în ECEC.

Raportul **OCDE Începutul puternic IV**, care se axează pe monitorizarea calității în educația și îngrijirea copiilor de vârstă timpurie, este un raport cuprinzător, care oferă multe exemple despre:

- ▶ Cum se înființează sistemele de monitorizare a calității în diferite țări
- ▶ Cum sunt gestionate sistemele de monitorizare
- ▶ Cum este împărțită responsabilitatea de monitorizare în diferite țări
- ▶ Ce monitorizează țările
- ▶ Cum sunt monitorizate calitatea structurală și calitatea procesului
- ▶ Ce formare primesc evaluatorii și în ce subiecte
- ▶ Cum sunt monitorizate serviciile (autoevaluare, evaluare internă, evaluare externă) și ce se monitorizează în cadrul serviciului

Suplimentar, în publicația UNICEF (**Standarde de calitate și sisteme de asigurare a calității pentru învățământul preșcolar**) se oferă ghidare cu privire la crearea unui sistem de asigurare a calității cu exemple din diferite țări.

Finlanda a creat un sistem național de evaluare pentru ECEC condus de Centrul finlandez de evaluare a educației (FINEEC). Guvernul a stabilit indicatori de calitate, adică „descrieri ale calității dorite”, care stau la baza sistemului. Sarcina FINEEC este de a efectua evaluări externe naționale ale ECEC și de a oferi sprijin organizatorilor ECEC în sarcina lor statutară de autoevaluare și management al calității.

2. **Autoevaluarea.** Acest tip de monitorizare este realizat de către prestatorii serviciilor de îngrijire a copiilor înșiși (este aplicabil preponderent în raport cu angajatorii, care recrutează personal de îngrijire a copiilor), pentru a informa angajatorul sau personalul creșei despre identificarea domeniilor de îmbunătățire.

Instrumentele de autoevaluare, care pot fi utilizate la nivel de serviciu, diferă foarte mult de la o țară la alta. Scopul unei atare evaluări e de a obține cunoștințe despre modul, în care poate fi îmbunătățită calitatea prestatorului serviciilor de îngrijire a copiilor (adică organizarea, conținutul și acțiunile acestuia), astfel încât pentru fiecare copil să se asigure cele mai bune condiții posibile de învățare și dezvoltare.

În țările, în care există standarde de calitate, autoevaluarea este aliniată la standarde. De obicei, autoevaluarea este însoțită de un plan de îmbunătățire a calității sau include un asemenea plan.

În proiectul belgian MeMoQ (Măsurarea și monitorizarea calității educației), au fost parcurși următorii pași pentru a crea un sistem de autoevaluare:

- ▶ În primul rând, a fost elaborat un cadru pedagogic de către un grup larg de părți interesate din domeniile de politici, practici și cercetare (cadru poate fi consultat în limba engleză aici: <https://www.kindengezin.be/sites/default/files/2021-05/pedagogical-framework-english.pdf>).
- ▶ Pe baza acestui cadru, au fost elaborate instrumente științifice pentru un studiu de bază (cu accent pe calitatea procesului).
- ▶ Pe baza cadrului și instrumentului științific, a fost proiectat un instrument de autoevaluare și un instrument de monitorizare externă.

- ▶ Ca urmare, cele trei tipuri de instrumente (științific, de autoevaluare, de monitorizare externă) au exact același conținut și se bazează toate pe cadrul pedagogic, iar acel cadru este elaborat de comun acord cu diverse persoane interesate.

Autoevaluarea poate cuprinde aspect legate de:

- ▶ Conformitatea cu reglementările naționale
- ▶ Disponibilitatea resurselor, calitatea mediului de învățare/mediului personalului
- ▶ Implementarea curriculumului
- ▶ Calitatea personalului
- ▶ Managementul/conducerea serviciului
- ▶ Colaborarea între membrii personalului și între personal și conducere
- ▶ Calitatea interacțiunii cu părinții și tutorii legali
- ▶ Condițiile de muncă (volumul de muncă, nevoile de dezvoltare profesională, salariile)

Unele exemple de instrumente de autoevaluare includ:

- ▶ Instrumente de autoevaluare pentru personalul din cadrul ECEC (Belgia): <https://expertisecentrum.cego.be/resources/?lang=en>
- ▶ Formulare de autoevaluare pentru centre, planuri de îmbunătățire a calității și consultare la fața locului. (Departamentul de educație și dezvoltare în educația copiilor de vârstă timpurie din Nova Scoția - Canada): https://www.ednet.ns.ca/earlyyears/documents/quality_matters_centre_templates_en.pdf
- ▶ Instrument de autoevaluare (Autoritatea responsabilă de educația și îngrijirea copiilor din Australia): <https://www.acecqa.gov.au/assessment/quality-improvement-plans#SAT>

Intervenția 2.3.

Stabilirea unor mecanisme eficiente de coordonare între ministere și părțile interesate

În standardele internaționale de calitate pentru ECEC pentru categoria de vârstă de la naștere până la școală se evidențiază importanța colaborării strânse cu toate serviciile, care lucrează pentru copii, inclusiv serviciile sociale și de sănătate, cele din educație și părțile interesate locale. Astfel de colaborări între agenții s-au dovedit a fi mai eficiente dacă sunt gestionate de un cadru de politici coerent, care poate stimula în mod activ colaborarea și investițiile pe termen lung în comunitățile locale. OCDE avertizează asupra limitărilor organismelor de coordonare și de cooperare intersectorială, așa cum e evident în țări precum Irlanda sau Coreea, în care izolarea ministerială rămâne a fi o problemă. În lipsa unui minister sau agenție principală cu o cunoaștere temeinică a politicilor pentru vârsta de copilărie timpurie și a unei agende de mobilizare în favoarea copiilor mici, subdiviziunile guvernamentale responsabile de finanțare pot trata serviciile pentru copii în primul rând din perspectiva pieței muncii sau a cheltuielilor publice²⁰⁰. Aceasta înseamnă că în Moldova, Ministerul Educației ar trebui să aibă în continuare un rol conceptual puternic.

200. OECD Starting Strong II: Early Childhood Education and Care (OCDE Starting Strong II: Educația și îngrijirea copiilor preșcolari)

Noua lege din Moldova atribuie Ministerului Muncii și Protecției Sociale responsabilitatea pentru serviciile alternative de îngrijire a copiilor cu vârsta de până la 3 ani. Însă, alte forme de îngrijire a copiilor (publice și private și pentru vârsta de 2-6/7 ani) sunt supravegheate de Ministerul Educației și Cercetării. Respectarea reglementărilor sanitare pentru toate tipurile de îngrijire a copiilor este monitorizată de Ministerul Sănătății.

Coordonarea dintre cele trei ministere este de o importanță crucială. În timp ce Ministerul Muncii și Protecției Sociale poate fi responsabil de crearea noilor forme de îngrijire a copiilor, calitatea oricărei forme de educație și a procesul de dezvoltare al acestora ar trebui să fie supravegheată de Ministerul Educației și Cercetării. În plus, așa cum va fi descris mai jos, copiii trebuie să poată trece fără probleme de la serviciile de îngrijire a copiilor din cadrul de vârstă 0-3 ani la serviciile pentru copii cu vârsta de 3-6/7 ani. Prin urmare, standardele, calitatea și aspectele pedagogice pentru copii cu vârsta de 0-3 ani ar trebui să se alinieze la perioada pentru vârsta de 3-6/7 ani și să asigure o tranziție lină.

Ar trebui de stabilit un plan clar de coordonare, în care ar fi stabilite responsabilitățile și modalitățile de comunicare între ministere, dar și între ministere și autoritatea locală responsabilă de educație, care ar avea răspunderea de monitorizare a executării noilor forme de îngrijire a copiilor.

Planul de coordonare ar trebui elaborat în comun de către principalii actori din domeniul ECEC, cum ar fi ministerele, principalele agenții responsabile de educație, partenerii sociali și autoritatea locală responsabilă de educație. Planul ar trebui să cuprindă pași și acțiuni concrete, cum ar fi:

- ▶ Cine sunt principalii actori/reprezentanți implicați în coordonare? Ar trebui aceștia să formeze un Consiliu de Coordonare?
- ▶ Cât de des ar trebui să se întrunească acest Consiliu de Coordonare?
- ▶ Cine este responsabil pentru organizarea acestor întâlniri, pregătirea ordinii de zi și conducerea sesiunilor?
- ▶ Care sunt celelalte instrumente, canale de comunicare ale grupului de lucru și cât de frecvent se întrunesc acestea?
- ▶ Care sunt acțiunile și responsabilitățile concrete, care trebuie îndeplinite de fiecare actor?
- ▶ Cui raportează fiecare actor atunci când își îndeplinește responsabilitățile?

Unele țări au înființat **comitete de coordonare interministeriale** sau grupuri de lucru. În țările cu mulți actori ECEC (de exemplu, mai multe ministere sau multe ONG-uri, care joacă un rol important), au fost înființate rețele de ECEC pentru a realiza conectarea și coordonarea între actori.

- ▶ Guvernul din **Singapore** a înființat un **Comitet director pentru educația preșcolară**, Ministerul Educației fiind desemnat ca minister principal. Acest Comitet urmărește să coordoneze programele de învățământ preșcolar oferite atât de Ministerul Educației, cât și de Ministerul Dezvoltării Comunitare și Sportului. Prin intermediul acestui comitet mixt, cele două ministere au elaborat cu succes un curriculum pentru grădiniță, un cadru comun de formare pentru educatorii preșcolari și cursuri de formare acreditate²⁰¹. Întrucât există trei ministere cu responsabilități legate de ECEC în Moldova, un Comitet director similar ar fi benefic și aici, recunoscându-se că rolul de conducere conceptuală în domeniul educației trebuie să aparțină Ministerului Educației și Cercetării.

201. Choi, S. (2003), Coordonarea intersectorială în domeniul educației copiilor de vârstă timpurie: Câteva lecții ce trebuie învățate), Policy Brief No. 9, UNESCO, Paris, France

- Oficiul Supraveghetorului de Stat pentru Educație din Washington D.C., **Statele Unite**, a înființat **Consiliul de coordonare pentru dezvoltarea timpurie a copiilor (SECDCC)**, pentru a îmbunătăți colaborarea și coordonarea între entitățile, care implementează programe pentru preșcolari și pentru copiii de vârstă timpurie cu finanțare federală și finanțare la nivel de district. Întâlnirile lor au loc de 4 ori pe an, iar agendele lor anterioare sunt disponibile online.
- În **Canada, Danemarca și Regatul Unit**, guvernul a elaborat o strategie globală pentru copii (inclusiv copiii mai mici), susținută de o unitate administrativă și de un Comitet pentru copii la nivelul Cabinetului de miniștri.

Intervenția 2.4.

Asigurarea tranziției între îngrijirea copiilor de 0–3 ani și de 3–6/7 ani pentru a garanta dezvoltarea timpurie neîntreruptă a copiilor

Interviurile arată că părinții sunt îngrijorați dacă prestarea serviciilor de îngrijire alternativă se va axa nu doar pe îngrijirea propriu-zisă, dar și pe dezvoltarea copiilor. Însă, dacă serviciile pentru copii cu vârsta de 0–3 ani vor urma standardele de calitate expuse mai sus, trebuie să existe o continuitate între serviciile de ECEC oferite copiilor de 0–3 ani și cele oferite copiilor cu vârsta de 3–6/7 ani.

Prin urmare, Moldova ar putea examina oportunitatea elaborării unor ghiduri pedagogice și a unei perspective de dezvoltare holistică, atunci când oferă servicii de îngrijire copiilor cu vârsta de 0–3 ani, așa cum este experiența altor țări cu sisteme divizate (după cum se arată în Casetă).

În **Italia**, s-au întreprins măsuri pentru a asigura o tranziție lină între cele două etape și dezvoltarea neîntreruptă a copiilor. Prin Legea 107/2015 și Decretul-lege 65/2017 s-a instituit un Comitet special, care înaintea ministrului propunerii și oferă consultări cu privire la sistemul integrat. Comitetul este compus din experți și reprezentanți ai administrațiilor regionale și locale.

Comitetul a emis recent două documente:

- *„Ghid pedagogic pentru sistemul integrat de educație a copiilor de la zero până la șase ani” (Linee guida pedagogiche per il sistema integrato zero-sei)*, în care se definește atât cadrul cultural, cât și cel pedagogic al sistemului integrat, se propune o abordare unitară și holistică asupra educației copiilor de la naștere până la șase ani, se proiectează cadrul instituțional și organizatoric al sistemului și se sugerează principalele strategii de consolidare și calificare a acestuia.
- *„Ghid național pentru serviciile educaționale pentru copiii de vârstă timpurie” (Orientamenti nazionali per i servizi educativi per l’infanzia)*, care reprezintă primul cadru pedagogic național pentru serviciile pentru copiii de 0–3 ani. Acest ghid a fost inspirat de principalele realizări culturale deja atinse în experiențe locale, iar în ele se discută legătura ghidului cu cadrul pedagogic al *scuola dell’infanzia*.

De asemenea, Italia creează în prezent un „sistem de coordonare pedagogică” în întreaga țară. În fiecare zonă va fi creată o echipă de coordonare pedagogică locală, sub coordonarea municipalităților. Această echipă va promova cunoașterea și colaborarea reciprocă între toate serviciile de ECEC, va planifica inițiative comune de dezvoltare profesională continuă a personalului și va schița o viziune integrată a nevoilor educaționale ale copiilor din regiune²⁰².

202. <https://centri.unibo.it/creif/it/pubblicazioni/politiche-educative-per-l-infanzia>

Aceste echipe există deja în acele regiuni ale țării, în care serviciile de ECEC sunt cele mai răspândite (adică nordul și centrul Italiei), dar, de obicei, în aceste echipe sunt implicați doar coordonatori din serviciile educaționale pentru copii cu vârsta de 0–3 ani și grădinițe conduse de autoritățile locale sau asociații private.

În Italia se deschid, de asemenea, zone integrate: Poli per l'infanzia. În Decretul-lege 65/2017 se descrie instituirea unor structuri integrate, numite poli per l'infanzia, în care vor fi deschise unul sau mai multe servicii educaționale pentru vârsta de 0–3 ani și o scuola dell'infanzia în cadrul aceleiași regiuni sau circumscripții educaționale. Acest lucru ar permite împărțirea resurselor organizaționale și promovarea continuității accesului, relațiilor cu părinții și experienței copiilor și ar putea constitui un fel de punct de întâlnire pentru copiii de vârstă timpurie din zonă. În special în zonele, în care nu există încă niciun serviciu pentru copiii cu vârsta de până la 3 ani, deschiderea unui curs de primăvară și/sau a unui centru pentru copii și părinți în apropierea unei școli dell'infanzia ar putea ajuta la construirea relațiilor cu comunitatea locală. De fapt, în unele zone există deja proiecte similare, numite servicii 0–6. Funcționarea lor variază de la clase de vârstă mixtă până la utilizarea în comun a laboratoarelor, locurilor de joacă și altor facilități între clasele de aceeași vârstă. Specialiștii împărtășesc inițiative de dezvoltare profesională continuă și participă la întâlniri colegiale.

Pentru implementarea acestei intervenții ar putea fi întreprinse următoarele acțiuni:

- ▶ Elaborarea ghidurilor de calitate, integrate pentru copii cu vârsta de 0–6 ani și mai mare
- ▶ Crearea centrelor de coordonare în cadrul municipalităților pentru a discuta și implementa colaborarea între diverși prestatori de servicii de ECEC și pentru a asigura continuitatea pedagogică.

4.3. Domeniul 3. Susținerea îngrijirii copiilor la locul de muncă (îndeosebi în spațiul rural)

Îngrijirea copiilor la locul de muncă poate oferi beneficii părinților, care doresc să rămână aproape de copiii lor (de exemplu, în special pentru alăptare), dar care doresc să revină la muncă. Deși această formă de îngrijire a copiilor nu este foarte răspândită în Europa, există exemple de asemenea tip de îngrijire a copiilor în întreaga lume.

- ▶ În Chile, Brazilia, Ecuador, India, Iordania, Turcia și Japonia legea impune corporațiile cu mai mult de un anumit număr de personal feminin să înființeze servicii de îngrijire a copiilor la locul de muncă.
- ▶ În Brazilia, în diverse contracte colective de muncă, angajatorilor li se cere să ofere servicii de îngrijire a copiilor la locul de muncă.

Pe când multe companii din Moldova ar putea beneficia de (și au interes pentru) prestarea serviciilor de îngrijire a copiilor la locul de muncă, reprezentanții acestora împărtășesc îngrijorarea (în special în zonele rurale) că acest efort ar putea fi mai costisitor decât beneficiile, care ar putea rezulta din acesta.

Pentru a spori atractivitatea și fezabilitatea îngrijirii copiilor la locul de muncă în toate regiunile Moldovei, se recomandă următorii pași:

- ▶ **Intervenția 3.1.** Argumentarea raționamentului de afaceri al îngrijirii copiilor la locul de muncă.
- ▶ **Intervenția 3.2.** Crearea rețelelor de întreprinderi (în zonele rurale), în care câțiva angajatori ar înființa și utiliza în comun un spațiu de îngrijire a copiilor
- ▶ **Intervenția 3.3.** Încurajarea parteneriatelor public-privat între angajatori și autoritatea locală responsabilă de educație

Intervenția 3.1.

Argumentarea raționamentului de afaceri al îngrijirii copiilor la locul de muncă

În prezent, întreprinderile din Moldova, în special cele din zonele rurale, își exprimă două preocupări în legătură cu îngrijirea copiilor la locul de muncă:

- ▶ În primul rând, ele au multe întrebări și neclarități cu privire la costurile, cerințele și responsabilitățile cu care s-ar confrunta. Noua lege și noul regulament oferă informații destul de detaliate în acest sens. Prin urmare, este necesar de a elabora materiale informaționale (ghiduri și formări, precum și de a oferi sprijin de consultanță), care ar informa angajatorii despre aceste prevederi legale în termeni clari și simpli.
- ▶ În al doilea rând, angajatorii sunt îngrijorați de potențialele riscuri financiare și de scăderea profitului, care poate apărea prin înființarea unităților de îngrijire a copiilor la locul de muncă. Prin urmare, aceștia trebuie să fie informați despre costuri, dar și despre beneficiile, pe care le poate oferi acest sistem.

Corporația Financiară Internațională (IFC) a elaborat un raport în 2018 cu privire la „Abordarea îngrijirii copiilor: raționamente de afaceri a îngrijirii copiilor susținute de angajator”²⁰³.

Potrivit IFC, există șase elemente, prin care îngrijirea copiilor la locul de muncă poate îmbunătăți efectiv productivitatea companiei, sprijinind nevoile de o forță de muncă diversă, îmbunătățind recrutarea și ajutând la reținerea talentelor pe tot parcursul ciclului de viață al angajaților. În plus, întreprinderile, care investesc în îngrijirea copiilor pot îmbunătăți performanța angajaților prin reducerea absenteismului, creșterea productivității lucrătorilor și sporirea motivației și angajamentului forței de muncă. În cele din urmă, o atare investiție poate îmbunătăți reputația companiei.

Toate aceste dovezi trebuie prezentate printr-o argumentare simplă, ușor de înțeles, adaptată la contextul moldovenesc, astfel încât întreprinderile din Moldova să înțeleagă beneficiile, pe care le oferă această schemă.

203. https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/cd79e230-3ee2-46ae-adc5-e54d3d649f31/01817+WB+Child-care+Report_FinalWeb3.pdf?MOD=AJPERES&CVID=IXu9vP-

Ca parte a agendei sale de performanță și scopuri pentru 2025, PepsiCo îi susține pe îngrijitorii copiilor, care lucrează pentru a răspunde cerințelor vieții lor profesionale și personale. PepsiCo Pakistan a observat că centrele de îngrijire a copiilor au contribuit la atragerea și menținerea personalului, în special a femeilor, iar recomandările verbale atât de la femeile, cât și de la bărbații, care fac uz de acest serviciu, ajută la creșterea gradului de utilizare a acestuia.

La Mindtree, care oferă o gamă largă de soluții de îngrijire a copiilor pentru angajații săi, peste 90% dintre femei se întorc după concediul de maternitate și peste 87% dintre mame sunt încă în companie la un an după întoarcere, chiar dacă India are una dintre cele mai scăzute rate de participare a forței de muncă în rândul mamelor din lume.

Banca **Tokyo-Mitsubishi UFJ, Ltd.** a atins o creștere de peste patru ori a numărului de femei, care și-au continuat activitatea la bancă atunci când au devenit mame: de la 294 în anul 2007 (la începutul inițiativei de îngrijire a copiilor și de diversitate de gen a Băncii) până la 1.525 în anul 2016.

În **Germania**, țară, în care femeile au dreptul la un concediu de muncă protejat de până la trei ani pentru fiecare copil, existența unei creșe pentru copiii sub trei ani reduce durata aflării mamelor în concediul de maternitate. Acest sistem ar putea aduce beneficii similare pentru Moldova. Cercetătorii de la Universitatea din Heidelberg au cooperat cu producătorul german de produse chimice BASF din 2006 până în 2011 pentru a determina rentabilitatea socială a investiției (SROI) în instituțiile lor de îngrijire a copiilor. BASF și-a recuperat pe deplin investițiile realizate în instituții de îngrijire a copiilor, în primul rând pentru că femeile cu acces la creșă s-au întors în medie cu trei luni mai devreme din concediul de maternitate decât alți părinți, au lucrat mai multe ore la întoarcere și au demonstrat o probabilitate mai mică de absentism pe termen scurt.

În **Slovenia**, Ministerul Muncii, Familiei și Afacerilor Sociale oferă un certificat „**Companie prietenoasă familiei**” companiilor, care adoptă practici prietenoase familiei la locul de muncă.

- Certificare pentru companii, echilibrare între viața profesională și viața privată, în special, crearea unui mediu de lucru întru susținerea femeilor cu copii mici²⁰⁴
- 250 de companii au obținut certificarea²⁰⁵.

204. <https://www.theguardian.com/sustainable-business/family-friendly-business-workplaces>

205. <http://www.ekvilib.org/en/work-life-balance/>

Intervenția 3.2.

Crearea rețelelor de întreprinderi (în zonele rurale), în care câțiva angajatori ar înființa și utiliza în comun un spațiu de îngrijire a copiilor

Studiile internaționale arată că companiile, care oferă servicii de îngrijire a copiilor lucrătorilor, tind să fie angajatori de scară mai mare. De exemplu, în Vancouver, Canada, mărimea medie a companiilor cu centre de îngrijire a copiilor la locul de muncă era de 1750 de angajați. Orașul Vancouver a aplicat un model de 1 loc de îngrijire la 100 de angajați pentru a calcula nevoia de îngrijire a copiilor la locul de muncă²⁰⁶.

În mod similar, în Regatul Unit, în ziarul The Guardian s-a descris că grădinița Goldsmiths de la Universitatea din Londra costa universității 70.000 de lire sterline pe an în subvenții, dar de ea beneficia un grup mic de părinți dintre cadrele didactice ale universității (23 de locuri, 3 000 de lire sterline pentru un copil)²⁰⁷.

Prin urmare, întreprinderile din Moldova, care au interes în prestarea serviciilor de îngrijire a copiilor la locul de muncă, dar au o cerere insuficientă pentru a justifica costurile, pot beneficia de prevederi, care le permit să înființeze un centru comun de îngrijire a copiilor cu alți angajatori din vecinătate. Spațiile de creșe, partajate de mai mulți angajatori, pot oferi o modalitate de a împărți (și, prin urmare, de a reduce) costurile pentru fiecare angajator.

În Chile, Iordania, și Turcia, **Legea privind îngrijirea copiilor le permite explicit angajatorilor să ofere servicii de îngrijire a copiilor în comun.**

„Panduta Alimentos Ltda din Brazilia, a colaborat cu alți 10 angajatori la sfârșitul anilor 1980 pentru a înființa creșa non-profit Amor y Paz aproape de fabrica sa din São Paulo. Parteneriatul continuă să fie reciproc avantajos; folosindu-se de serviciile unui prestator extern de îngrijire a copiilor, Pandurata Alimentos Ltda. poate oferi servicii de îngrijire a copiilor de înaltă calitate, cu costuri administrative și preocupări de răspundere gestionabile, iar Amor y Paz beneficiază de clienți garantați și de cooperare de lungă durată în strângerea de fonduri și construirea de relații cu comunitatea”.

Legea Regatului Unit privind creșele la locul de muncă permite, de asemenea, că „unitatea de îngrijire a copiilor să fie organizată fie separat de către un angajator, fie prin **prestarea serviciilor în comun** cu alți angajatori (dacă cerințele față de parteneriat sunt satisfăcute). Cerințele pentru parteneriat includ²⁰⁸:

- angajatorul trebuie să se implice în aranjamentele de acordare a îngrijirii; iar
- sediul, în care se acordă îngrijirea, trebuie să fie în unul dintre sediile angajatorului sau în sediul unui prestator privat de îngrijire a copiilor implicat în parteneriat; iar
- angajatorul trebuie să contribuie, cel puțin parțial, atât la elementele financiare, cât și la cele de management ale prestării serviciilor de îngrijire.

206. https://sustain.ubc.ca/sites/default/files/2018-61%20Workplace%20Childcare%20-%20What%20works%20for%20Vancouver%20children%2C%20families%2C%20and%20employers_Hunter.pdf

207. <https://www.theguardian.com/money/2011/sep/30/workplace-nurseries-squeeze>

208. <https://www.rsmuk.com/insights/employment-matters/employment-tax/commercially-marketed-workplace-nursery-scheme-hmrc-clarifies-its-position>

Deși angajatorul nu trebuie să se implice în gestionarea de rutină sau să aibă responsabilitate directă pentru îngrijirea copiilor, pentru ca condiția de management să fie îndeplinită, angajatorul ar trebui să aibă o contribuție semnificativă și să se implice îndeaproape în chestiuni precum angajarea îngrijitorilor, mărimea pachetului de îngrijire, condițiile în care se acordă îngrijirea și alocarea locurilor.

ICF a remarcat următoarele **avantaje ale creării în comun a serviciilor de îngrijire a copiilor** de către mai mulți angajatori²⁰⁹:

- ▶ Investiții comune și costuri de exploatare comune
- ▶ Oportunități de rentabilitate în cazul, în care fiecare companie are o cerere mică
- ▶ Vizibilitate mare
- ▶ Răspundere comună
- ▶ Se poate adapta la schimbările cererii din cadrul fiecărei companii.

Intervenția 3.3.

Crearea de parteneriate publice-private între angajatori și autoritatea locală responsabilă de educație

Mai multe persoane intervievate, care reprezentau diferite grupuri de părți interesate (inclusiv angajatori și autorități locale responsabile de educație) au remarcat valoarea potențială a parteneriatelor public-private pentru a împărtăși costurile și responsabilitatea, dar și pentru a îmbunătăți calitatea și valoarea îngrijirii copiilor.

Cercetările arată că parteneriatele public-private îi ajută pe angajatori prin²¹⁰:

- ▶ conectarea întreprinderilor cu organizații de resurse și de referință în îngrijirea copiilor, care pot oferi atât expertiză, cât și date pentru a le ajuta angajatorilor să creeze opțiuni adecvate de îngrijire a copiilor pentru angajații lor;
- ▶ realizarea de sondaje privind nevoile de îngrijire a copiilor angajaților;
- ▶ dezvoltarea de resurse și „seturi de instrumente” pentru angajatorii, care doresc să creeze sau să îmbunătățească politici și programe de sprijinire a familiei în viața profesională, cum ar fi îngrijirea copiilor;
- ▶ desfășurarea de campanii de conștientizare a publicului; și recunoașterea și recompensarea angajatorilor și angajaților, care sprijină îngrijirea copiilor la locul de muncă și/sau în comunități.

209. https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/cd79e230-3ee2-46ae-adc5-e54d3d649f31/01817+WB+Child-care+Report_FinalWeb3.pdf?MOD=AJPERES&CVID=IXu9vP-

210. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED432399.pdf>

Schön Klinik din **Germania** a colaborat cu orașul Neustadt pentru a construi o nouă creșă la locul de muncă pentru copiii mai mici de trei ani pe terenul spitalului. Compania a oferit terenul și a plătit majoritatea costurilor de construcție; orașul a închiriat proprietatea pentru 25 de ani și este responsabil pentru toate operațiunile, inclusiv pentru angajarea specialiștilor de îngrijire a copiilor. Potrivit directorului creșei, parteneriatul cu administrația locală a redus semnificativ obstacolele de reglementare, cu care Schön Klinik s-ar fi confruntat, reducând timpul de planificare și construcție la doar nouă luni. Angajaților Schön Klinik li se garantează 10 din cele 20 de locuri pentru sugari și copii mici. Utilizatorii plătesc taxe direct centrului, iar orașul și Schön Klinik împart toate costurile, care nu sunt acoperite de taxe sau subvenții federale și locale²¹¹.

În **Filipine**, a fost introdusă o politică națională pentru a promova înființarea de centre de zi la locul de muncă, în special în zonele rurale. Ca urmare, există un număr mare de birouri guvernamentale, precum și corporații private, care oferă programe de îngrijire a copiilor pe durata zilei, care se ajustează la orarul de lucru al părinților. Unele dintre acestea sunt legate de unitățile administrației publice locale ale orașelor, care sunt și angajatori ai funcționarilor publici. Programul ESC și-a dovedit rentabilitatea de-a lungul anilor de implementare²¹².

În **SUA**, angajatorii dintr-un oraș numit Watford City, cu o populație de doar 1.744 de persoane la acea vreme, nu puteau atrage muncitori, deoarece erau disponibile puține servicii de îngrijire a copiilor sau acestea lipseau. Orașul a colaborat cu districtul școlar local, oficialitățile regiunii, statul și comunitatea de afaceri pentru a găsi o soluție. Oficialii orașului au identificat un teren pentru o nouă unitate de îngrijire a copiilor și un complex de apartamente pentru profesori și pentru primele persoane, care au reacționat la apel, iar o combinație de bani publici și donații ale companiilor a permis începerea construcției. În cinci ani, s-a deschis o unitate cu capacitatea de a deservi până la 211 copii²¹³.

În plus, pentru a supraveghea această cooperare, în anul 2021 legislativul statului a înființat **Consiliul pentru îngrijirea copiilor de vârstă timpurie din Dakota de Nord** (HB 1416). Consiliul include parlamentari, șefi ai agențiilor de stat și reprezentanți ai unui șir de prestatori de servicii de îngrijire a copiilor (în centre, la domiciliu, un prestator de religioși de servicii) și părinți²¹⁴.

Programul **Betriebliche Kinderberteuung („Îngrijirea copiilor la fața locului”)** oferă stimulente întreprinderilor, ca acestea să creeze unități interne de îngrijire a copiilor plătind 400 EUR pentru fiecare loc nou creat cu normă întreagă.

- Se promovează înființarea de noi servicii de îngrijire a copiilor susținute de întreprindere (subvenție către angajator pentru fiecare copil până la 2 ani)

211. https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/cd79e230-3ee2-46ae-adc5-e54d3d649f31/01817+WB+Childcare+Report_FinalWeb3.pdf?MOD=AJPERES&CVID=IXu9vP-

212. https://www.unicef.org/uzbekistan/media/3731/file/PPP%20for%20ECCE_Eng.pdf

213. <https://www.csg.org/2022/10/13/how-and-why-states-are-partnering-with-businesses-on-child-care/>

214. <https://ndlegis.gov/assembly/67-2021/documents/21-0811-03000.pdf>

- ▶ Evaluarea a constatat un randament ridicat al investiției în productivitate²¹⁵, dar datele arată că numărul de astfel de centre de zi nu a crescut atât de mult din 2015 și este încă considerat ca fiind mic (aproximativ 750)²¹⁶

De asemenea, în **SUA**, Codul Educației din Texas încurajează „parteneriatele public-private pentru grădinițe”, care includ colaborări între agențiile de educație locale (agenții responsabile pentru districte școlare) și prestatorii privați de servicii de îngrijire a copiilor (cazul descris este pentru copiii de 3 ani, dar practica poate fi ușor de aplicat și pentru copiii mai mici). În cazul respectiv se asigură următoarele beneficii²¹⁷:

Copii și familii

- ▶ Oferirea de oportunități educaționale extinse pentru familiile copiilor eligibili de 3 și 4 ani.
- ▶ Oferirea de perioade mai lungi de îngrijire în condiții și locații mai diverse și acces la servicii potențiale complexe (de exemplu, servicii de sănătate orală, fizică și mintală; asistență pentru carieră sau loc de muncă; programe de implicare a familiei; servicii de nutriție; servicii sociale/asistență pentru nevoile de bază); screening-uri sau evaluări de dezvoltare).
- ▶ Asistarea tranziției copiilor de la creșe la grădinița.

Autorități locale responsabile de educație

- ▶ Asigurarea unor capacități sporite de a deservi mai mulți copii eligibili de 3 și 4 ani și promovarea creșterii numărului de copii pregătiți pentru grădiniță.
- ▶ Crearea unui sentiment mai puternic de conștientizare a comunității cu privire la oportunitățile educaționale.
- ▶ Crearea de expertiză unică și specializată pentru îngrijirea copiilor de vârstă timpurie a partenerului de învățare timpurie (de exemplu, practică adecvată dezvoltării, sprijin pentru sănătate și bunăstare).

Prestatori de servicii de îngrijire a copiilor

- ▶ Crearea de noi fluxuri durabile de finanțare pentru oportunități educaționale.
- ▶ Inițierea dialogului în comunitatea locală cu privire la copiii de vârstă timpurie, creșterea resurselor și dezvoltarea profesională comună și asigurarea alinierii la curriculum și evaluări.

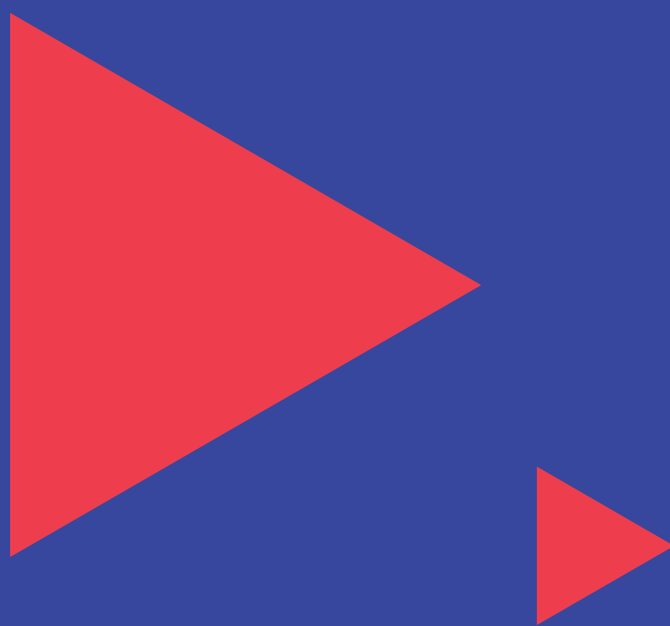
215. <https://www.familienservice.de/-/der-business-case-von-betrieblicher-kinderbetreuung>

216. <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/321375/umfrage/anzahl-der-betrieblichen-kindertagesstaetten-in-deutschland/>

217. <https://tea.texas.gov/academics/early-childhood-education/early-learning-public-private-partnerships>

▶ Partea 5

Concluzii

5. Concluzii

Atât în zonele rurale, cât și în cele urbane, **cererea de servicii de îngrijire** a copiilor este influențată de resursele financiare ale părinților, de opțiunile de transport, de conștientizare și de normele sociale. În zonele rurale, în special, din cauza unor factori precum distanța, resursele financiare și rata ridicată a șomajului în rândul femeilor indică faptul că multe femei nu caută în mod activ servicii de îngrijire a copiilor.

În același timp, **prestatorii de servicii de îngrijire a copiilor** percep procedurile de licențiere și standardele sanitare existente ca fiind prea stricte și ca bariere cheie în calea formalizării. Beneficiile obținute ca urmare a achitării contribuțiilor de asigurări sociale nu reprezintă o argumentare proporțională în raport cu dificultățile percepute în contextul procesului de înregistrare. Prin urmare, majoritatea prestatorilor de servicii de îngrijire a copiilor cu vârsta cuprinsă între 0 și 3 ani activează informal și includ în cea mai mare parte îngrijitori/îngrijitoare de copii (bone) și creșe la domiciliu.

Noua **Lege privind îngrijirea alternativă a copiilor** și *Programul național cu privire la servicii alternative de îngrijire a copiilor cu vârsta de până la 3 ani, 2023-2026*, urmăresc să sporească disponibilitatea serviciilor de îngrijire a copiilor prin oferirea unor tipuri de îngrijire suplimentare, legale, care ar reflecta mai bine nevoile diverselor grupuri de familie. Legea este însoțită de reglementări detaliate, care explică responsabilitățile prestatorilor de servicii și de standarde sanitare actualizate, care sunt aliniate la standardele internaționale.

Cu toate acestea, concluzia de bază a analizei sistemelor de piață realizată este că **simpla introducere a unor forme alternative de îngrijire a copiilor nu va rezolva decalajele dintre cerere și ofertă** și, prin urmare, nu va contribui direct la revenirea mamei pe piața muncii. Există încă bariere cheie de depășit legate de:

- ▶ Cunoașterea de către prestatorii de servicii de îngrijire a copiilor a responsabilităților și oportunităților (financiare) ale acestora
- ▶ Provocări pentru prestatorii de servicii de îngrijire a copiilor în a înțelege și a respecta reglementările (realizarea campaniilor de comunicare, elaborarea ghidurilor)
- ▶ Sprijin financiar pentru părinți pentru a accesa noile forme de îngrijire alternativă a copiilor
- ▶ Asigurarea calității prestării serviciilor de îngrijire a copiilor aliniată la standardele internaționale de ECEC.

Intervențiile sugerate în acest raport trebuie să constituie baza acțiunilor suplimentare de suport în procesul de implementare a Legii și Programului.

► Bibliografie

Alexei Buzu. (2021). Politici pentru fertilitatea dorită: Fondul Național de creșe în susținerea părinților. UNFPA Moldova și Centrul Parteneriate pentru Dezvoltare

Anke van Keulen, Bureau Mutant. (2016). 5 pași către Calitate. Pachet de Training pentru furnizorii de formare a serviciilor de îngrijire a copiilor de vârstă timpurie.

Bove, C. and S. Cescato. (2017). Italia – Profilul forței de muncă și ECEC”, editat de către P. Oberhuemer și I. Schreyer. www.seepro.eu/English/Country_Reports.htm

Centrul de Drept al Femeilor & Expert-grup Centru Analitic Independent. (2020). Costul economic al inegalităților de gen în Republica Moldova.

Choi, S. (2003). Coordonarea intersectorială în îngrijirea timpurie a copiilor: Lecții de învățat, Sumar de Politici nr. 9, UNESCO, Paris, Franța

Consiliul Ministerului Educației al Republicii Moldova. (1999). Regulamentul instituției de învățământ preșcolar

Copilăria timpurie în Irlanda. (2021). Eforturile sindicale în sectorul copilăriei timpurii; Engel, A., et al., 2015, Evaluarea politicii de educație și îngrijire a copiilor de vârstă timpurie: Norvegia.

Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova (2023). 170 de copii beneficiază de condiții mai bune a grădiniței „Garofița” din satul Cocieri, link: https://www.eeas.europa.eu/delegations/moldova/170-children-benefit-better-conditions-%E2%80%9Cgarofi%C8%9Ba%E2%80%9D-kindergarten-cocieri-village_en

Departamentul pentru Educație din Marea Britanie. (2021). Un ghid pentru agențiile de îngrijire a copiilor. Un ghid pentru organizațiile care stabilesc și funcționează ca agenție de îngrijire a copiilor

Grantham, K. & Somji, A. (2022) Soluții de îngrijire a copiilor pentru întreprinderi mici și mijlocii pentru femei, Comitetul donatorilor pentru dezvoltarea întreprinderilor (DCED), Cambridge, Marea Britanie.

Guvernul Republicii Moldova. (2003). Strategia Educație pentru Toți.

Guvernul Republicii Moldova. (2014). Strategia de Dezvoltare a Educației 2014-2020 „Educația-2020”

Guvernul Republicii Moldova. (2016). Regulamentul sanitar pentru instituțiile de educație timpurie

Guvernul Republicii Moldova. (2022). Programul Național privind Serviciile de îngrijire a copiilor cu vârsta de până la 3 ani. 2023-2026

Gutan, V., Fuior, E. (2014). “Tendințe majore în finanțarea educației preșcolare în Republica Moldova în Jurnalul de cercetare în domeniul comerțului, managementului și dezvoltării economice. 1(1): 69-76.

ILO. (1981). Convenția lucrătorilor cu responsabilități familiale (No. 156)

ILO. (2018). Muncă de îngrijire și locuri de muncă de îngrijire pentru viitorul muncii decente

ILO. (2020). Jocul copiilor. Argumentul pentru dezvoltarea serviciilor de îngrijire a copiilor pentru a stimula abilitatea economică a femeilor

ILO. (2021). Dezvoltarea lanțului valoric pentru muncă decentă. O abordare sistemică pentru crearea de locuri de muncă mai multe și mai bune

ILO. (2022). Servicii de îngrijire la locul de muncă: investiții în concedii de îngrijire și servicii de îngrijire pentru o lume a muncii mai egală

ILO. (2022). Concedii și servicii de îngrijire a copilului din perspectiva dezvoltării antreprenoriatului feminin.

ILO. (2022). Abordări sensibile la gen pentru dezvoltarea lanțului valoric: un ghid complementar

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale "Viitorul". (2009). Studiu privind protecția socială și incluziunea socială în Moldova.

Ministerul Educației și Cercetării și Ministerul Muncii și Protecției Sociale. (2022). Standard ocupațional al îngrijitorului/îngrijitoarei (bona).

NIRAS. (2021). „Profilul de gen al țării. Republica Moldova” Finanțat de Uniunea Europeană în cadrul proiectului EU4GenderEquality): Reform Help Desk.

OECD (2006) Început puternic II: Educație și îngrijire timpurie a copiilor

OECD (2022), „Echipele de personal în centrele de educație și îngrijire pentru copii de vârstă timpurie”, Perspective ale politicii educaționale OCDE), Număr 53, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/2b913691-en>.

OECD. (2021). Sprijinirea interacțiunilor semnificative în educația și îngrijirea copiilor de vârstă timpurie.

OECD. (2016). Cine utilizează serviciile de îngrijire a copiilor? Prezentarea generală a inegalităților în utilizarea educației și îngrijirii timpurii a copiilor (ECEC) formale în rândul copiilor foarte mici

OECD. (2018). Oferirea de educație și îngrijire timpurie de calitate: rezultate din sondajul Starting Strong 2018. Anexa A. Profiluri de țară al sistemelor de educație și îngrijire timpurie.

Parlamentul Moldovei. (2003). Codul Muncii al Republicii Moldova

Parlamentul Moldovei. (2004). Legea privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale

Parlamentul Moldovei. (2014, modificat în 2018). Codul Educației

Parlamentul Moldovei. (2018). Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2030”

Parlamentul Moldovei. (2022). Legea privind serviciile alternative de îngrijire a copiilor

People in Need. (2021). Construirea unei societăți civile mai puternice în Moldova și Caucazul de Sud.

UN Moldova. (2022). Acces la educația timpurie pentru mai mulți copii din Ungheni, link: <https://moldova.un.org/en/206939-access-early-childhood-education-more-children-ungheni>

UN Women Moldova. (2022). Lege care permite angajatorilor să ofere servicii de îngrijire a copiilor angajaților cu copii de până la 3 ani a fost aprobat în a treia lectură. Link: <https://moldova.unwomen.org/en/stories/comunicat-de-presa/2022/03/proiectul-de-lege-ce-ar-permite-angajatorilor-de-a-oferi-salariatilor-servicii-de-ingrijire-a-copiilor-cu-varsta-pana-la-3-ani-votat-astazi-in-lectura-finala-0>.

UN Women, CPD (2020). Evaluarea impactului Covid-19 asupra rolurilor de gen.

UNECE/UN Women. (2021). Îngrijirea copiilor, angajarea femeilor și impactul Covid-19: cazul Moldovei.

UNFPA. (2021). Gender-Responsive Family Policies: National Regulations in the Light of the New European Standards

UNFPA. Extinderea aranjamentelor de lucru. Recomandări de politici publice pentru îmbunătățirea echilibrului dintre viața profesională și viața privată

UNICEF. (2016). Evaluarea sistemului de învățământ preșcolar și definirea metodologiei de calculare a costurilor serviciilor de îngrijire și educație a copiilor în Republica Moldova). Link: <https://www.unicef.org/moldova/media/826/file/Assessment-of-the-preschool-education-system.pdf>.

UNICEF. (2018). Cunoștințe, atitudini și practici în dezvoltarea și îngrijirea copiilor de vârstă timpurie. Link: <https://www.unicef.org/moldova/media/8201/file/Evaluarea%20cuno%C5%9Ftin%C5%A3elor,%20atitudinilor%20%C5%9Fi%20practicilor%20famiiliilor%20privind%20%C3%AEngrijirea%20%C8%99i%20dezvoltarea%20copiilor.pdf>.

UNICEF. (2018). Moldova are una dintre cele mai mari rate de înscriere în instituțiile preșcolare, dar sunt necesare eforturi suplimentare pentru a consolida acoperirea națională cu educație a copiilor de vârstă timpurie. link: <https://www.unicef.org/moldova/en/press-releases/moldova-has-one-highest-preschool-enrollment-rates>

UNICEF. (2018). Parteneriate public-private în educația timpurie: experiență internațională și lecții, cazul Uzbekistan

UNICEF. (2018). Copii romi. Incluziunea și reintegrarea copiilor romi în sistemul educațional. <https://www.unicef.org/moldova/en/what-we-do/roma-children>

UNICEF. (2022) Analiza situației copiilor și adolescenților din Moldova.

UNICEF. (2023). Analiza situației serviciilor de ECEC în sprijinul refugiaților ucraineni din statele membre UE și Moldova. Primul raport de sinteză – octombrie 2022.

UNICEF (2022). Proiect de document de program de țară. Republica Moldova. Link: https://www.unicef.org/executiveboard/media/11641/file/2022-PL27-Moldova-draft_CPD-EN-2022.06.13.pdf

Centrul de Drept al Femeilor. (2015). Bărbații și egalitatea de gen.

Grupul Băncii Mondiale. (2018). Învățământul preșcolar și general din Moldova: tranziția către un model descentralizat de prestare a serviciilor.

Zavatki, T., Fuior, E. Învățământul preșcolar din Republica Moldova: situația actuală, oportunități de dezvoltare și finanțare. Link: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-34-46_0.pdf

► Lista interviurilor de cercetare

Programul de interviuri a inclus 19 interviuri cu 23 de respondenți. În plus, au fost efectuate două discuții în focus grupuri: una cu șase mame, care nu folosesc servicii de îngrijire a copiilor și una cu șapte mame, care folosesc servicii de îngrijire a copiilor.

Tabelul 7. Lista instituțiilor interviuate

Nr.	Tip de persoană interesată	Instituție/ organizație
1	Politicieni /persoane interesate din cadrul Guvernului	Parlamentul RM, Comisia pentru protecție socială, sănătate și familie
2		MMPS, șeful direcției politici demografice
3		MEC, direcție
4	Autoritate locală urbană/ Autoritate locală rurală	Direcția Educație, Tineret și Sport din sectorul Râșcani (Chișinău, urban)
5		Satul Dănceni (rural)
6	Parteneri sociali	Confederația Națională a Sindicatelor din Moldova (CNSM)
7		Confederația Națională a Patronatelor din Moldova (CNPM)
8	ECEC/prestatori de servicii de îngrijire a copiilor / prestatori de servicii de educație și formare	Colegiul Alexei Mateevici (colegiu pedagogic) (învățământ profesional tehnic)
9	Prestatori de servicii de îngrijire a copiilor din sectorul public (rural și urban)	Școala - grădiniță "Sălcioara", comuna Stăuceni
10		Grădinița „Auraș Păcurăș”, satul Roșietici, raionul Florești
11	Prestatori privați de servicii de îngrijire a copiilor	Grădinița privată „Guguță”, comuna Codru
12	Prestatori de servicii de îngrijire a copiilor informali/bone	O bonă din comuna Bubuieci
13		O bonă din orașul Ialoveni
14	Prestatori de servicii de îngrijire a copiilor la locul de muncă (urban și rural)	CS Panilino (urban)
15		Asena Textil (rural & urban)
16	Prestatori de servicii de îngrijire a copiilor de tip familial (urban și rural)	Stăuceni (rural)
17		Chișinău (urban)
18	ONG-uri axate pe drepturile/abilitarea femeilor	Centrul de Parteneriat pentru Dezvoltare
19	ONG-uri axate pe ECEC	Asociația Pas-cu-Pas Moldova

ilo.org/budapest

ILO Office for Central and Eastern Europe
14 Mozsár utca
H-1066 Budapest
Hungary